İnsan Hakları İhlâllerini İzleme ve İhlâllere Müdahale Etme Üzerine Eğitici El Kitabı

Bu kitap Hollanda Helsinki Komitesi tarafından desteklenen "İnsan Hakları Örgütlerinin Yerel Şubelerini Güçlendirme" projesinin bir parçası olarak HURIDOCS, İHD ve MAZLUMDER tarafından hazırlanmıştır.

İnsan Hakları Derneği tarafından yayımlanmıştır.

ISBN: 978-975-7090-17-5

Bu kitap Hollanda Helsinki Komitesi tarafından desteklenen "İnsan Hakları Örgütlerinin Yerel Şubelerini Güçlendirme" projesinin bir parçası olarak HURIDOCS, İHD ve MAZLUMDER tarafından hazırlanmıştır.

Berkay Matbaacılık-Ankara

0 312 231 28 42

İçindekiler

i.Önsöz
ii. Eğitim Programı

I. Bölüm: Eğitim Programı
- Giriş 11
- 1. Oturum : İnsan Hakları Derneği / Mazlumder'in İzleme ve Raporlama Politikası ve Araçları 12
- Katılımcılar İçin Bilgi Notu: Bir İhlâl Ne Demektir?" İnsan Hakları Nedir? 13
- 2. Oturum: Bir İnsan Hakları İhlâlinin Sunumu 17
- 2. Oturum İçin Rol Oynama Yönergeleri 19
- 3. Oturum: Bilgi Toplamaya Giriş 20
- 4. Oturum: İnsan Hakları İhlâllerini İncelemek 21
- 4. Oturum İçin Örnek Çalışma: Vaka Çalışması 24
- 4. Oturum İçin Vaka Örneklerinin Analizi 26
- 5. Oturum: Görüşme Teknikleri 35
- 5. Oturum İçin Rol Oynama Yönergeleri 37
- 6. Oturum: Zorluklar ve Olası Çözümler 38
- 7. Oturum: İyi Bir Rapor Hazırlamak 39
- Katılımcılar İçin Bilgi Notu: Raporlama 40
- 7. Oturum İçin Örnek Çalışma-1 41
- 7. Oturum İçin Örnek Çalışma-2 45
- 8. Oturum: Eyleme Geçme 51
- Katılımcılar İçin Bilgi Notu: Eylem Matrisi 53

II. Bölüm: Yetişkin Eğitimi
- Yetişkin Eğitimi İlkeleri ve Eğitim İçin Uygulamalar 57
- Yetişkinler Nasıl Öğrenir? 58
- İnsanlar Nasıl Öğrenir? 60
- Katılımcı Eğitim Nedir? 61
- Rol Oynama Kuralları ve İpuçları 62
- İyi Bir Sunum Nasıl Yapılır? 66
- Geri Bildirim 73
- İnsan Hakları Eğitiminde Örnek Göstergeler 77
- Bir Eğitimcinin Yapması ve Yapmaması Gerekenler 79

Önsöz

Bu el kitabı, İHD ile MAZLUMDER'in yerel şubelerdeki gönüllüler için düzenlenen ''İzleme ve Raporlama'' başlıklı iki günlük eğitim programının uygulanmasını kolaylaştıracak gerekli kaynakları sağlamaktadır.

Eğitim programının öğrenmeye yönelik hedefleri, alan izleyicilerinin;

- Araştırdıkları verili bir olayda gerçekleşen fiilleri (ihlâlleri) teşhis etme becerisini artırmak,

- Tanık ifadelerini doğru ve ayrıntılı bir şekilde alma becerisini geliştirmek,

- Topladıkları bilginin kontrolünü, yanlılık, gereksiz detaylar, doğru olmayan ifadeler ve tutarsızlıkları arayabilmelerini sağlamak,

- İzleme ve bilgi toplamayla ilgili olarak etik ilkeleri ve özellikle de "zarar vermeme" ilkesini uygulayabilmelerini sağlamaktır.

Bu eğitim sonunda alan izleyicileri, görüşme yaptıkları kişilerden, verdikleriyi bilgiyi kullanmak için onay isterler ve söz konusu bilgiyi nasıl kullanmayı amaçladıklarını açıklarlar, insan hakları ihlâllerine maruz kalmış mağdurlarla aralarında yapılandırdıkları ilişkiyi idare edebilecek ve görüşmeler sırasında karşılaşabilecekleri zor duyguları idare etme becerileri konusunda kendilerine güven duyarlar. Ayrıca eğitim programı, alanı izleyen kişilerin;

- bütünsel bir yaklaşım kullanarak, mağdurlar hakkında gerçekleştirecekleri sonraki eylemleri teşhis edebilmelerini sağlamayı,

- bir raporun taslağını çıkartabilmeyi ve iyi bir raporun öğelerini teşhis edebilmelerini sağlamayı hedeflemektedir.

Uygulamalar her oturumun tam bir gözden geçirmesini "Oturumun Hedefleri", "Anahtar Mesajları", "Malzemeleri", "Yöntemi" formatında sunmaktadır. Ayrca her bir oturum için destekleyici dokümanlar da yine uygulamaların son kısmında verilmiştir.

Bu kitabın hazırlanma sürecinde emeği geçen Proje Yürütme Kurulu Üyeleri Dr. Levent Korkut, Av. Öztürk Türkdoğan, Sema Alpan ve Ayhan Bilgen ile uzmanlardan Daniel D'esposito, Cristina Sganga, Nejat Taştan, Naci Temeltaş, Yılmaz Ensaroğlu, Ayşe Bilgen, Sevim Salihoğlu, Av. Dilek Özbek, Ömer Atalar ve Sıdıka Çetin'e; Proje Koordinatörü Bişeng Özdinç ve Proje Asistanı Ahmet Kızılıkaya'ya, projenin başından itibaren gerek eğitim programlarının düzenlenmesinde gerekse kitabın hazırlanma sürecinde değerli katkılarını ve desteğini eksik etmeyen Feray Salman'a teşekkürlerimizi sunarız.

Eğitim Programı

1. Gün Sabah

09.00 -10.00 Açılış

• Hedeflerin ve beklentilerin sunulması ve tartışmaya açılması, katılımcıların sunumları, idari noktalar.

10.00 -11.00 1. Oturum : Sunum/ İHD- Mazlumder'in İzleme ve Raporlama Politikası Ve Araçları

• Hangi sorunları ve ihlâlleri izliyoruz? Neden bu sorunları izliyoruz?

• Bilgi toplamayı, raporlamayı ve mağdurlara sunulan destekleri birleştiren bütünsel bir yanıt

• İhlal olgu-kağıtlarının ve vaka giriş formlarının sunumu

11.00 -12.30: 2. Oturum : Rol oynama / Bir İnsan Hakları Konusunda Bilgi Toplama

• Katılımcılar, bir ihlâli bir gazeteci veya polis şefine sunma pratiği yapar.

• Tartışma: İkna edici bir durum yaratmada bilginin önemi, bilginin kalitesi, ihtiyaç duyulan detayların seviyesi

1. Gün Öğleden Sonra

14.00-14.30: 3. Oturum: Sunum/Bilgi toplamaya giriş

• Amaçlar, biçimler, standartlar, kaynaklar, kanıt seviyesi, teyit, ispat yükümlülüğü.

14.30-17.30: 4. Oturum: Vaka İncelemesi/insan Hakları İhlâllerini İncelemek

• Katılımcılar bir insan hakları vakasını inceler ve şunları belirler: Olaylar, fiiller/ ihlâller, şahıslar/roller

•Tartışma: teyit, kaynakları teşhis etme

19.00-20.00: 6. Oturumun Hazırlığı

• Akşam grup çalışması: Bilgi toplamada katılımcıların zorlukları ve olası çözümler

2. Gün Sabah

08.30-10.30: 5. Oturum: Rol Oynama / Görüşme Teknikleri

• Katılımcılar bir insan hakları ihlâlinin tanığı veya mağduru ile görüşme yapma pratiği yapar.

11.00-12.30: 6. Oturum : Grup Çalışmasının Sonuçlarının Tartışılması: Bilgi Toplamadaki Zorluklar ve Olası Çözümler

2. Gün Öğleden Sonra

14.00-15.30: 7. Oturum: Vaka İncelemesi / İyi Bir Raporlama Yapmak

• Katılımcılar örnek raporları inceler ve güçlü ve zayıf yönlerini teşhis eder.

• Katılımcılar rapor için öneriler formüle eder.

• Tartışma: iyi bir raporun özellikleri, iyi öneriler formüle etmek

16.00-17.15: 8. Oturum : Beyin Fırtınası / Eyleme Geçme

• Katılımcılar, "eylem matrisini" kullanarak bir insan hakları ihlâline cevap olarak gerçekleştirecekleri eylemleri teşhis eder.

17.15-18.00: Değerlendirme ve Sonuç

• Katılımcıların neleri öğrendiklerinin ve ileride uygulayacaklarının değerlendirmesi

• Katılımcıların eğitimden aldıkları tatminin değerlendirilmesi ve geliştirilmesi gereken noktaların teşhis edilmesi.

I. BÖLÜM

Eğitim Programı

Giriş

Power Point Sunum
Bilgi Toplama ve Raporlama
Uygulamaya Yönelik Eğitim

Hedefler

• Katılımcıların biribirini tanıması ve kaynaşması

• Katılımcıların, egitim programına yönelik beklentilerinin açığa çıkartılması

Uygulama

• Katılımcılar sırayla kendilerini kısaca tanıtır. Bunun için her katılımcıya 3- 4 dakikalık bir zaman verilir.

• Katılımcılara küçük not kâğıtları dağıtılır ve katılımcılardan bu kâğıtlara bilgi toplamada ve raporlamada karşılaştıkları problemleri ve kurstan beklentilerini yazmaları istenir. Beklentiler toplantı mekânı içinde bir yere asılır ve tüm çalışma boyunca orada kalır.

• Eğitimci, çalışmanın hedeflerini katılımcılarla paylaşır ve katılımcıların beklentileriyle bağlantı kurar.

• Eğitimci program, zaman düzenlemesi, mola zamanı, yemek gibi idari noktalar hakkında katılımcıları bildirir.

Malzemeler

• Power point sunum

1. Oturum : İnsan Hakları Derneği / Mazlumder'in İzleme ve Raporlama Politikası ve Araçları

İzleme
Bir durumun ya da bireysel bir vakanın uzun dönemde yakından gözlemlenmesi.

Bilgi Toplama
Tek bir olaydaki ihlallerin belirlenmesi ve bu ihlallerle ilişkili gerçeklerin ortaya konması.

Belgeleme
Bir olayın inceleme sonuçlarının sistemli olarak kaydedilmesi.

Raporlama
Ortaya konan gerçeklerin tarifini, analizini, varılan sonuçları ve önerileri içerecek şekilde önceki üç aşamadan elde edilen bulguların yazılması.

Hedefler

• Oturumun sonunda katılımcıların insan hakları ihlâlinin ne olduğunu anlaması ve ihlâl ile suç arasında ayrım yapabilmesi.

• İzlemenin temel kavramlarının anlaşılması

• Katılımcıların İHD / Mazlumder'in izleme ve raporlama ile ilgili hedeflerini ve yaklaşımını anlaması.

Anahtar Mesajlar

• Katılımcıların izlemenin ve raporlamanın ne anlama geldiğini ve kendilerinden beklenenleri kavraması önemlidir: Neyi izlemeleri beklenmektedir? Örneğin proaktif mi olmaları beklenmektedir?

• Katılımcılar ayrıca insan hakları ihlâllerini oluşturan unsurları ve farklı ihlâl türleri ve üstlenilecek yükümlülükler konularında net bir fikre sahip olmalıdır.

Uygulama

• Eğitimci hangi durumların insan hakları ihlâllerini oluşturduğu hangi durumların oluşturmadığı hakkında açıklama yapar. Katılımcıların da hak ihlâlleriyle ilgili örnekler vermelerini ister.

• Eğitimci daha sonra izleme kavramı konusundaki sunuma devam eder.

Malzemeler

• Örgütlerin izleme ve raporlama üzerine politika belgeleri

Referanslar

• İnsan Hakları İhlâllerini İzleme ve İhlâllere Müdahale Etme Referans Kitabı, 1. Bölüm, syf. 7-15.

Katılımcılar İçin Bilgi Notu

İnsan Hakları Nedir? "Bir İhlâl Ne Demektir?"

İnsanlar bir araya gelerek oluşturdukları tüm topluluklarda, ortak yaşamı isikrarlı bir şekilde sürdürmek için bazı mekanizmalara ihtiyaç duymuşlardır. Söz konusu mekanizmalar bu istikarar sağlamak için belirli durumlarda topluluğun yapabileceği ve/ya da yapmaktan vazgeçmesi gereken şeyleri belirlemek üzere ortaya konulan kurallara topluluk üyelerinin uymasına yönelik olmuştur. Bu kurallar dizisine genellikle "kanun" denir ve kanunlar bir ülkenin hukuki sisteminin temelini oluşturur.

Ulusal kanunlar, doğası gereği yasama organı (meclis) tarafından belirlenirken, insan hakları yasaları ve standartları hükümetler tarafından, uluslararası ya da bölgesel temelde belirlenmektedir. İnsanlar insan hakları olmadan onurlu bir şekilde yaşayamazlar. İnsan hakları insanın doğuştan sahip olduğu tüm potansiyelini geliştirmesine, zihinsel ve fiziksel gereksinimlerini karşılamasına olanak sağlamaktadır.

Birleşmiş Milletler'in (BM) en önemli başarısı bütün ülkeler tarafından kabul edilmiş kapsamlı bir insan hakları standartları oluşturmuş olmasıdır.

Bu insan hakları standartlarının temellerini Birleşmiş Milletler Şartı ve İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi oluşturur. Oluşturulduğu ilk günlerden bu güne değin bu standartların kapsamı her geçen gün geliştirilerek kadınları, çocukları, engellileri, azınlıkları, göçmen işçileri ve diğer savunmasız grupları kapsayan çeşitli belgeler oluşturulmuştur. Böylece sözü edilen bu gruplar artık pek çok toplumda yaygın bir şekilde görülen ayrımcı uygulamalardan kendilerini koruyacak haklara sahip olmuşlardır.

İnsan Haklarının Özellikleri

İnsan hakları verilemez, miras bırakılamaz, satın alınamaz. İnsan hakları bireylere aittir ve bireyler haklarıyla doğarlar. İnsan hakları cinsiyeti, dini, etnik kökeni, siyasi ya da diğer görüşleri, ulusal ya da sosyal kökeni ne olursa olsun tüm insanlar için aynı şekilde geçerlidir. Hepimiz onurumuzla ve haklarımızla özgür ve eşit doğarız. İnsan hakları "evrenseldir" çünkü dünya üzerindeki herkes için geçerlidir.

İnsan hakları "devredilemez", geri alınamaz, hiç kimse herhangi bir nedenle bir kişiyi haklarından mahrum bırakamaz. Bir ülkenin kanunları insan hakları standartlarını içermiyor olsa bile bu ülkede yaşayan insanlar da bu haklara sahiptir.

İnsan hakları "bölünemez". Onurlu bir yaşam için tüm insanlar özgürlük, güvenlik ve iyi bir yaşam standartlarının hepsine aynı anda sahiptir.

İnsan hakları İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmeleri ve BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi gibi uluslararası belgelerde ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi bölgesel belgelerde ilan edilmiştir.

Bir hükümet insan haklarıyla ilgili herhangi bir uluslararası ya da bölgesel sözleşmeye taraf olmayı kabul ettiğinde, kendi yasalarını bu sözleşmeye uyumlu şekilde yeniden düzenlemeyi ve ona uymayı da kabul etmiş olur.

Belirli haklar kimi acil durumlarda bile hiçbir şekilde askıya alınamaz ya da sınırlandırılamaz. Bunlar yaşama hakkı, işkenceye uğramama hakkı, köleliğe maruz kalmama hakkı, borç yüzünden hapse düşmeme hakkı, geçmişe dönük ceza yasalarından etkilenmeme hakkı, yasa önünde kişi olarak tanınma hakkı, düşünce, vicdan ve din özgürlüğü hakkıdır.

İnsan Hakları İhlâlleri ve Yasalara Karşı Gelmek Arasındaki Farklar Nelerdir?

İnsan hakları örgütleri tüm ihlâl ve suç durumlarıyla değil, yalnızca insan hakları ihlâlleri ve suistimalleriyle ilgilenir. İnsan hakları ihlâlini ya da suistimalini oluşturan olguları belirleyebilmek için aşağıdaki iki soruyu yanıtlamamız gerekmektedir:

1- Yapılan Eylem, Ulusal İnsan Hakları Kanunu mu ve / veya Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmesini mi İhlâl Etti?

Bu sorunun yanıtlanması ulusal hukukun genellikle uluslararası insan hakları hukukundan alınan birçok hüküm içerdiğinin fark edilmesi açısından çok önemlidir. Uluslararası bir insan hakları sözleşmesini onaylayan ülkeler anayasalarını ve ulusal mevzuatlarını bu sözleşmeye göre düzenlemek zorundadır. Bu nedenle insan hakları ihlâli olarak adlandırdığımız şey mutlaka uluslararası insan hakları hukukunu ihlâl etmekte, aynı zamanda belki ulusal mevzuatı da ihlâl edebilmektedir. Ancak ulusal mevzuatın ihlâli, aynı zamanda uluslararası insan hakları hukukunu da ihlâl etmiyorsa, bu eylem insan hakları ihlâli olarak görülmemektedir (Bkz İnsan Hakları İhlâlleri Örnekleri).

2- Sorumlusu Kimdi?

(i) Devlet

İnsan hakları ihlâlleri genellikle devleti temsil eden insan haklarının korunması ile ilgili ulusal ya da uluslararası hukuku ihlâl eden kişi ya da kişiler tarafından gerçekleştirilir. Bir eylemin insan hakları ihlâli olarak sınıflandırılması için söz konusu eylemin polis memuru ya da devlet dairesinde çalışan bir görevli gibi devleti temsil eden kişi ya da kişilerce yapılması gerekmektedir.

(ii) Devlet Dışı Aktörler

a. Silahlı Direniş Grupları

Silahlı direniş grupları insan hakları hukukuna uymayı kabul etmezler. Ancak uluslararası insancıl hukuk kapsamında söz konusu grupların da insan haklarına uymaları zorunludur.

Devlet;

- İnsan haklarına saygı göstermelidir: Bir hakkın kullanımını ihlâl etmemeli ya da hakkın kullanımına müdahale etmemelidir.
- İnsan haklarını korumalıdır: İhlâlleri durdurmalı ve engellemelidir.
- İnsan haklarını uygulamalıdır: Hakların tam anlamıyla hayata geçirilmesi, kullanılması ve yaygınlaştırılması için gerekli önlemleri almalıdır.

b. Çok Uluslu ve Uluslararası Şirketler

Son yıllarda güçleri ve refah düzeyleri nedeniyle uluslararası ve çok uluslu şirketlerin insan haklarına saygılı olma konusunda daha dikkatli ve sorumlu olmaları gerektiğine ilişkin görüşler yaygınlaşmaktadır. Ancak bu tartışmalar henüz bir sonuca varamamıştır; çünkü söz konusu kurumları insan hakları ihlâllerinden sorumlu tutacak belirli bir sistem henüz oturmamıştır.

c. Adli Suçlular

Hiç şüphesiz birçok suçun ve ihlâlin bulunduğu bir ortamda toplumun haklarını kullanması olanaksızdır (Örneğin; hareket özgürlüğü ya da mülkiyet hakkı) ancak bu durum adli suçluların ya da saldırganların insan hakları ihlâli yaptığı şeklinde anlaşılmaz. Bu kişiler yasaları çiğnemektedir ve ülkenin ceza yasalarına göre yasa uygulayıcı kurumlar tarafından yargılanırlar.

İnsan Hakları Nasıl İhlâl Edilir?

İnsan hakları ihlâli bir eylem (örneğin; bir kişiyi keyfi olarak haklarından mahrum bırakmak ya da kişiye işkence yapmak) ya da bir ihmal (örneğin; bir grup tarafından diğerine uygulanan sistematik suistimale karşı önlem alınmaması) tarafından gerçekleştirilebilir.

İnsan haklarının korunması konusundaki en büyük sorumluluk hükümete aittir. Yasanın herkesi korumasını (ayrımcılık yapmamasını) ve doğru bir şekilde uygulanmasını sağlamak hükümetin görevidir. Bazı kültürel tercihlerin insan hakları standardına aykırı faaliyetlerin yürütülmesine zemin hazırladığı durumlarda, yetkililer yasayı uygulamak ve söz konusu faaliyetlerin insan haklarını ihlâl etmesini engellemek üzere yeni yollar bulmakla yükümlüdürler.

İhmal, insan haklarının korunmasıyla ilgili ulusal ve uluslararası kanunların gereksinimlerinin yerine getirilmesinde kusurlu olunması şeklinde tanımlanabilir. Bu kanunlar hükümetlere insan haklarının korunması amacıyla bazı görevler yükler; yetkililer bu görevlerin yerine getirilmesinde kusurlu ise ihmal ortaya çıkar.

Herhangi bir ihmal durumunda normal vatandaşlara da büyük zararlar verilebilir. Bu gibi durumlarda zararın çok geniş olduğunu, belirli bir kalıba sahip olduğunu ve mağdurların onurunu zedelediğini gösterebilmek durumundasınız; böylece yetkililer söz konusu duruma bir son vermek ve kurbanlara koruma sağlamakla sorumlu olurlar. Eğer yetkililer bunu yapmazlarsa, kendi ihmalleri sonucunda mağdurların haklarını ihlâl etmiş olurlar. Örneğin; belirli bir bölgede çocukların kaçırılarak zorla çalıştırılmaları insan hakları ihlâli olarak adlandırılabilir; çocuk kaçırma olayı devletin kurumları ya da silahlı muhalif gruplar tarafından yapılmasa bile, yetkililer bu durumu engellemekle sorumludurlar ve bu sorumluluğu yerine getirmedikleri sürece ihmal durumu söz konusudur.

İnsan Hakları İhlâlleri Örnekleri

Tür	I. Örnek	II. Örnek	Bir Örnek Yazın
Bir Devlet Temsilcisi Tarafından İşlenen İnsan Hakları İhlâli	Bir polis memurunun kendi nezaretindeki bir kişiyi dövmesi.	İçişleri Bakanı'nın normal kanun yolu olmaksızın keyfi olarak 50 mülteci için zorla ülkelerine geri gönderilmesi talimatını vermesi.	
Sivil Bir Kişi Tarafından İnsan Haklarının Kötüye Kullanılması	Silahlı muhalif bir grubun bir köyü yakıp yıkması.	Bir milisin, teslim olup silahlarını bırakan başka bir silahlı grubun savaşçılarını öldürmesi.	
Kanuna Karşı Gelme	Mehmet Demirtaş'ın bir kavga sırasında komşusunu öldürmesi.	Bir polis memurunun çalıştığı karakolun kasasından para çalması.	
Vatandaşlar Tarafından Yapılan Suistimalleri Önlemedeki İhmaller	Polisin rapor edilen tecavüz olaylarıyla ilgilenmemesi.	Devletin zorla yaptırılan evlilikleri yasaklayan ulusal bir kanununu etkin olarak uygulamaması.	

2. Oturum: Bir İnsan Hakları İhlâlinin Sunumu

Hedefler

• Bir insan hakları ihlâli üzerine eylemde bulunabilmek için yüksek standartlı bilginin ne kadar önemli olduğunun farkına varma.

• Yüksek kaliteli bilginin toplandığından emin olmaya yardımcı olacak çeşitli yolları tanıma.

Anahtar Mesajlar

• İnsan hakları ihlâllerine karşı müdahalede bulunabilmek için söz konusu ihlâl hakkında yüksek standartlı bilgi gereklidir. Eğer sahip olunan bilginin doğruluğundan ve niteliğinden emin değilseniz, örgütünüzün güvenilirliğini kaybetme ve gelecekteki çabalarını zayıflatma riskiyle karşılaşabilirsiniz.

• Bilgi toplamaya başlamadan önce konuşacağınız kişileri ikna etmek ve tepkilerini sezinlemek için en çok hangi bilginin önemli olacağını kendinize sormanız önemlidir. Yasal anlamda bir ihlâl olduğunu kanıtlamak için çeşitli ayrıntıları elde etmeniz de önemli olabilir (Örneğin; işkencenin tanımı).

• Bu süreçte basının konuyla ilgili olarak tam ve doğru bilgiyi kısa ve anlaşılır bir biçimde sunması gerekmektedir. Bu da ne olduğunu, ne zaman olduğunu, işin içinde kimlerin var olduğunu ve bunun neden önemli olduğunu basına doğru biçimde sunmanızla mümkündür.

• Basın metninizin iyi yazıldığını, gerçeklere dayandığını, mantıklı olduğunu ve sizin iddialarınızı ve taleplerinizi destekleyen başlıca konuları kapsadığını kontrol eden iki ya da üç kişi olmalıdır. İddialarınızı destekleyen net kanıtlar sunmazsanız örgütünüzün güvenilirliğini zayıflatırsınız.

Uygulama

• Eğitimen katılımcıları üç gruba ayırır. Benzer şekilde rol tanımlama kâğıtlarını dağıtır ve role hazırlanmaları için gruplara 20 dakika verir. Her grup kendi rol tanımlamalarını okuduktan sonra kendi içinde tartışarak role hazırlanabilir. Eğitmenin gruplara dağıtacağı rol kartlarında aşağıdaki üç rol yer alır:

- Bir gazeteci ile onu bir insan hakları istismarı hakkında makale yazmaya ikna etmek amacıyla görüşme yapmayı talep etmiş bir ***insan hakları çalışanı.***

Yüksek Standartlı Bilgi Nedir?

Yüksek standartlı bilginin özellikleri aşağıdaki gibidir:

• İlk elden alınmış

• Ayrıntılı

• Kendi içinde tutarlı

• Birkaç açıdan doğrulanmış

• Olayların düzenli bir biçimde birbirini takip etmesini ortaya çıkaran /gösteren

Gizlilik

Kaynaklarınız adının açıklanmasını istemediyse ya da siz durumun böyle bir bilgiyi açıklayamayacak kadar tehlikeli olduğu kanısındaysanız kaynaklarınızın kimliklerinin gizli kalmasını garanti etmek.

Tarafsızlık

Belli bir gündeme eğilim göstermekten kaçınarak, insan hakları ihlâllerini ırk, din, uyruk, cinsiyet ya da politik inançlar gibi etkenler temelinde ayrımcılık yapmaksızın belgelemek.

*- Kendisine sunulan iddianın sağlam deliller üzerinde temellendiğinden emin olmak isteyen bir **gazeteci**.*

*- İnsan hakları çalışanları ve gazeteciler arasındaki etkileşime dair notlar alan bir **gözlemci**.*

• Her grup kendi rolünü canlandırdıktan sonra eğitimci tüm katılımcıları biraraya getirir ve

- ilk olarak insan hakları çalışanlarına, gazetecileri öyküyü yayımlamaya ikna etmede başarılı olup olmadığı,

- tartışmaların nasıl sürdüğü, ne tür zorluklarla karşılaştıkları,

- gazetecilerin neler sorduğu ve sorulara hazırlıklı olup olmadıkları konularında tartışmalarını sağlar.

• Daha sonra gazeteci rolünü canlandıranlara, insan hakları çalışanlarına yönelik izlenimlerini sorar. İnsan hakları çalışanlarının kendilerini öyküyü yayımlamaya ikna edip edemedikleri ve bunların nedenleri üzerine sorular sorar.

• Tüm katılımcıların durumun nasıl düzeltileceği hakkında tartışmalarını sağlar.

• Eğitimci yine tüm katılımcılarla birlikte ve vaka çalışması sırasında olanlara göndermede bulunarak, aşağıdaki sorular hakkında bir tartışmanın kolaylaştırıcılığını yapar.

- Bir insan hakları vakasına müdahale edebilmek için bilgi önemli midir? Hangi bilgi ve neden önemlidir?

- Tüm bilgileri elde ettiğinizden emin olabilmek için bilgi toplama etkinliğinize nasıl hazırlanabilirsiniz?

- İnsan hakları izlemesi için "doğruluk", "gizlilik", "tarafsızlık", cinsiyete duyarlılık" gibi ilkeler neden önemlidir.

Malzemeler

• Rol oynama: "Bir insan hakları ihlâlinin sunumu"

Referanslar

• İnsan Hakları İhlâllerini İzleme ve İhlâllere Müdahale Etme Referans Kitabı, 2. Bölüm, Syf. 25.

• İnsan Hakları İhlâllerini İzleme ve İhlâllere Müdahale Etme Referans Kitabı,

3. Bölüm, Syf. 47.

2. Oturum İçin Rol Oynama Yönergeleri

İnsan Hakları Çalışanı

"Bir insan hakları örgütü için örgütün şube ofisinde çalışıyorsunuz. HİV pozitif kişilere yönelik ayrımcılığı belgelendirmeyi henüz bitirmiş durumdasınız. Bu kişiler memuriyet için başvurduklarında sahip oldukları bu hastalıkları nedeniyle genellikle kabul edilmiyorlar (bulgularınızın detayları aşağıdadır). Bir gazeteci ile 20 dakika içinde başlayacak bir görüşme yapacaksınız. Amacınız bu gazeteciyi sizin bulgularınız temelinde HİV pozitif taşıyan kişilerin uğradıkları ayrımcılıkla ilgili gazetesinde bir haber yapmaya ikna etmek".

Bu toplantıya hazırlanmak için 20 dakikanız var. Elinizdeki olguları gözden geçirin. Gazeteciyi sizin öykünüzü aktarması için nasıl ikna edeceksiniz? Gazeteci açısından öykünün en ilgi çekici yanları neler? Gazeteci neleri bilmek isteyecek?

Gazeteci

"20 dakika içinde sizinle görüşme talebinde bulunan bir insan hakları çalışanı ile bir araya geleceksiniz. Ayrımcılıkla ilgili bir öyküsü olan bu kişi sizi dün aradı. HİV pozitif hastalarına karşı hükümet birimleri tarafından uygulanan ayrımcılık hafife alınmaya gelmez. Bir hata yapmayı göze alamazsınız. Aksi taktirde hükümet yetkilileri gazetenize saldıracak ve büyük olasılıkla gazetenizi dava edeceklerdir. Aynı zamanda çok geleneksel ve tutucu olan ve HİV taşıyan insanlara karşı oldukça olumsuz görüşleri olan bazı okuyucularınızı da kaçırmaktan korkuyorsunuz. Eğer bu okuyucular yazıyı protesto ederse söz konusu yazı bazı reklam veren müşterileri de korkutabilir".

İnsan hakları çalışanına soracağınız tüm detayları listeleyerek görüşmeye hazırlanın. Bu kişiyi, öykünün sağlam kanıtlara dayandığından emin olmak için zorlayacaksınız. Özellikle tanıkların isimlerini sormalısınız. Böylece isimlerini yayımlayabilir ve yayımlamadan önce de onlarla kendiniz görüşmeler yapıp anlatılan öykünün doğruluğunu kontrol edebilirsiniz.

3. Oturum: Bilgi Toplamaya Giriş

(Bu oturum bir sonraki oturumda gerçekleştirilecek vaka çalışmasında kullanılacak kavramları içeren kısa bir sunumdur).

Bilgi Toplama Biçimleri

- Görüşme
- Doğrudan gözlemleme (Gözle inceleme)
- Süreci gözleme
- İlgili belgeleri toplama
- Fotoğraflama
- Görüntülü ya da işitsel kayıt araçları kullanma
- Adli tıp incelemesi
- Alan araştırması
- Hedef bölgeye eğitimli elemanları yerleştirme
- Alt düzey delegasyon gönderme
- Yüksek düzey ya da uluslararası delegasyon gönderme
- Dava gözlemleme
- Cezaevi ziyaretleri
- Seçim gözlemleri
- Adli soruşturma
- Araştırma çalışmaları ve anketler

Hedefler

- Katılımcıların bilgi toplamanın amaçlarını, biçimlerini ayrıca değişik kaynak türlerini belirtebilmesi.
- Kanıt seviyesi, teyit, ispat yükümlülüğü kavramlarının bilgi toplamada nasıl uygulandığının anlaşılması.

Anahtar Mesajlar

- Bilgi toplama etkinliklerinizin kapsamını da içerecek biçimde (ihlâlin türü, mağdurun türü, coğrafi aralık ve zaman aralığı) tanımlamak önemlidir.
- Olay tanıkları, doktorlar, akrabalar, mağdurlar gibi doğrudan kaynak kişiler önemlidir.
- Kanıt seviyesi neyin gerekli ya da neyin ulaşılabilir olduğuna bağlıdır. Fakat genellikle bir mahkeme tarafından talep edilen kanıt seviyesinden daha düşüktür.
- İspat yükümlülüğü hükümetin elindedir.

Uygulama

Powerpoint sunumu ve tartışma

Malzemeler

- "Bilgi Toplamaya Giriş" powerpoint ya da yazı tahtasında sunum

Referanslar

- İnsan Hakları İhlâllerini İzleme ve İhlâllere Müdahale Etme Referans Kitabı, 3. Bölüm, Syf. 37-46.

4. Oturum: İnsan Hakları İhlâllerini İncelemek

(Bu oturum WinEvsys olay belgeleme sistemi ile uyumlu veri toplamada emin olmaya yardımcı olacaktır).

Hedefler

• Bir olaydaki filleri, mikro-kavramlar dizinlerini ve ihlâl olgu-kâğıtlarını kullanarak teşhis edebilme.

• Olayla ilgili herkesin rolünü teşhis edebilme.

• Yüksek standartlı bilgiyi oluşturan unsurları belirleme ve teyidin önemini teşhis edebilme.

• Katılımcılara Mazlumder / İHD vaka giriş formlarına bilgi kaydetme pratiği yapma olanağı sağlama.

Anahtar Mesajlar

• Bir olaydaki öldürme ya da işkence yanında yağma, avukata erişimin reddedilmesi gibi fiilleri teşhis etmek önemlidir. Mikro-kavramlar dizini (ya da Mazlumder ve İHD tarafından geliştirilmiş ihlâller listesi) bunun için yararlı araçlar olabilirler.

• Bir insan hakları ihlâlilinde "mağdur", "fail", "kaynak", "müdahil" olmak üzere dört taraf bulunur .

• Yüksek standartlı bilgi; birinci elden alınan, ayrıntılı, iç tutarlılığa sahip, çeşitli açılardan teyit edilmiş, bir modeli gösteren ve yeni bilgi olarak tanımlanır.

• Ayrıntılar yasal bir bakışla bir ihlâlin var olduğunu gösterebilmek açısından önemlidir.

• "Kim kime ne yaptı?, Neden?, Nerede?, Ne zaman?, Nasıl?, Hangi?" sorularına yanıt vermeniz yeteri kadar bilgiye sahip olup olmadığınızı kontrol etmek için faydalı bir yöntemdir.

Uygulama

• Eğitmen fiil ve olayın tanımlarını anlatır ve bu kavramların iyice anlaşıldığından emin olmak için katılımcıların çeşitli örnekler vermelerini ister.

• Ayrıca bir fiil ('işkence' gibi), ihlâl edilen haklar (işkenceden muaf olma hakkı) ve ihlâl yöntemleri (dayak, elektrik şoku, vs.) arasında da ayrım yapar.

Fiil

Bir kişi ya da grup tarafından başka bir kişi ya da gruba karşı işlenen, genellikle şiddet içeren tek bir eylem.

Beklenen ya da gerekli hareketin veya eylemin yerine getirilmemesi (ihmali fiil).

Bir fiil her zaman bir ihlâl değildir! (Örneğin; tutuklama)

Olaylar

Meydana gelen ve kendi mantıksal sonucuna ulaşana dek devam eden, başı ve sonu olan şey.

Bir olay, tek bir fiil, birbiriyle ilişkili bir dizi fiil ya da birlikte meydana gelen birbiriyle ilişkili bir dizi fiil içerebilir. Bir olayın ele alınması için en az bir fiilin insan hakları ihlâli oluşturması gerekir.

• Eğitimci aynı zamanda bir insan hakları olayında bir kişinin bir ya da daha fazla rolü olabileceği fikrini öne sürer. Eğitmen tüm bu öğelerin grafikle nasıl sunulacağını gösterir.

• Son olarak eğitimci "kontrollü sözcük dağarcığı" kavramını tanıtır ve bu kavramın herkesin ihlâlleri tanımlamak için aynı dili kullanmalarını sağlayarak belgeleme işini sistematik hale koymakta ne kadar yararlı olabileceğini açıklar. *"Aynı ihlâl için hepimiz farklı sözcükler kullanırsak değerlendirmeye ve analiz etmeye çalıştığımızda karmaşa yaşarız"*.

• Eğitimci İHD ve Mazlumder tarafından oluşturulan ihlâl listesini sunar.

• Hiyerarşik yapısını işaret ederek listeyi kısaca katılımcılara açıklayan eğitimci, katılımcıları gruplara ayırır ve her guruba bir örnek vaka verir. Gruplardan başkalarına danışmak üzere tek başlarına 30 dakika içinde;

- Olaydaki insan hakları ihlâllerini (ihlâl yöntemleri ve etkilenen haklar nelerdir?),

- Olaydaki tüm kişileri ve rollerini,

- Sağlanan bilgideki eksik detayları teşhis etmelerini ister.

(Ortak bir sözcük dağarcığı kullanarak ihlâlleri tanımlamak için katılımcıların ihlâl listesi ile çalışmaları çok önemlidir. Bazı katılımcılar bunu ihmal eder ve ortak sözcük dağarcığındakinden farklı, kendilerine ait terimlerle gelirlerse eğitmen karışıklıktan kaçınmak için ortak terminolojiyi kullanmanın önemini vurgulamak için bu listeyi kullanmalıdır).

• Katılımcılar çalışmalarını bitirdikten sonra eğitimci herkesi bir araya toplar ve sonuçları tartışır: Bir grup 1. ve 2. soruları (vaka incelemesi), diğer grup 3. ve 4. soruları (yüksek standartlı bilgi ve teyit) olacak şekilde tartışma iki gruba ayrılabilir.

1. ve 2. Sorular: Herkes fiiller ve kişilerin rolleri üzerinde uzlaştıktan sonra eğitmen bu öğelerin şema halinde nasıl sunulabileceğini gösterir. Böylece "Kim, kime, neyi, ne zaman yaptı?"soruları daha kolay yanıtlanabilir hale gelir.

3. ve 4. Sorular: Eğitimci bir kişiden vaka çalışmasındaki eksik detayları listelemesini ister ve aşağıdaki soruları sorar:

- Yüksek standartlı bilgi nedir?
- Bilginin yüksek standartlı olmasını sağlamak için hangi önlemler alınmalıdır?
- Vaka çalışmasında, bilgiyi teyit etmek için başka hangi bilgi toplama eylemleri yapılabilirdi?

Malzemeler

- İnsan hakları ihlâllerini nelerin oluşturduğunu açıklayan metin-bilgi notu
- Vaka örneklerinin yer aldığı çalışma kâğıtları
- Powerpoint ya da yazı tahtasında sunum: Fiiller ve olaylar, kişiler ve roller

Referanslar

- İnsan Hakları İhlâllerini İzleme ve İhlâllere Müdahale Etme Referans Kitabı, 5. Bölüm, Syf. 89-100.
- İnsan Hakları İhlâllerini İzleme ve İhlâllere Müdahale Etme Referans Kitabı, 5. Bölüm, Syf. 101-102.

Bilgi Toplama

Bilgi toplama aşağıdakileri içerir:

- İşlenen fiiller (tekil ya da birden fazla) güncel gelişmelerle birlikte
- Mağdurlar (kişiler ya da gruplar)
- Failler (kişiler ya da gruplar) fiile karışma dereceleriyle birlikte
- Mağdurlar adına gerçekleştirilen müdahaleler

4. Oturum İçin Örnek Çalışma

Vaka Çalışması

1. Olay: Zeynep'in Bıçaklanması

"Zeynep"in eşi onu yedi yaşındaki oğlunun gözleri önünde en az 52 kez bıçakladı. Tek görgü tanığı çocuk değildi. Gazeteciler tarafından fotoğrafları çekilen ve kameraya alınan saldırıyı en az 10 polis memuru da izledi. *"Müdahale edebilirlerdi ama belli ki izinleri yoktu. Nasıl bir izin bu! Bence suçlular... Polisin geldiğini görünce rahatlamıştım, beni kurtaracaklardı. Ama onlar hiçbir şey yapmadılar"* dedi Zeynep. Eşi cinayete teşebbüsle yargılandıktan sonra eşinin akrabaları Zeynep'i ve avukatını öldürmekle tehdit ettiler. 10 polis memuru başta geçici olarak görevden uzaklaştırıldı ancak İçişleri Bakanlığı'nın takipsizlik kararından sonra görevlerine geri döndüler.

2. Olay: Boran Kaçmaz ve Diğerlerine Saldırı

Basmane'deki "Ekmek ve Eşitlik" dergisine ait ofisinden 25 Aralık 2006 tarihinde saat 21.00 civarında ayrıldıktan sonra Boran Kaçmaz içinde birkaç adam bulunan Renault marka beyaz bir otomobil tarafından durduruldu. Adamlar arabadan indiler, ellerini ve gözlerini bağlayarak kaçırdılar ve Denizli otoyoluna götürdüler.

Araba durduğunda Kaçmaz derginin içeriği hakkında sorgulandı ve terorist olmakla suçlandı. Dergide çalışmayı bırakması için tehdit edildi. Reddetmesi üzerine adamlar tarafından bilincini yitirene kadar dövüldü ve daha sonra elleri bağlı olmadığı halde kendine geldi ve otostopla ofisine geri döndü. Orada ofisten arkadaşı olan Mehmet Kemal'in de o gece aynı şekilde kaçırıldığını, dövüldüğünü ve tehdit edildiğini öğrendi. Daha sonra kaçmaz bir insan hakları çalışanıyla bağlantı kurup olanları anlattı ve yasal yardım talebinde bulundu.

Bu ofis çalışanlarının maruz kaldığı ilk olay değildi. Korkmaz ayrıca 16 Kasım 2006 tarihinde ofisin polis tarafından yasadışı olarak arandığını ve bazı yayınlara el konulduğunu söyledi.

3. Olay: Güldünya Tören'in Öldürülmesi

Güldünya Tören yeni doğan bebeğine "Umut" adını verdi. İkisinin de uzun yaşayamayacağını biliyordu. Hamile kaldıktan sonra kuzeniyle evlenmeyi reddetmiş ve İstanbul'a amcasının evine gönderilmişti. Orada, erkek kardeşlerinden biri ona bir urgan verdi ve kendini asmasını söyledi. Güldünya kaçtı ve polisin kendisini koruması için yalvardı, fakat amcasının ve erkek kardeşlerinin kendisini öldürmeyeceklerine söz verdiklerine dair temin edildi. Şubat 2004'te, doğumdan haftalar sonra, erkek kardeşleri onu sokakta vurup yaraladılar. Hastane yatağında polisin kendisini kurtarması için yalvardı. Fakat katilleriyle yüzleşmesi için tek başına bırakıldı. Katiller geceyarısı güvenliği sağlanmamış hastaneye girdiler ve onu başından vurdular. Güldünya'nın yaşam destek cihazı bir süre sonra kapatıldı.

4. Olay: Öğrencilerin Tutuklanması

12 Nisan 2004 tarihinde sakin bir gösteri yapmaya çalışan öğrenciler çevik kuvvet polisi tarafından Ankara'da dövüldü. Gruptan 71 kişi gözaltına alındı ve söylendiğine göre bunların çoğunluğu Ankara Emniyet Amirliği'nde ve adliyede yargılanmak için beklerken polis memurları tarafından kötü muameleye maruz kaldı.

12 Nisan 2004 tarihinde bir grup öğrenci Ankara'da NATO'yu ve YÖK'ü protesto etmek için toplandı. Her ne kadar gösteri izinsiz olsa da çoğunluğu Gazi, ODTÜ ve Hacettepe gibi yerel üniversitelerden olan öğrencilerin davranışları aktarıldığına göre barışçıydı. Buna karşın aktarıldığına göre çevik kuvvet polis memurları bazıları 18 yaşını doldurmamış öğrencileri yumruklarla ve tekmelerle aşırı güç kullanarak dağıttı ve 71 öğrenciyi gözaltına aldı.

Gözaltına alınan öğrenciler, söylendiğine göre, kötü muamelenin sürdüğü Ankara Emniyet Amirliği'ne götürüldü. Öğrencilerin gözaltındayken yumruklandıkları, tekmelendikleri, tehdit edildikleri, hakarete uğradıkları ve tuvalete gitmelerine izin verilmediği iddia edildi.

Öğrenciler ertesi gün Ankara adliyesine götürülüp, savcının huzuruna çıkarıldılar ve yargılandılar. Adliyede beklerken de polis tarafından kötü muameleye maruz kaldıkları iddia edildi. Yine söylendiğine göre öğrenciler ebeveynlerinin ve diğer aile üyelerinin de içinde bulunduğu pek çok görgü tanığının önünde gün boyunca -telsizle de vurulmak suretiyle- dövüldüler, aşağılandılar ve tehdit edildiler. Adliyenin dışında bekleyen fotoğrafçılar öğrencilerin dayak sırasında uğradığı -darp ve yaralama gibi- hasarları belgeleyebildiler.

Öğrencilerin ve avukatlarının duruşmaları sırasında Ankara 2 Numaralı Asliye Mahkemesi hakimine kötü muamele hakkında yaptıkları şikayetin, savcının ricası üzerine dikkate alınmadığı iddia edildi. Uluslararası standartlara göre işkence ve kötü muameleye dair herhangi bir işaret varsa, tutuklu beyan etmekte gönülsüz olsa da, savcı gecikmeksizin sorgulama başlatmalıdır. Eğer sorgulama ya da tutuklunun kendi beyanı işkence ve kötü muamelenin işlendiğine inanma nedeni sağlıyorsa, savcı soruşturma başlatmak için girişimde bulunmak ve tutukluyu gelecekte olabilecek herhangi bir kötü muameleden korumak için gerekli adımları atmakla yükümlüdür.

Ancak 51 öğrenci bu standardın uygulanması yerine Toplantı ve Gösteri Kanunu'nun 2911 numaralı maddesini ihlâl etmekten yargılandı ve serbest bırakıldı. Bir kaç gün sonra 24 öğrenci kötü muameleyle ilgili şikayette bulundu ve savcı onların şikayetleri üzerine soruşturma açtı.

Arka Plan Bilgisi: *2003'ün sonlarında ve 2004'ün başlarında üniversite öğrencilerinin YÖK'ü protesto eylemleri Türkiye'nin çeşitli şehirlerinde gerçekleşti ve göstericilerle polis arasında şiddet içeren sahneler yaşandı. Sözü edilen olayın mağdurlarının avukatları, çevik kuvvet polisinin intikam almak için öğrencilere kötü muamele yaptıklarını ileri sürdüler.*

4. Oturum İçin Vaka Örneklerinin Analizi

(Her olayın grafikleri için powerpoint sunumuna bakınız).

1. Olay: Zeynep'in Bıçaklanması

"Zeynep"in eşi onu yedi yaşındaki oğlunun gözleri önünde en az 52 kez bıçakladı. Tek görgü tanığı çocuk değildi. Gazeteciler tarafından fotoğrafları çekilen ve kameraya alınan saldırıyı en az 10 polis memuru da izledi. "Müdahale edebilirlerdi ama belli ki izinleri yoktu. Nasıl bir izin bu! Bence suçlular… Polisin geldiğini görünce rahatlamıştım, beni kurtaracaklardı. Ama onlar hiçbir şey yapmadılar" dedi Zeynep. Eşi cinayete teşebbüsle yargılandıktan sonra eşinin akrabaları Zeynep'i ve avukatını öldürmekle tehdit ettiler. 10 polis memuru başta geçici olarak görevden uzaklaştırıldı ancak İçişleri Bakanlığı'nın takipsizlik kararından sonra görevlerine geri döndüler.

Durum Analizi: Zeynep'in Bıçaklanması

- Fiil: Zeynep öldürmeye teşebbüsten dolayı yaşama hakkının ihlâl edilmesinden ötürü mağdurdur.

- Bir mağdur olarak Zeynep'in durumu: Yaralanmış ve zarar görmüştür.

- İhlâl yöntemi bıçaklı saldırıdır.

- Olayın failli, doğrudan bu fiili işlediği için, Zeynep'in eşidir.
  Failin durumu: Halen yargılanmaktadır.

- Yasadışı bir fiili önlemek için gerekeni yapmadıkları için polis memurları da bu filin failleridirler. Fail olarak polislerin durumları: Yargılandılar ama en az şekilde cezalandırıldılar ve halen görevlerini sürdürmekteler.

• Fiil: Zeynep ve avukatı ölüm tehditlerinden dolayı kişisel bütünlüğe karşı yapılan ihlâllerden ötürü mağdurdur.

- Eşinin ailesi, Zeynep ve avukatına karşı işlenen fillerin failleridirler.

• Fiil: Zeynep polisin eylemleriyle ilgili olarak uygun biçimde soruşturma ve gerekli önlemleri almadaki başarısızlığın mağdurudur

- İçişleri Bakanlığı olayın failidir.

• Müdahil Taraf: Avukat mağdura gerekli yasal yardımı sağlama konusunda müdahil taraftır. Ayrıca avukat, avukat olmasından dolayı da bir bilgi kaynağıdır.

• Kaynak: Gazeteciler olaya görgü tanıklığı yaptıkları için bilgi kaynağıdırlar. Olayı ya da mağduru halka duyurmaya yardım etmedikleri sürece müdahil taraf olarak görülmezler.

• Kaynak: Zeynep'in oğlu mağdurla doğrudan ilişkili olduğu ve görgü tanıklığı ettiği için bir bilgi kaynağıdır.

1. Olay: Zeynep'in Bıçaklanması

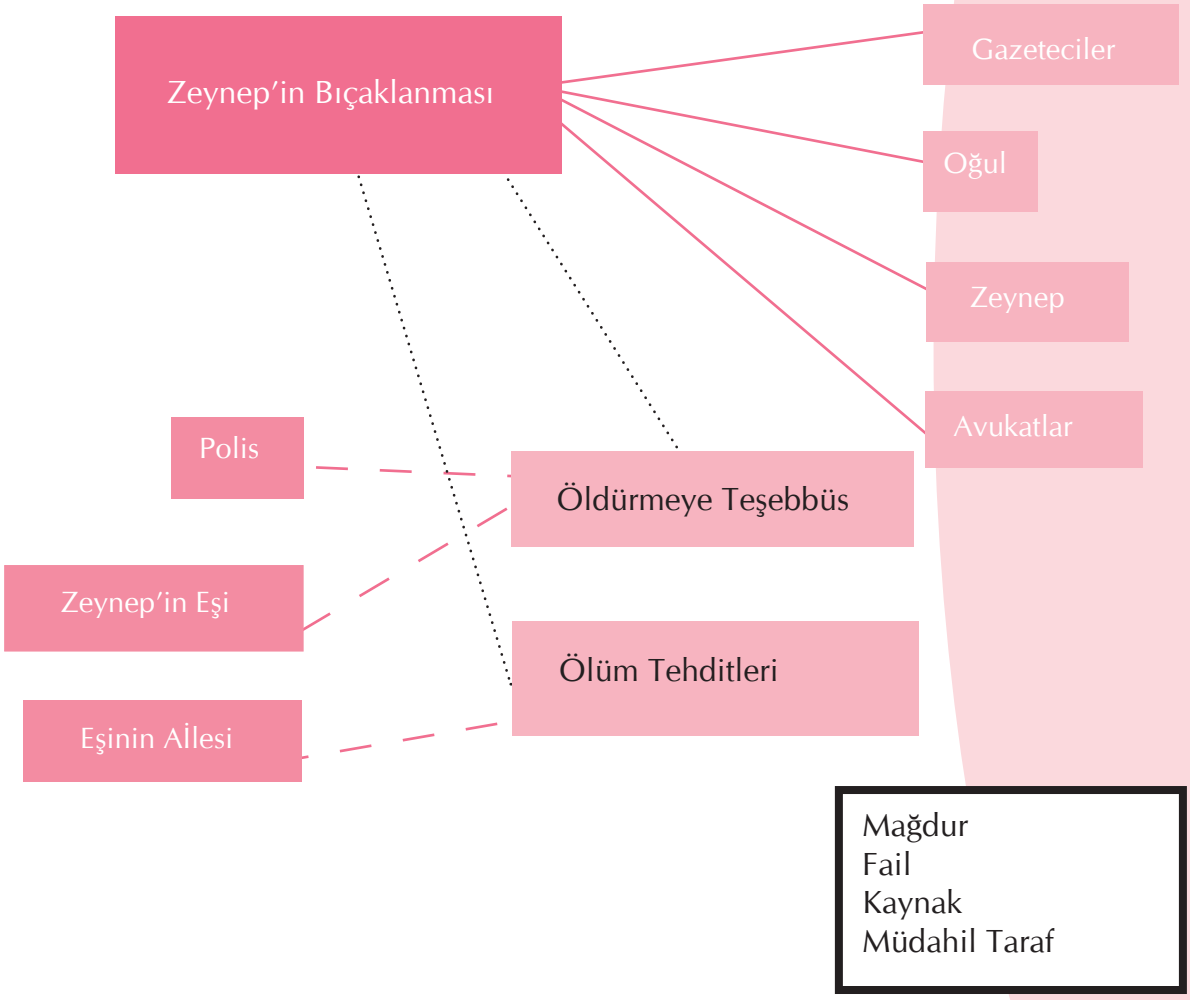

2. Olay: Boran Kaçmaz ve Diğerlerine Saldırı

Basmane'deki "Ekmek ve Eşitlik" dergisine ait ofisinden 25 Aralık 2006 tarihinde saat 21.00 civarında ayrıldıktan sonra Boran Kaçmaz içinde birkaç adam bulunan Renault marka beyaz bir otomobil tarafından durduruldu. Adamlar arabadan indiler, ellerini ve gözlerini bağlayarak kaçırdılar ve Denizli otoyoluna götürdüler.

Araba durduğunda, Kaçmaz derginin içeriği hakkında sorgulandı ve terorist olmakla suçlandı. Dergide çalışmayı bırakması için tehdit edildi. Reddetmesi üzerine adamlar tarafından bilincini yitirene kadar dövüldü ve daha sonra elleri bağlı olmadığı halde kendine geldi ve otostopla ofisine geri döndü. Orada ofisten arkadaşı olan Mehmet Kemal'in de o gece aynı şekilde kaçırıldığını, dövüldüğünü ve tehdit edildiğini öğrendi. Daha sonra kaçmaz bir insan hakları çalışanıyla bağlantı kurup olanları anlattı ve yasal yardım talebinde bulundu.

Bu ofis çalışanlarının maruz kaldığı ilk olay değildi. Korkmaz ayrıca 16 Kasım 2006 tarihinde ofisin polis tarafından yasadışı olarak arandığını ve bazı yayınlara el konulduğunu söyledi.

Durum Analizi: Boran Kaçmaz ve Diğerlerine Saldırı

• Fiil: Boran Kaçmaz adam kaçırma nedeniyle özgürlük hakkına karşı yapılan ihlâllerin mağdurudur.

- İhlâl yöntemi bağlayarak ve gözlerini bağlayıp duyulara baskı yaparak etkisiz hale getirmedir.

- Kimliği belirsiz kimseler bu fiili doğrudan işledikleri için faildirler.

• Fiil: Boran Kaçmaz fiziksel saldırı nedeniyle kişisel bütünlüğe karşı ihlâllerin mağdurudur.

- İhlâlin yöntemi dayaktır.

- Kimliği belirsiz kişiler bu fiili doğrudan işledikleri için faildirler.

• Fiil: Boran Kaçmaz tehdit yoluyla psikolojik saldırıdan doğan kişisel bütünlüğe karşı ihlâllerin mağdurudur

- İhlâl yöntemi tehditdir.

- Kimliği belirsiz kimseler bu fiili doğrudan işledikleri için faildirler.

• Fiil: Mehmet Kemal de tıpkı Boran Kaçmaz gibi aynı üç fiilin yani kaçırma, fiziksel saldırı ve tehditlerin mağdurudur.

- İhlâl yöntemleri Boran Kaçmaz olayındakilerle aynıdır.

- Bu fiilleri kimliği belirsiz kimseler işlemişlerdir.

• Fiil: Dergi ofisi baskın / yasadışı aramaya bağlı olarak dernek ve toplantı hakkına karşı ihlâlin mağdurudur.

- Polis bu fiili doğrudan işlediği için olayın failidir.

• Kaynak: Boran Kaçmaz mağdur rolünde olaya dahil olduğu için, Mehmet Kemal'in iş arkadaşı ve baskına uğrayan ve yasadışı aranan organizasyonun bir üyesi olduğu için bilgi kaynağıdır.

2. Olay: Boran Kaçmaz ve Diğerlerine Saldırı

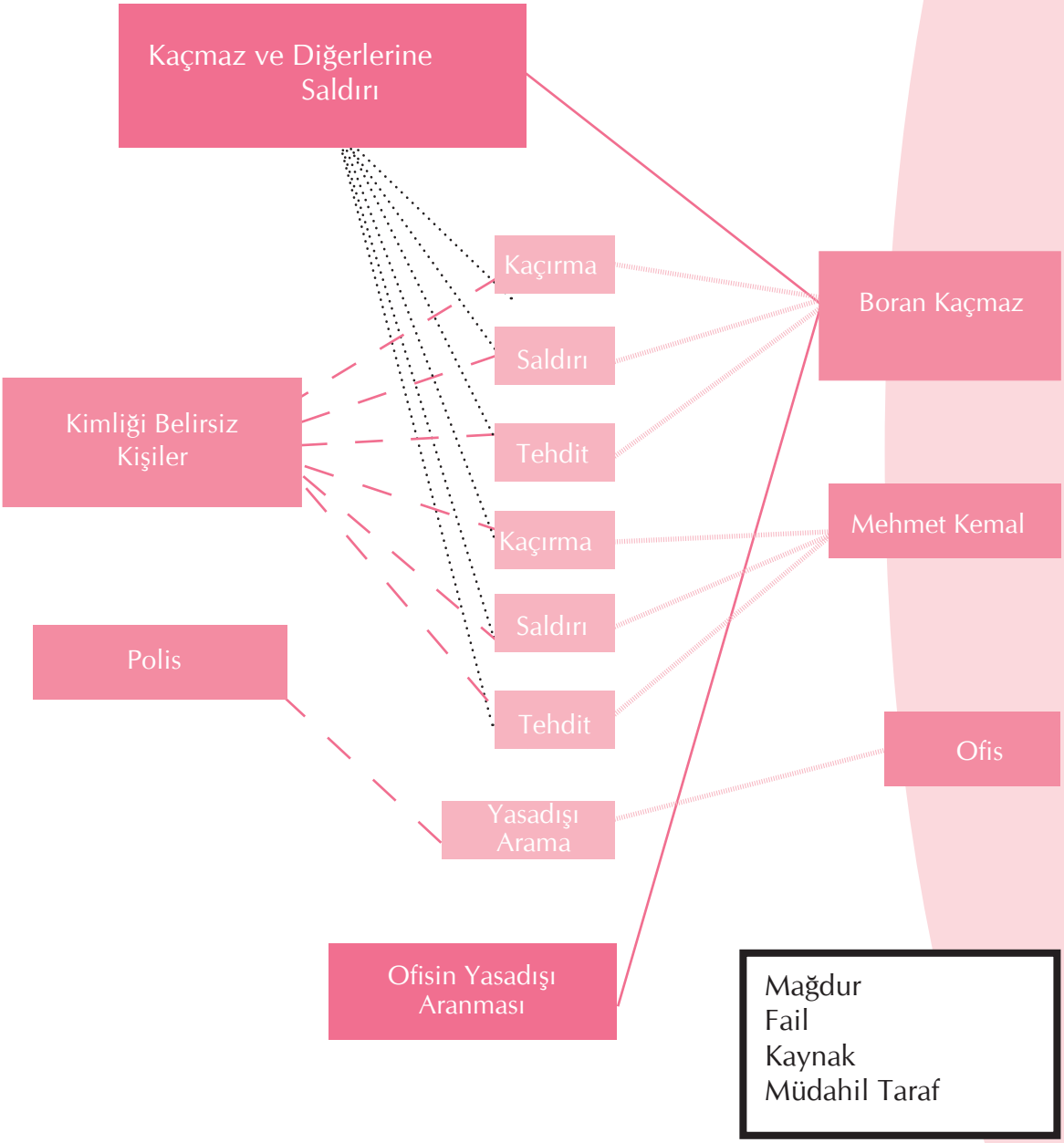

3. Olay: Güldünya Tören'in Öldürülmesi

Güldünya Tören yeni doğan bebeğine "Umut" adını verdi. İkisinin de uzun yaşayamayacağını biliyordu. Hamile kaldıktan sonra kuzeniyle evlenmeyi reddetmiş ve İstanbul'a amcasının evine gönderilmişti. Orada, erkek kardeşlerinden biri ona bir urgan verdi ve kendini asmasını söyledi.

Güldünya kaçtı ve polisin kendisini koruması için yalvardı, fakat amcasının ve erkek kardeşlerinin kendisini öldürmeyeceklerine söz verdiklerine dair temin edildi. Şubat 2004'te, doğumdan haftalar sonra, erkek kardeşleri onu sokakta vurup yaraladılar. Hastane yatağında polisin kendisini kurtarması için yalvardı. Fakat katilleriyle yüzleşmesi için tek başına bırakıldı. Geceyarısı katilleri güvenliği sağlanmamış hastaneye girdiler ve onu başından vurdular. Güldünya'nın yaşam destek cihazı bir süre sonra kapatıldı.

Durum Analizi: Güldünya Tören'in Öldürülmesi

• Fiil: Güldünya Tören kendisine yapılan ölüm tehditleriyle uğradığı psikolojik saldırı sonucunda kişisel bütünlüğe karşı yapılan ihlâllerden ötürü mağdurdur.

- Olayın failleri bu fiili doğrudan işledikleri için amca ve erkek kardeşlerdir.

• Fiil: Güldünya ayrıca öldürme girişiminden ötürü yaşama hakkına yapılan ihlâllerin mağdurudur.

- İhlalin yöntemi silahla ateş etmedir.

- Olayın failleri bu fiili doğrudan işleyen erkek kardeşlerdir.

- Yasadışı bir fiili engellemek için gerekli önlemleri almadığından polisler de faildir.Mağdur olarak *Güldünya'nın durumu: Halen yaralanmadan dolayı zarar görmektedir.*

• Fiil: Güldünya Tören cinayet sonucunda yaşama hakkına yapılan ihlâllerin mağdurudur.

- İhlâlin yöntemi silahla ateş etmedir.

- Olayın failleri erkek kardeşlerdir. Olaya karışma dereceleri: Fiile sanık olarak karışmışlardır.

- Yasadışı bir fiili engellemek için gerekli önlemleri almadığından polisler de faildir.
Güldünya'nın mağdur olarak durumu: Ölüdür.

3. Olay: Güldünya Tören'in Öldürülmesi

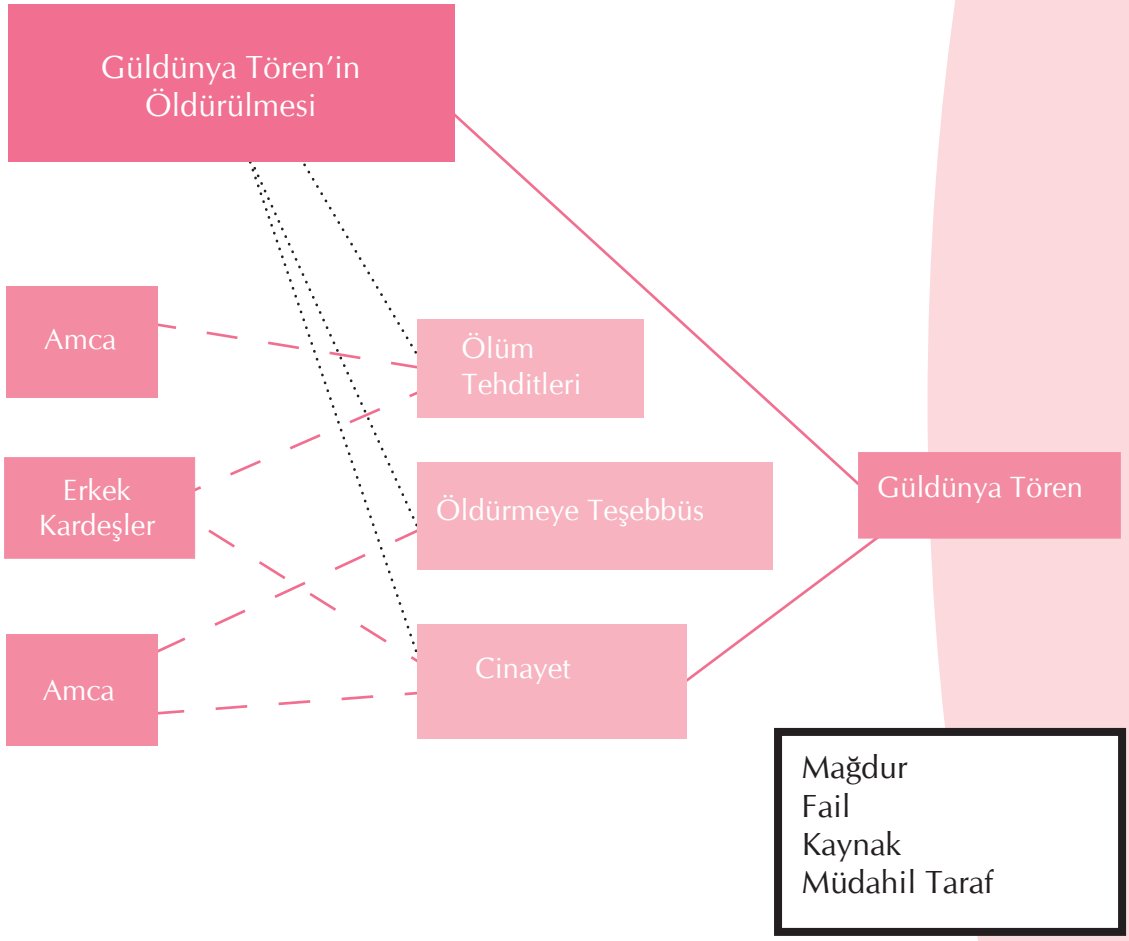

4. Olay: Öğrencilerin Tutuklanması

12 Nisan 2004 tarihinde sakin bir gösteri yapmaya çalışan öğrenciler çevik kuvvet polisi tarafından Ankara'da dövüldü. Gruptan 71 kişi gözaltına alındı ve söylendiğine göre bunların çoğunluğu Ankara emniyet amirliğinde ve adliyede yargılanmak için beklerken polis memurları tarafından kötü muameleye maruz kaldı.

12 Nisan 2004 tarihinde bir grup öğrenci Ankara'da NATO'yu ve YÖK'ü protesto etmek için toplandı. Her ne kadar gösteri izinsiz olsa da çoğunluğu Gazi, ODTÜ ve Hacettepe gibi yerel üniversitelerden olan öğrencilerin davranışları aktarıldığına göre barışçıydı. Buna karşın aktarıldığına göre çevik kuvvet polis memurları bazıları 18 yaşını doldurmamış öğrencileri yumruklarla ve tekmelerle aşırı güç kullanarak dağıttı ve 71 öğrenciyi gözaltına aldı.

Gözaltına alınan öğrenciler, söylendiğine göre, kötü muamelenin sürdüğü Ankara Emniyet Amirliği'ne götürüldü. Öğrencilerin gözaltındayken yumruklandıkları, tekmelendikleri, tehdit edildikleri, hakarete uğradıkları ve tuvalete gitmelerine izin verilmediği iddia edildi.

Öğrenciler ertesi gün Ankara adliyesine götürülüp, savcının huzuruna çıkarıldılar ve yargılandılar. Adliyede beklerken de polis tarafından kötü muameleye maruz kaldıkları iddia edildi. Yine söylendiğine göre öğrenciler ebeveynlerinin ve diğer aile üyelerinin de içinde bulunduğu pek çok görgü tanığının önünde gün boyunca -telsizle de vurulmak suretiyle- dövüldüler, aşağılandılar ve tehdit edildiler. Adliyenin dışında bekleyen fotoğrafçılar öğrencilerin dayak sırasında uğradığı -darp ve yaralama gibi- hasarları belgeleyebildiler.

Öğrencilerin ve avukatlarının duruşmaları sırasında Ankara 2 Numaralı Asliye Mahkemesi hakimine kötü muamele hakkında yaptıkları şikayetin, savcının ricası üzerine dikkate alınmadığı iddia edildi. Uluslararası standartlara göre işkence ve kötü muameleye dair herhangi bir işaret varsa, tutuklu beyan etmekte gönülsüz olsa da, savcı gecikmeksizin sorgulama başlatmalıdır. Eğer sorgulama ya da tutuklunun kendi beyanı işkence ve kötü muamelenin işlendiğine inanma nedeni sağlıyorsa, savcı soruşturma başlatmak için girişimde bulunmak ve tutukluyu gelecekte olabilecek herhangi bir kötü muameleden korumak için gerekli adımları atmakla yükümlüdür.

Ancak 51 öğrenci bu standardın uygulanması yerine Toplantı ve Gösteri Kanunu'nun 2911 numaralı maddesini ihlâl etmekten yargılandı ve serbest bırakıldı. Bir kaç gün sonra 24 öğrenci kötü muameleyle ilgili şikayette bulundu ve savcı onların şikayetleri üzerine soruşturma açtı.

Durum Analizi: Öğrencilerin Tutuklanması

• Fiil: Öğrenciler aşırı güç kullanımından kaynaklanan fiziksel saldırı nedeniyle kişisel bütünlüğe karşı ihlâllerden ötürü mağdurdurlar.

- İhlâl yöntemi dayaktır.

- Olayın faili bu fiili doğrudan işediği için çevik kuvvet polisidir.

• Fiil: Öğrenciler tutuklandıkları için özgürlük hakkına karşı yapılan ihlâllerden ötürü mağdurlar.

- Olayın faili bu fiili doğrudan yerine getirdiği için çevik kuvvet polisidir.

• Fiil: Öğrenciler fiziksel saldırı yoluyla kişisel bütünlüğe karşı yapılan ihlâllerden ötürü mağdurdurlar.

- İhlâl yöntemi dayaktır.

- Olayın faili bu fiilleri doğrudan işlediği için Ankara polisidir.

• Fiil: Öğrenciler fiziksel saldırı yoluyla kişisel bütünlüğe karşı yapılan ihlâllerden ötürü mağdurdurlar.

- Bu ihlâlin yöntemi tehditler ve sözle aşağılamadır.

- Olayın faili bu fiilleri doğrudan işlediği için Ankara polisidir. ,

• Fiil: Öğrenciler uygun koşulların reddine bağlı olarak gözaltındaki ya da tutuklu kişilerin haklarının ihlâllerinden ötürü mağdurdurlar.

- İhlalin yöntemi susuz bırakmadır.

- Olayın faili bu fiilleri doğrudan işlediği için Ankara polisidir.

• Fiil: Öğrenciler fiziksel saldırı yoluyla kişisel bütünlüğe karşı yapılan ihlâllerden ötürü mağdurdurlar.

- İhlâl yöntemi dayaktır.

- Olayın failleri bu fiili doğrudan işledikleri için çevik kuvvet polisleridir.

• Fiil: Öğrenciler fiziksel saldırı yoluyla kişisel bütünlüğe karşı yapılan ihlâllerden ötürü mağdurdurlar.

- İhlâlin metodu tehdit ve sözle aşağılamadır.

- Olayın failleri bu fiili doğrudan yerine getirdikleri için çevik kuvvet polisleridir.

• Fiil: Öğrenciler uluslararası standartlara göre yapılması gereken kötü muamele ya da işkenceyi soruşturmayı reddetmeden ötürü mağdurdurlar.

- Hakim gecikmeden tutukluları gelecekteki kötü muameleye karşı korumak için soruşturma başlatmayı ve etkili önlemler almayı ihmal ettiği için olayın failidir.

• Müdahil Taraf: Mağdurlar (öğrenciler) adına yasal yardım formunda müdahil taraf avukattır.

• Kaynak: Olayda mağdur oldukları için öğrenciler bilgi kaynağıdır.

• Kaynak: Mağdurlara hizmet sağladığı için avukat bilgi kaynağıdır.

• Kaynak: Öğrencilerin ebeveynleri, mağdurların akrabaları olmaları nedeniyle olayın katılımcılarından olmalarıyla ilgili olarak bilgi kaynağıdırlar. Ayrıca adliyede çevik kuvvet polisi tarafından işlenen fiillerin de tanıklarıdır.

• Kaynak: Adliyede çevik kuvvet polisi tarafından uygulanan bu fillere tanıklık etmelerine bağlı olarak fotoğrafçılar bilgi kaynağıdırlar. Bilgiyi diğerlerine aktarıp aktarmadıklarına bakılmaksızın fotoğrafçılar olay ya da mağdurlar hakkındaki bilgiyi halka ilan etmeleri sayesinde müdahil taraf olmalarının yanında üçüncü taraf raporu yazan kişiler olarak aynı zamanda bilgi kaynaklarıdır.

4. Olay: Öğrencilerin Tutuklanması

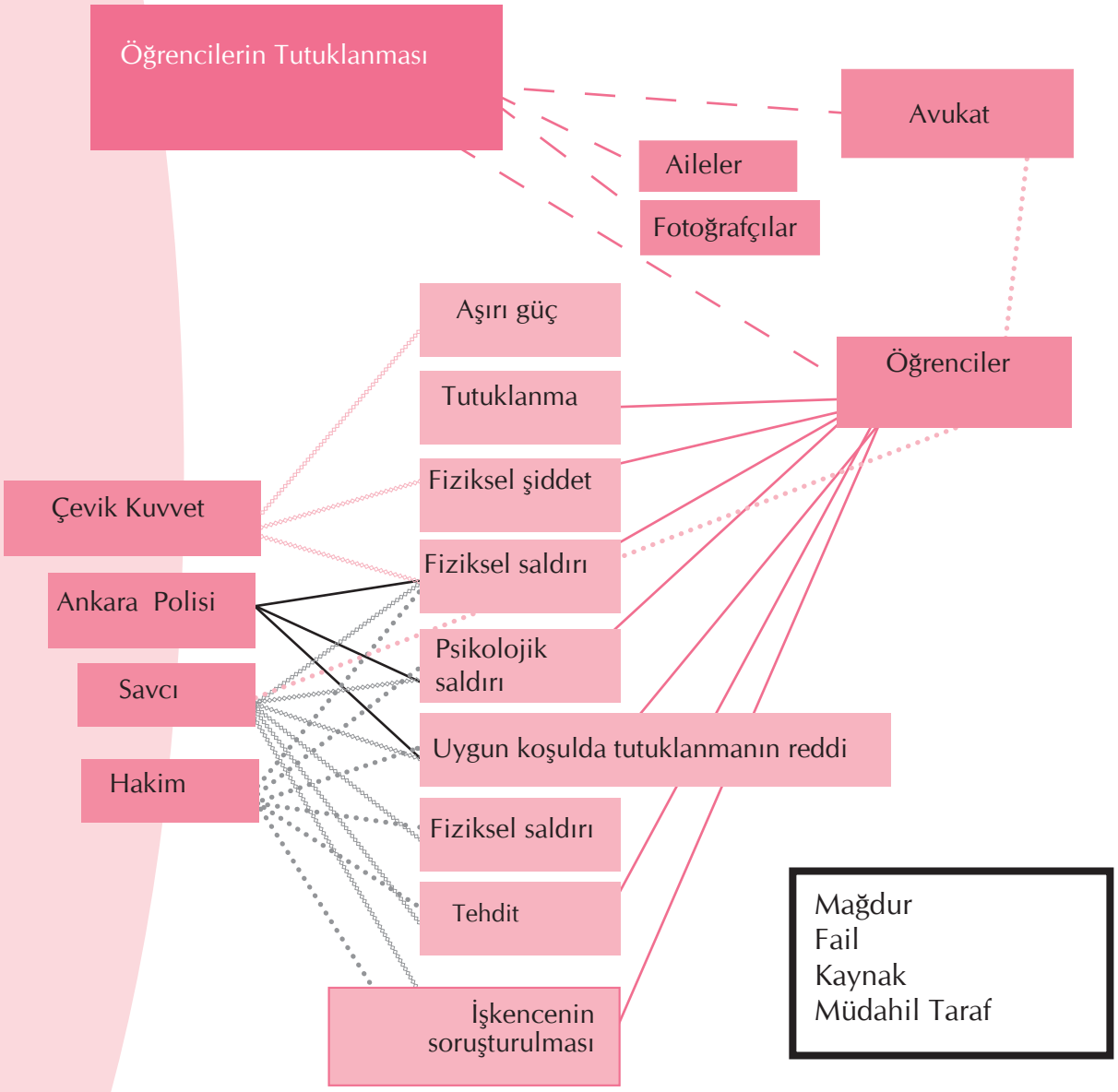

5. Oturum: Görüşme Teknikleri

Hedefler

• Bir mağdur ya da tanık ile yapılacak bir görüşmeyi hazırlayabilme ve yürütebilme.

• Bir görüşmenin duygusal tarafıyla uğraşma konusunda kendilerinden emin olma.

• Bilgi toplarken "zarar vermeme" etik ilkesinin nasıl uygulanacağını anlama.

Uygulama

• Eğitimci rol oynama açıklamasını katılımcılara dağıtır ve rollerini hazırlamaları için 20 dakika verir (İki rol vardır: Bir insan hakları çalışanı ve bir mağdur. Aynı rolü oynayacak kişiler isterlerse küçük bir grup olarak birlikte hazırlanabilirler).

• Katılımcılar rolleri için hazırlandıktan sonra rollerini ikili gruplar şeklinde oynayabilirler (iki gönüllünün, diğer katılımcılar önünde rolerini oynaması ve diğerlerinin bu sırada izleyip notlar alması da mümkündür). Bu çalışma 30 dakikadan fazla sürmemelidir.

• Oyuncular rollerini oynamayı bitirdikten sonra eğitimci kısa bir ara verir. Bu sırada eğitimci soru formlarını toplayacak ve bilginin kalitesine bir göz atacaktır. Olması gerektiği biçimde doldurulmuşlar mı? Yeterli ayrıntı bulunmakta mıdır? Okunaklılar mı?

• Ardından eğitimci katılımcıları hep birlikte gerçekleştirilecek oturum için bir araya toplar ve insan hakları çalışanını rolünü oynayan kişilere görüşmenin nasıl gittiğini sorar. Ihtiyaç duyulan bilgileri toparlamada başarılı olmuş mudur? Mağdurla ilişkisi nasıldır? Her oyuncuya konuşma şansı verilir. Katılımcıların rolleriyle ilgili soruları ve özellikle belirtmek istedikleri zorluklar varsa eğitimci bunları not alır.

• Daha sonra eğitimci mağdurlara görüşmenin nasıl gittiğini sorar. Mağdura karşı davranışları nasıldır?

Görüşmeler İçin İpuçları

• İyi mekân, zamanlama ve koşullara uygun giyinin.

• Görüşmede bir kişinin olması grup olmasından daha iyidir.

• Önceden bir yapılacaklar/ sorulacaklar listesi hazırlayın.

• Yakınlık kurun, alçakgönüllü olun ve saygı gösterin.

• Kendinizi tanıtın ve görüşmenin amacını açıklayın.

• Sözsüz iletişime duyarlı olun.

• Duygulara hassasiyet göstermek ve ihtiyacınız olan temel bilgiyi elde etmek arasında dengeyi kurun.

• Görüşme yaptığınız kişiden öyküyü kronolojik olarak anlatmasını rica edin ki böylece hiçbir bölümü kaçırmayın.

• Verilecek yanıtı belirleyen sorular sormayın ama nazikçe rehberlik edin. Devam ederken ayrıntıları sorun.

• Diğer mağdurlar hakkında bilgi toplayın, diğer kaynakları bulmaya çalışın.

• Hassas bilgiyi üçüncü tarafa aktarmak için izin alın.

• Diğer tanıkların adını kullanmayın (gizlilik ilkesi).

• Daha sonra aşağıdaki noktalar üzerine bir grup tartışması başlatılır. Eğitimci tartışmanın kolaylaştırıcılığını yapar:

- Bir görüşme nasıl idare edilmelidir, sorular nasıl sorulmalıdır, vb.

- Bir tanıkla görüşme yapılırken duygular nasıl idare edilmelidir (duyguları idare etme hakkındaki eke bakınız).

• Aşağıdaki şekilde uygulanan zarar vermeme ilkesinin önemi:

- İnsan hakları çalışanları her zaman kendilerini, örgütlerini, çalışma alanlarını tanıtmalı ve neleri yapıp neleri yapamayacaklarını açıklamalıdır. Ayrıca, hangi bilgiye ulaşmaya çalıştıklarını ve söz konusu bilgiyi ne şekilde kullanacaklarını (kamu raporu, yetkililere müdahaler, vb.) açıklamalıdırlar.

- İnsan hakları çalışanları mağdurlardan aldıkları bilgiyi kullanmak için her zaman mağdurların onayını almalıdır. Söz konusu bilgi kaynağı, tüm iddiaya veya sadece bir kısmına (örneğin tecavüz gibi) gizli bilgi şeklinde yaklaşılmasına veya adının (ve mağduru deşifre etmeye izin verecek diğer detayların) gizli tutulmasına karar verebilir.

- Bilginin kullanılmasına dair onay, görüşme formunun üzerine kaydedilmek zorundadır.

- Mağdur/ kaynak, bilginin üçüncü taraflara (basın, yetkililer) aktarılabileceğine onay verdiğinde dair mağdur/ kaynak için söz konusu olabilecek olası tehlikeler yine de değerlendirilmelidir. Eğer insan hakları çalışanı mağduru/ kaynağı (ya da akrabalarını ya da ilgili diğer kişileri) tehlikeye sokma riski olduğunu hissederse bilgi gizli tutulmalıdır.

Malzemeler

• Rol oynama yönergeleri

• Power point sunumu

Referanslar

• İnsan Hakları İhlâllerini İzleme ve İhlâllere Müdahale Etme Referans Kitabı, 3. Bölüm, Syf. 56 (Görüşme Teknikleri)

• İnsan Hakları İhlâllerini İzleme ve İhlâllere Müdahale Etme Referans Kitabı, 3. Bölüm, Syf. 63 (Görüşme Formu)

5. Oturum İçin Rol Oynama Yönergeleri

İnsan Hakları Görevlisi

Siz, Mazlumder/ İHD'nin yerel bir şubesinde çalışan bir insan hakları çalışanısınız.

20 dakika içinde bir kişi ofisinize gelecek ve size, kendisinin mağduru olduğu bir insan hakları ihlâlini anlatacak. Onunla görüşmek için hazırlanıyorsunuz. İhlali bir komşunuzdan duydunuz ve mağdura telefon edip öyküyü anlatması için ofise uğramasını istediniz.

20 dakikayı, sizinle aynı role sahip diğerleriyle görüş alışverişinde bulunarak, görüşmeyi hazırlamak için kullanın. Görüşme nasıl gerçekleşecek? Gereksinim duyduğunuz bilgileri listeleyin.

Aynı zamanda, olayla ilgili ayrıntıları not almak için kullanacağınız soru formuna kendinizi alıştırın.

Mağdur

Bir insan hakları ihlâlinin mağdurusunuz.

20 dakikayı, sizinle aynı role sahip diğerleriyle görüş alışverişinde bulunarak, görüşmeyi hazırlamak için kullanın.

Mazlumder/ İHD'den bir insan hakları çalışanı ile şimdi buluşacağınızı hayal edin. Bu kişiyi tanımıyorsunuz ve Mazlumder/İHD hakkında da fazla bilginiz yok. Eğer şikayette bulunmaya kalkışırsanız, yerel yetkililerin size karşı eylemde bulunacağından korkuyorsunuz. Bu insana öykünüzü anlatma açısından güvenebilmeniz için size öncelikle neler söylemesini beklersiniz? Bu görüşmeden ne elde etmeyi umuyorsunuz?

Ayrıca, başınıza gelenlerden ötürü şu anda oldukça duygusalsınız. İyi uyuyamıyorsunuz ve bir kaygıdan ötürü sürekli baş ağrılarınız var. Çok çabuk sinirleniyorsunuz ya da pasif bir hale gelip sadece sabırlı bir insan sizinle kibarca konuştuğunda yanıt veriyorsunuz. Bazen, tarihler gibi ayrıntılar konusunda unutkanlaşıyorsunuz. İnsan hakları çalışanı çok sabırlı olmadıkça ve gerçek bir empati göstermedikçe, başınıza gelenlerin bazı bölümlerini anlatmaktan kaçınmayı tercih edebilirsiniz.

6. Oturum: Zorluklar ve Olası Çözümler

"Bilgi toplama her zaman kolay değildir. Eğitim, şube çalışanlarının karşı karşıya kaldıkları gerçek zorlukları tartışmak için olanak tanımalıdır. Bu hem her bir zorluk için izlenecek örgütsel politikanın tartışılması hem de katılımcıların kendi başlarına çözümler bulmaları için kendi becerilerini ve yaratıcılıklarını geliştirmeleri açısından bir olanak yaratmalıdır".

Bilgi Toplamada Sık Karşılaşılan Güçlükler

- Alana erişememek.
- Kişisel güvenliğin tehdit altında olması.
- Tanıkların güvenliğinin tehdit altında olması.
- Güvenilmez bilgiler toplamak.
- Bir tanığın bilgi vermekteki isteksizliği.
- İnsan haklarıyla ilgili bilincin olmaması.
- Bilgi toplama için gerekli eğitimin ya da kaynakların olmaması.

Hedefler

• İhlâllerin izlenmesi ile uğraşan insan hakları çalışanlarının deneyimlediği en yaygın zorluklar hakkında katılımcıların;

- bu zorlukların üstesinden gelmek ya da en aza indirmek için pragmatik çözümleri teşhis etme uygulamasını yapması,

- bu zorluklara ilişkin kendi örgütlerinin pozisyonunun/ politikasının farkına varması,

- güvenlik stratejileri geliştirebilmesi.

Uygulama

• Eğitimci insan hakları çalışanlarının deneyimlediği tüm zorluklar üzerine toplu bir tartışmanın kolaylaştırıcılığını yapar ve söylenenleri büyük bir kâğıt üzerine yazar.

• Ardından katılımcılardan üzerinde çalışmak istedikleri zorluk alanını seçmelerini ister. Katılımcılar en önemli gördüklerini ya da kendilerini en çok engelleyenleri seçmelidir. Bütün alanların seçilmiş olması gerekmekmektedir. Katılımcıları en fazla endişelendirenlerin üzerine odaklanmak eğitim programını daha etkin kılacaktır.

• Eğitimci katılımcıların seçtikleri zorluk alanıyla ilgili bir sonraki güne hazırlmak üzere;

- zorluğu gösteren bir ya da iki örnek vermelerini,

- bu zorluk için bazı pragmatik çözümler belirlemelerini,

- bir sonraki gün için yaklaşık beş dakikalık bir sunum hazırlamalarını (temel noktaları büyük bir kâğıt üzerine yazarak) ister.

Referanslar

• İnsan Hakları İhlâllerini İzleme ve İhlâllere Müdahale Etme Referans Kitabı, 4. Bölüm, Syf. 67-78.

• İnsan Hakları İhlâllerini İzleme ve İhlâllere Müdahale Etme Referans Kitabı, 4. Bölüm, Syf. 79-84 (Stresle Başetmek) .

7. Oturum: İyi Bir Rapor Hazırlamak

Hedefler

• Katılımcıların yapı, problem tanımlama ve önerileri taslak haline getirme konuları başta olmak üzere iyi bir raporun nelerden oluştuğunu teşhis edebilmesi.

• Katılımcıların bir rapor taslağı oluşturma sürecinin basamaklarını planlayabilmesi.

Uygulama

• Eğitimci, örgüt tarafından sağlanmış ve bir insan hakları problemini betimleyen var olan belgeler setini katılımcılara dağıtır. Söz konusu belgeler raporlar, basın açıklamaları, yetkililere gönderilmiş mektuplar vb olabilir. Bu belgeler güçlü ve zayıf yanlara sahip olmaları üzerinden seçilmelidir.

• Eğitimci, katılımcıların belgelere göz gezdirmeleri ve aşağıdaki sorulara yanıt vermek amacıyla bazı notlar almaları için katılımcılara 30 dakika verir:

- Raporun yapısı nedir?

- Problem betimlemeleri hakkında neler söylenebilir? Güçlü ve zayıf yanları nelerdir?

- Öneriler hakkında neler söylenebilir? Güçlü ve zayıf yanları nelerdir?

- Eğer bu raporun ulaştırıldığı kişi siz olsaydınız, rapora nasıl bir tepki gösterirdiniz?

- Katılımcılar hazır olunca eğitimci bu sorular ekseninde bir grup tartışması yürütür ve katılımcılardan kendi gözlemlerini aktarmalarını ister.

Malzemeler

• "İyi bir raporun öğeleri" eki.

Referanslar

• İnsan Hakları İhlâllerini İzleme ve İhlâllere Müdahale Etme Referans Kitabı,

5. Bölüm, Syf. 85-87 (Rapor Yazmak)

İç Raporun Yapısı

• Giriş

(Kapsam, yöntem, vb)

• Raporun Temeli
(Sorun tarifi)

• Sonuç
(Yasal Standartlar, Öneriler)

• Takip
(Yerel olarak alınan -ya da alınacak- önlemler, genel merkez tarafından alınacak önlemler)

Katılımcılar İçin Bilgi Notu

Raporlama

İyi Bir Raporun Öğeleri

Bir raporun yapısı ve içeriği aşağıdaki gibi olmalıdır. Aşağıdaki bölümde planlanmalıdır:

1. Yönetici Özeti

• Raporun temel bulgularını ve önerilerini özetleyen, neler elde etmek istediğinizi (örn. ihlâlin ya da inkârın durdurulması vb.) belirten en fazla bir sayfalık bu yazı en son yazılmalıdır.

2. Giriş

• Raporun hedefi ortaya konmalı, amaçladığı hedef kitle belirlenmelidir.

• Örgütünüzü, çalışma alanınızı açıklayıp, bunu örnekleyen önceki raporlarınıza ya da gerçekleştirdiğiniz eylemlere atıfta bulunabilirsiniz.

• Yöntemlerinizi açıklayın: Bilgi nasıl toplanmıştı? (Açıklamalar).

3. Rapor Metni: Bulgularınız

• Bulgular başlığa, coğrafi alana, faile vb bağlı olarak düzenlenebilir.

• Her bölüm için: Sorunun genel gözden geçirilmesi, sonuçlarının tanımlanması, yetkililerin tutum ya da ifadelerinin tarifi gerekir.

• Sorunlar örneklerle (seçilmiş mağdur ifadeleri, belirli olayların anlatımları, vb), istatistiki kanıtlarla (tablolar, grafikler, haritalar) ya da fotoğraflarla gösterilebilir.

4. Sonuç

• İlgili uluslararası ve ulusal yasalarla bir bağlantı oluşturulmalıdır.

• Ciddi, ağır vb olayla ilgili değerlendirme eklenmelidir.

• Öneriler sunulmalıdır.

İç Raporun Yapısı

• Giriş: Kapsam, yöntem, vb

• Raporun Temeli: Sorun tarifi

• Sonuç: Yasal standartlar, öneriler

• Takip: Yerel olarak alınan (ya da alınacak) önlemler, genel merkez tarafından alınacak önlemler

7. Oturum İçin Örnek Çalışma-1

Örnek Rapor-1

Batman İli Kozluk İlçesi Eskice Köyü Satih Mezrası Civarinda Yaşanan Çatışma İle İlgili (Mizgin Özbek Olayı) Araştırma İnceleme Raporu

Olay

5 Eylül 2006 günü Eskice Köyü Satıh mezrası civarında bir çatışma yaşandığı ve çatışmada 2 PKK militanının ve Mizgin Özbek isimli 11 yaşındaki bir kız çocuğunun öldürülmesi ve Saniye Özbek'in yaralanması olayı.

Heyetin Oluşturulması

Batman Barosu başkan yardımcısı Av. Sedat Özevin, Mazlumder Batman Şube başkanı Mehmet ŞAT ve yönetim kurulu üyesi Av. Ahmet Sevim İHD Batman Şube başkanı Saadet Becerikli ve yönetim kurulu üyesi Av. Bengi Yildiz'dan oluşan heyet olaya ilişkin yaptığı araştırma ve incelemeleri bir raporda toplayarak ilgili yetkililere ve kamuoyuna duyurmak amacı ile 06.09.2006 tarihinde heyet oluşturulmuştur.

Heyetin Yaptığı Görüşmeler

Heyet üyeleri 06.09.2006 tarihinde, hastanede olaydan yaralı olarak kurtulan anne Saniye Özbek'i ziyaret etmiş, 07.09.2006 tarihinde olayın olduğu yere gidilerek olay yeri incelenmiş, en yakın yerleşim yeri olan Satıh mezrasında köylülerle bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Aynı gün Mizgin Özbek'in taziyesinin yapıldığı Hilal Mahallesindeki evlerine gidilerek olay esnasında aracı kullanan Mizgin Özbek'in ağabeyi Hadi Özbek ile babası Alaattin Özbek ile görüşüldü. 11.09.2006 tarihinde ise Batman Valisi Haluk İmga ile bir görüşme gerçekleştirilmiştir.

1-Haluk İMGA (Batman Valisi): Batman Valisi Haluk İMGA 11.09.2006 tarihinde yapılan görüşmede şu beyanlarda bulunmuştur:

"Olay jandarma156 ihbar telefonuna gelen bir ihbar ile başlamıştır. İhbardan sonra güvenlik güçleri satıh mezrası civarındaki bir derede zırhlı araçlarla yolu kapatmış ve megafonla dur ihtarında bulunulmuş, buna karşılık gelen aracın içindeki teröristlerin güvenlik kuvvetlerine el bombası ve otomatik silahlarla saldırması sonucu çatışma çıkmıştır. Çatışmada ölen Mizgin ÖZBEK'ten dolayı biz de büyük üzüntü içindeyiz. Güvenlik güçlerinin bir kastı yoktur. Ancak, içinde aile olan bir araca silahlı kişilerin bindirilmesinde ve olayın bu şekilde Mizgin'in ölümü ile sonuçlanmasında ailenin de sorumluluğu büyüktür. Olaydan sonra ölen 2 kişinin cesetlerinin yeniden tarandığı iddiaları kesinlikle doğru değildir."

2- Saniye Özbek (Mizgin Özbek'in Annesi): Heyet üyeleri 06.09.2006 tarihinde, hastanede olaydan yaralı olarak kurtulan anne Saniye ÖZBEK'i ziyaret ederek geçmiş olsun dileklerini iletmiş ve sağlık durumu ile ilgili bilgi edinmiştir. Anne Saniye Özbek hiçbir şekilde kimse ile görüşmek istemediğini, kimseye bir açıklama yapamayacağını söylemiştir. Anacak, 5 Eylül 2006 tarihinde olaydan hemen sonra hastaneye ilk geldiğinde İHD Batman Şube başkanı Saadet BECERİKLİ ,İHD yönetim kurul üyesi Av. Bengi YILDIZ'a şu beyanlarda bulunmuştur:

"Ben şubat ayında böbreğimden ameliyat olmuştum bir böbreğim alınmıştı, hastaydım. Olay günü oğlum Hadi ÖZBEK ve kızım 11 yaşındaki Mizgin Özbek ile beraber Balbaşı Köyümüzden doktora gelmek üzere Batman'a geliyorduk. Yolda tanımadığımız iki genç aracımızı durdurup aracımıza bindi. Kontrol noktasına geldiğimiz zaman ne olduğunu anlamadan birden kurşun yağmuruna tutulduk "

3- Alattin Özbek (Mizgin Özbek'in Babası): "Olay günü eşim hastaydı,onu doktora ve Mizginde okul eşyalarını almak için Batman'a gönderdik.Olayın nasıl meydana geldiğini bilmediğini,cenazeyi teşhise gittiğimde karşılaştığım manzara çok korkunçtu,yüzünün sol tarafı parçalanmış ve her iki bacağı kırılmış parmakları yanmıştı". Olayı anlatırken sürekli ağladığı için anlatımlarına devam edemedi.

4- Hadi Özbek (Mizgin Özbek'in Ağabeyi ve Olayda Aracı Kullanan Şahıs): "Hem Batman'da hemde köyde evimiz var. Olay günü babam, annem ve kız kardeşim Mizgin köyde bulunuyordu. Sabah 8-8:30 civarında babam annemin hasta olduğunu ve gelip araçla onu alıp Batman'a hastaneye getirmemi istedi. Annem daha önce böbrek ameliyatı olduğu için hastadır. Laguna marka aracımla köye vardığımda kardeşim Mizgin'in de hazırlandığını, okul ihtiyaçlarının karşılanması için bizimle dönmek istediğini söyledi. Aracımızın bagajına köyden getirdiğimiz bir çuval soğan ile bir teneke üzümü koyduk.(İddia edildiği gibi bunlar militanlara ait değildi)Böylece ben, annem ve Mizgin Batman'a gelmek üzere köyden ayrıldık. Umurlu köprüsüne geldiğimizde silahlı ve sivil kıyafetli biri elini kaldırıp arabayı durdurdu. Korucu olduğunu düşündüğüm şahıs nereye gideceğimizi sordu. Batman'a hastaneye gideceğimizi söyleyince, arkadaşının da hasta olduğunu ve hastaneye gitmek istediğini söyledi. Götürmeyi kabul edince, arkadaşına seslendi. Ağaçların arasından arkadaşı gelince elinde silah ve iki poşet olduğunu gördüm. Arka koltuğa Mizgin'in yanına oturdular. Kim olduklarını sorduğumda korucu olduklarını söylediler. Yaklaşık 45 dakika yol gittikten sonra saat 11:15 civarında satıh mezrasından sonraki derede bir panzerin yol üzerinde durduğunu gördüm. Çevrede kimseler yoktu. Dönüş almaya çalıştığını düşünerek yan tarafından geçmeye çalıştım. O esnada panzerin arkasında bulunan akrep diye tabir edilen diğer zırhlı araç önümüzü kesti.Diğer panzer de aracın sol kaportanın üstüne bindirme yaptığını ve akabinde çok yoğun silah sesleri gelmeye başladı. Ben kendimi direksiyonun altına gizlemeye çalıştım. Ön koltukta oturan annem de benim üzerime kapandı. Dur ihtarını duymadım. Araçtan bomba atılmadı. Araçtaki şahısların ateş edip etmediklerini de bilmiyorum. Takriben 3-4 dakika süren çatışmanın ardından bizi araçtan sürükleyerek çıkardılar. Annem 3 kurşun yarası aldığı için onu hemen bir araca bindirip hastaneye götürdüler. Kardeşim Mizgin'in sol tarafı tamamen parçalanmış olduğu halde saçlarından çekerek onu arabadan çıkardılar. Diğer iki şahısı da araban çıkarıp biraz uzaklaştırdıktan sonra cesetlere tekrar ateş edildi. Çatışmadan hemen sonra olay yerine çok sayıda resmi ve sivil araç geldi. Çok fazla resmi görevli vardı. Görevlilerden biri aracın yakılmasını emretti. Fakat sivil giyimli birisi aracın

yakılmamasını istedi. Beni Batman'daki Jandarma Alayına götürdüler.Burada beni revire götürdüler. Orada başımın filmini çektikten sonra yaralı kısmı sardılar. Beni olayla ilgili sorguladılar.Sorgu sırasında dayak atıyorlardı. Ben de olayın nasıl olduğunu anlattım.Burada yazılı ifadem alınmadı. Buradan beni önce Batman Devlet Hastanesine, daha sonra da Kozluk'taki Jandarmaya götürdüler. Olaydan sonra ve Batman'daki Jandarmada dayak ve dipçiklerle şiddete maruz kaldım. Kozluk'ta ise çok fazla küfür ve hakaretlere maruz kaldım. Daha sonra çıkarıldığım Kozluk Cumhuriyet Savcılığı tarafından serbest bırakıldım."

5- Satıh Mezrası Sakinleri: Heyet olay yeri incelemesinin ardından, olay yerine en yakın olan Satıh mezrasına gitti. Köy sakinleri olay günü silah sesleri duyduklarını, olay bölgesine gitmediklerini ve olay ile ilgili bilgilerinin olmadığını söyledi. Birkaç gündür bölgede çok sayıda güvenlik gücünün olduğunu söylediler.

Tespitler

1- Olayda 11 Yaşındaki Mizgin Özbek isimli bir kız çocuğunun öldürülmüş olması hem bölgede hem de tüm Türkiye'de geniş bir yankı bulmuştur.

2- Olay yerinde yapılan incelemede, olayın vuku bulduğu yerin çok dar ve kapalı bir dere olması, kaçma ihtimallerinin bulunmaması da öldürülenlerin sağ yakalanabilme ihtimalini güçlendirmektedir. Ayrıca olay yerinde yapılan incelemede uzun namlulu silahlara ait çok sayıda yabancı menşeli boş kovanlara rastlanmıştır. Basına yansıyan resmi açıklamalarda " militanların bomba attığına" ilişkin iddiaları doğrulayacak bir bulguya rastlanmamıştır.

3- Olayda Mizgin Özbek ve ailesinin yaşam hakkının iyi korunmadığı, Mizgin'in öldürülmüş, annesi Saniye Özbek'in ve ağabeyi Hadi Özbek'in yaralanmış olması yaşam hakkı ihlali hususunda gerekli duyarlılığın gösterilmediği şüphesini doğurmaktadır. Ayrıca, güvenlik güçlerinin önceden aldıkları istihbaratla gelen araçta aile olduğunu bilmemelerine imkan olmadığını düşünmekteyiz.

4- Olayda arabayı kullanan Hadi Özbek'in sözlü ve fiili hakaret ve işkenceye maruz kaldığı kendi beyanlarından anlaşılmaktadır.

5- Çatışmadan sonra Mizgin'in cansız bedeninin, ağabeyinin gözleri önünde saçlarından tutularak sürüklenmesi ağabeyini derinden etkilemiş ve olayı heyetimize anlattığı zaman uzun süre ağladığı için olayı anlatmakta güçlük çekmiştir.

6- Görgü tanığı Hadi Özbek'in beyanlarına göre, öldürülen silahlı örgüt mensubu iki şahısın cesetleri sürüklendikten sonra tekrar otomatik silahlarla taranmıştır. Batman Valisi Haluk İmga ise kesinlikle böyle bir olayın olmadığını yetkililerin kendisine aktardığını ifade etmiştir. Bu husus otopsi tutanağının incelenmesi ile daha iyi aydınlanabilecektir.Ancak Kozluk Cumhuriyet Savcılığı'nın dosyasında bulunan otopsi zaptı alınan gizlilik kararı nedeni ile incelenemediğinden ancak iddiaları aktarabilmekteyiz.

7- Kozluk Cumhuriyet Savcılığınca yürütülen soruşturmada gizlilik kararı alındığından dosya incelenememiştir. Yine Hadi Özbek'in kullandığı araçla ilgili el koyma kararı alındığından araç üzerinde de inceleme yapılamamıştır. Haricen alınan bilgilere göre de Kozluk Cumhuriyet Savcılığınca, Mizgin Özbek'in öldürülmesi ile ilgili ayrı bir soruşturma dosyası açılmadığı, ancak mevcut soruşturma dosyasında Mizgin Özbek'in öldürülmesi olayının da soruşturulacağı ifade edilmiştir.

Sonuç ve Talep

• Son çıkan Terörle Mücadele Yasasında yer alan"Güvenlik güçlerine dur ihtarına uymayan herkese ateş etme yetkisi", orantısız güç kullanımına ve beraberinde suistimallere neden olacağı kanaatindeyiz. Bu yasanın İnsanların yaşam hakkı açısından bir risk oluşturduğundan dolayı değiştirilmesi gerekmektedir.

• Olayda 11 yaşındaki masum bir çocuğun öldürülmesinden kaynaklanan bir ihmal ya da dikkatsizlik olup olmadığının adli mercilerce araştırılıp en kısa sürede sonuçlandırılması gerekmektedir.

• Bu olayda etkin ve adil bir soruşturmanın yürütülmesi ulusal ve imzaladığımız ulus üstü sözleşmelerin gereği olduğu gibi bizlerin de talebidir.

Batman Barosu Bşk. Yrd.	Mazlumder Batman Şube Bşk.	İHD Batman Şube Bşk.
Av. Sedat ÖZEVİN	Mehmet ŞAT	Saadet BECERİKLİ

Mazlumder Batman Şube yön. Kur. Üyesi	İHD Batman Şube yön. Kur. üyes
Av. Ahmet SEVİM	Av. Bengi YILDIZ

Çalışma Sorusu

Yukarıdaki örnek raporu "İyi Bir Raporun Öğeleri"ne göre yeniden düzenleyiniz, eksik maddeleri belirterek, tamamlayınız (*İyi Bir Raporun Öğeleri bkz. syf. 40).*

7. Oturum İçin Örnek Çalışma-2

Örnek Rapor-2

Vicdani Ret Eylemcisi Mehmet Tarhan'ın Sivas Askeri Cezaevinde Maruz Kaldığı Hak İhlallerine Dair Rapor

17.11.2005

Olay

Vicdani ret eylemi nedeniyle iki ayrı davadan, Askeri Ceza Mahkemesi'nde yargılanarak toplam dört yıl hapis cezasına çarptırılan ve halen Sivas Askeri Cezaevinde bulunan Mehmet TARHAN'ın, cezaevi görevlileri tarafından 30 Eylül 2005'te kötü muameleye maruz bırakılarak darp edildiği, kişisel haklarının ihlal edildiği, sorumluların bulunması yönündeki şikayeti hakkında askeri mercilerden yeterli bilgi elde edilemediği ve sürdürdüğü açlık grevi nedeniyle sağlık durumundan endişe edildiği belirtilmek suretiyle, ablası Emine Tarhan tarafından Derneğimiz Genel Merkezi'ne yapılan başvuruda, İnsan Hakları Derneği'nin konu ile ilgili olarak araştırma ve inceleme yapması talep edilmiştir.

Heyetin Oluşumu

Ablası Emine Tarhan'ın İHD Genel Merkezi'ne başvurması üzerine, Mehmet Tarhan'ın durumu hakkında sağlıklı ve gerçek bilgiye ulaşmak, kişisel haklarının korunmasına katkı sağlamak ve maruz kaldığı hak ihlallerini tespit ederek giderilmesi için uğraş vermek üzere; İHD Merkez Yönetim Kurulu üyesi Av. Faruk Duran ve Ankara Barosu avukatlarından Av. Ali Kırmızıgül'ün yer aldığı bir inceleme heyeti oluşturulmuştur.

İzlenimler

Heyet, 26 Ekim 2005 sabahı 08:30 sularında Sivas'ın yaklaşık beş kilometre dışında bulunan 5. Piyade Er Eğitim Tugayı Askeri Cezaevi'ne ulaşmıştır. (Cezaevi, Tugay Komutanlığı'na bağlı olmakla birlikte, Tugay sahası dışında başka bir askeri kampus içinde yer almaktadır.) Heyet, "nizamiye" olarak tabir edilen askeri sahaya giriş kapısında askeri görevlilerce karşılanmış, ne için gelindiği kendilerine henüz söylenmeden askeri görevliler Mehmet Tarhan için gelindiğini tahmin ettiklerini ifade etmişlerdir. Bu aşamada, cezaevindeki askeri birim ve görevlilerin Mehmet Tarhan ile ilgili olarak özel bir refleks içinde oldukları gözlemlenmiştir. Bu refleksin kökeninde, konunun kamuoyuna yansımış olması yanında askeri yetkililerin bu konuda özel bir tutum geliştirmelerinin de etken olduğu düşünülmektedir.

Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre, avukatların zanlı/sanık ya da hükümlülerle vekaletname olmaksızın "müdafi" sıfatıyla da görüşme olanağı bulunmasına rağmen, nizamiyede heyette bulunan her iki avukattan vekaletname ibraz etmeleri istenmiştir. Heyetin bu hususta hazırlıklı olması sayesinde görüşme talebi kabul edilmiş ve cezaevine geçilmiştir.

Cezaevinde heyeti Kısım Komutanı Başçavuş Hilmi Şavluk karşılamış, öncelikle vekaletnamelerin ibrazını talep etmiş, bu gerçekleştirildikten sonra heyet bir odaya alınarak o anda uyumakta olan Mehmet Tarhan'ın görüşme mahallinde hazır edilmesi beklenmeye başlanmıştır.

Yapılan Görüşmeler

Heyet öncelikle -aynı zamanda zorla saç-sakal kesme işlemini komuta ettiği iddia edilen- Başçavuş Hilmi Şavluk ile, ardından yaklaşık dört saat kesintisiz olarak Mehmet Tarhan ile ve son olarak Adli Müşavir-Hakim Binbaşı Tuna Polat ile görüşmüştür. Cezaevi müdürü Binbaşı Volkan (soyadı bilinmiyor)'ın bir eğitim programına katılması nedeniyle görev yerinde bulunmamasından, askeri savcının ise heyetin görüşmek üzere makamına gittiği sırada ani bir rahatsızlık geçirerek doktor kontrolü altına alınmasından dolayı bu yetkililer ile görüşülememiştir.

1. Hilmi Şavluk (Cezaevi Kısım Komutanı - Astsubay Başçavuş): Başçavuş Hilmi Şavluk'a 30 Eylül 2005 tarihindeki zorla saç-sakal kesme işlemi de hatırlatılarak, Tarhan'ın sağlık durumu ve cezaevi yönetimince sağlanan fiziksel koşullar sorulmuştur. Bunun üzerine "Ben Mehmet'e kötü muamelede bulunmadım. Diğer askerlere de bu yönde herhangi bir emir vermedim. Askeri Cezaevleri Yönetmeliği'ne göre burada bulunan tutuklu ve hükümlülerin askeri kurallara uyması gerekir. Biz 30 Eylül 2005'te bu kuralı uyguladık ve Mehmet'in ellerini kollarını tutarak traş etmek zorunda kaldık. Benim o esnada çekirdek çitleyerek ve zevk alarak traş sahnesini izlediğim, Mehmet'i darp ettiğim doğru değildir. Esasen bunları Mehmet te biliyor; ancak özellikle avukatları ve dışarıdaki çevresi interneti de kullanarak yalan yanlış haberler yayıyorlar. Ben Mehmet'e özel bir özen gösteriyorum. Açlık grevinde olduğu için sürekli ihtiyaçlarını soruyor, eylemini bitirmesi için telkinde bulunuyorum..." şeklinde açıklamada bulunmuştur.

2. Mehmet Tarhan: Heyet Mehmet Tarhan ile, görüşme mahalli olarak başkalarına açık bir bölmede, hemen yan kısımda sürekli birkaç asker bulunmaktayken yaklaşık dört saatlik bir görüşme gerçekleştirmiştir. Bu görüşmede Tarhan, "Bugün açlık grevinde 27.günüm. Katı gıda tüketmiyorum. Sadece şekerli ve tuzlu su ile çay ve meyve suyu içiyorum. Sağlık durumumda dikkati çeken belirtiler ses ve kokuya karşı hassasiyetimin artmış olması. Ayrıca tansiyon düşüklüğü ve baş ağrım var. Eskiden subay koğuşu olan, cezaevindeki diğer koğuşlara oranla daha iyi sayılabilecek bir yerde tek başıma tutuluyorum.Buraya açlık grevine başladıktan sonra getirildim. Öncesinde bir hafta (15 Eylül-22 Eylül 2005) hücrede tutulmuştum. Cezaevinde kaldığım süre boyunca sık sık 7-10 ve 15 günlük başka hücre cezaları da aldım.

Hücre, 2x3 metre büyüklüğünde tamamen kapalı bir yer.Ancak açlık grevine başladığımdan beri hücreye gönderilmedim. Zaten önceden hemen hemen tüm konularda karşıma çıkarılan zorluk ya da yapılan kötü muameleler bu dönemde bitmiş durumda. Buradaki tüm görevli ve yetkililer son haftalarda telkin edici, yakın tavırlar içindeler. Son bir haftadır sürekli kontrol amaçlı koğuşuma geliniyor. Bu hassasiyetin açlık grevine girmem ve 30 Eylül'de bana uygulanan kötü muamele hakkında şikayette bulunmamdan kaynaklandığını düşünüyorum. Başlarının belaya girmesinden çekiniyorlar.

İlaç temininde sorun yaşamıyorum. Koğuşumun sıcaklığı normal. Her gün 14:00-16:30 arasında dışarı ile telefon görüşmesi yapabiliyorum. Ayrıca gecikmeli de olsa mektup alıp gönderebiliyorum. Tv izleyebiliyorum.Son bir aydır her gün Milliyet ve Yeni Şafak gazetelerini okuyabiliyorum.

Buna karşın, cezaevi kantininde meyve suyu ve şeker bulunmuyor. Bunları görüşmecilerim getiriyor. Bundan önceki koğuş baskınında benden aldıkları radyomu halen vermediler. Ayrıca her gün parasını peşin vermeme rağmen Milliyet ve Yeni Şafak gazeteleri getiriliyor ama Radikal

gazetesi getirilmiyor. Bu gazeteye karşı fiili bir yasak uygulanıyor. İtiraz etmeme rağmen net bir cevap alamıyorum.

Diğer mahkumlar ile görüşmem engelleniyor. Onlardan ayrı olarak havalandırmaya çıkarılıyorum. Diğer mahkumların bana karşı cezaevi komutanlığınca uyarıldığı düşüncesindeyim.Ancak hiçbir mahkum ya da asker bugünlerde bana kötü muamelede bulunmuyor.

Burada avukatlarım ve ziyaretçilerim ile görüşebilmem için tahsis edilen yer gördüğünüz gibi gizlilik kurallarına uygun olmayan, yan kısmında sürekli askerlerin beklediği ve konuşmaların başkalarınca duyulabildiği bir yer.

Cezaevine ilk getirildiğim tarihte, önceki Kısım Komutanı Başçavuş Mustafa Selvi'nin diğer mahkumlara "Bir terörist geliyor; siz icabına bakarsınız..." şeklindeki talimatı üzerine bir linç girişimine maruz kaldım. Mahkumlar toplu olarak bana saldırdılar. Aldığım darbeler sonrası düzelmem yaklaşık 20 günü aldı. O zamanki cezaevi yönetimi bu olaya rağmen önlem almadı. Aynı mahkumlar benden haraç da aldılar. Onlara 300 milyon lira tutarında para ve ayrıca elbise verdim. Haziran 2005'de burada küçük çaplı bir isyan olayı yaşanınca cezaevi yönetiminde değişiklik oldu. Cezaevi müdürü ve Başçavuş Mustafa Selvi ayrıldılar. Onlar görevden ayrıldıktan sonra görece düzelmeler yaşandı.

30 Eylül 2005'te şimdiki Başçavuş Hilmi Şavluk, beraberindeki sekiz asker ile birlikte gelerek ellerimi ve kollarımı tutmak, bir yandan da göğsüme oturmak suretiyle saç ve sakalımı zorla kestiler. Bu esnada bana uygulanan şiddet nedeniyle kollarımda, sırtımda ve göğüs bölgemde ezilmeler oldu. Ardından bu defa zorla ellerime kelepçe takılarak askeri hastaneye götürüldüm. Burada kelepçeler çıkarılmaksızın, muayene bölmesinde askerler hazır tutularak doktor karşısına çıkarıldım. İki asker hekim etrafımda şöyle bir dönerek, herhangi bir muayene yapmaksızın darp izine rastlanmadığına dair rapor düzenlediler. Bu gelişmeler üzerine süresiz açlık grevine başladım.

30 Eylül 2005'te bana uygulanan darp ve kötü muameleye ilişkin soruşturma başlatılmasını ve sorumluların bulunmasını, diğer yandan sivil bir tıbbi kurumun beni muayene etmesini istiyorum. Bu konu hakkında Adli Müşavirlik beni dinledi ve anlatımlarımı kağıda döktü. Daha sonra imzalamam için metin önüme konulduğunda şikayetimin sadece cezaevindeki birkaç gardiyana yönelikmiş gibi sınırlanarak yazıya dönüştürüldüğünü ve ismimin yanına 'Piyade Er' ibaresinin yazıldığını farkettim. Bu nedenle o ifade metinini imzalamadım.

Ayrıca gıda maddeleri, gazete (Radikal) yasağı, radyomun iade edilmemesi ve diğer mahkumlarla görüştürülmemek gibi uygulamalara son verilmesini istiyorum. Bu yönde atılacak adımlar ve gerçekleşecek müzakerelere göre açlık grevimi bitirebilirim.

Son olarak bana verilen cezalar hukuka aykırıdır. Savunma hakkım kısıtlanmıştır. Vicdani red bir haktır. Eylemimde haklıyım ve eşcinselliğim ileri sürülerek tarafıma uygulanacak tüm muayene ve işlemleri reddediyorum..." biçiminde özetlenebilecek açıklamalarda bulunmuştur.

3. Tuna Polat (Adli Müşavir -Hakim Binbaşı): Adli Müşavir Tuna Polat, özellikle kötü muamele ve darp eylemine ilişkin soruşturmanın yapılması ile Tarhan'ın sivil bir tıp kurumunca muayenesi talebimiz karşısında, "Soruşturma kapsamında Mehmet'in ifadesini aldım ama iş imza atmaya gelince Mehmet 'ben kimsenin cezalandırılmasını istemiyorum' diyerek ifadesini imzalamadı. Ne yapabilirim bu durumda? Kaldı ki, zorla traş etmeye cezaevi yönetiminin yetkisi vardır. Bu konuda cezaevi idaresi bizden görüş sormuştur ve biz de zorla traş edebileceklerini bildirmişizdir. Bu sırada kişinin ellerinin ve kollarının tutulması gerekir ve bir miktar güç kullanılması doğaldır. Bu nedenle olayın kötü muamele, işkence ya da darp olarak tanımlanamayacağı kanaatindeyim. Sivil hekim tarafından muayene talebini ise kabul edemeyiz. Çünkü askeri hekim de sivil hekim gibi aynı deontolojik yemini etmiştir. Yasal olarak aralarında fark yoktur. Bu kendi hekimime saygısızlıktır. Yine de -bu görüşümüzü de

ekleyerek- Milli Savunma Bakanlığı'ndan sivil hekim muayenesinin mümkün olup olamayacağı konusunda mütalaa istedik. Nitekim Bakanlık da bizimle aynı görüşte olduğunu bildirdi. Esasen Mehmet bu tür şeyleri düşünecek biri değil. Barışı savunuyor ve bu güzel. Ama gerçekçi değil. Avukatları Mehmet'i yanlış yönlendiriyor. Aklına yanlış bilgi ve fikirler sokuyorlar. Hatta diyebilirim ki, avukatlarının tutumu bu kadar rijit olamasaydı aldığı ceza, gördüğü muamele daha farklı olabilirdi. Yine de doktor konusundaki talebiniz hakkında Sivas Tabipler Odası'ndan gelecek hekimleri Mehmet ile görüştürebilirim. Ama muayeneye izin vermem. Hekimler ile Mehmet'i sadece açlık grevini bırakması konusunda ikna ve telkinde bulunmaları amacıyla görüştürürüm..." şeklinde açıklamalarda bulunmuştur.

Değerlendirme ve Sonuç

Heyet, gerek 26 Ekim 2005 tarihli inceleme gezisinde edindiği, gerekse Mehmet Tarhan ve eylemi hakkında kamuoyuna yansıyan gelişmelerden biriktirdiği izlenimler sonucunda aşağıdaki hususları tespit etmiştir:

1- Mehmet Tarhan'ın zorla askere alınmaya çalışılması, tutuklanması, cezalandırılması ve tutukluluk/hükümlülük sürecinde uğradığı muameleler işkence ve kötü muamele yasağına, ayrımcılık yasağına, adil yargılanma ilkesine, düşünce ve inanç özgürlüğüne ve vücut bütünlüğünün dokunulmazlığına açıkça aykırıdır. Türkiye'de vicdani ret hakkını yasaklayan yasa hükümleri Anayasanın 90.maddesi bağlamında uluslararası sözleşmelere, özellikle BM Siyasal ve Medeni Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 18. maddesi ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9. ve 10.maddeleri ile uyuşmazlık halindedir. Yine Anayasa'nın 24. ve 25. maddeleri, yurttaşların düşünce ve inanç özgürlüklerine sahip olduğunu öngörmektedir. Bu nedenle vicdani ret açıklaması ve eyleminden dolayı Mehmet Tarhan'a verilen cezalar ortadan kaldırılmalı, kendisi derhal serbest bırakılmalı ve bugüne kadarki haksız uygulamalar karşılığında devlet Tarhan'a maddi ve manevi tazminat ödemelidir.

2- Mehmet Tarhan, askeri mahkemede ve olağanüstü kurallara tabi olarak yargılanmak suretiyle "adil yargılanma" ilkesi ihlal edilmiştir. Aynı suçtan iki kez ceza verilmesi de yapılan yargılamanın ne kadar adaletsiz olduğunu açıkça göstermiştir. Bu mantıkla hareket edildiği takdirde askerlik yapmayı hayatı boyunca reddedeceğini açıklayan Mehmet Tarhan, sürekli cezalandırılma riski ile karşı karşıyadır. Bu yaklaşım ceza hukukunun temel prensiplerine aykırı olduğu kadar insan hakları ile de bağdaşmamaktadır.

3- Mehmet Tarhan, askerlik/tutukluluk/yargılanma/hükümlülük sürecinde vicdani reddi yanında cinsel tercihi nedeniyle de ayrımcılığa ve kötü muameleye tabi tutulmuştur.

4- Askeri kurallara uymadığı için cezalandırıldığı dönemde dahi kendisine askeri kurallar dayatılarak zorla saç ve sakalı kesilmiş ve buna ek olarak şiddete maruz kalmıştır. Bunun yanında diğer mahkumlar Mehmet TARHAN'a saldırmış, O'nu darp etmiş, parası ve eşyalarını gasp etmişlerdir. Böylece vücut bütünlüğü, düşünce ve ifade özgürlüğü ihlal edildiği gibi kişi güvenliğinden yoksun bırakılmıştır.

5- İdari yetkililerce, heyete karşı manipülasyon uygulanmıştır. Talepler ya reddedilmiş ya da haklarında yanlış bilgilendirmeler yapılmıştır. Bunun en güzel örneği Adli Müşavir Tuna Erdem tarafından "soruşturma başlatıldığı ancak Mehmet Tarhan'ın ifadesini imzalamayarak soruşturmanın durmasına neden olduğu" yönünde heyetimize verdiği bilgidir. Bunun gerçeği yansıtmadığı, gerçekte Mehmet Tarhan'ın ifade tutanağını imzalamama nedeninin kendi anlatımlarının metine eksik aktarılmasından ve isminin altına "Piyade Er" yazılmasından kaynaklandığı Mehmet Tarhan ile yaptığımız görüşmede ortaya çıkmıştır. Bu durum kişinin başvuru yollarını etkin kullanma hakkının ihlalidir.

6- Parasını ödemesine ve herhangi bir yasak olmamasına rağmen Radikal gazetesi ve kişisel radyosu Mehmet Tarhan'a verilmemektedir. Böylece haberleşme ve haber alma hakkı kısıtlanmaktadır.

7- Avukatlarının Mehmet Tarhan ile görüşme talebi karşısında vekaletname ibrazının şart koşulması Ceza Muhakemesi Kanununa aykırıdır. Bu salt heyetin ziyareti sırasında değil, Tarhan'ın başka avukatlarına önceden de uygulanmış haksız bir tutumdur.

8- Mehmet Tarhan ile avukat ve ziyaretçilerinin görüşmesi için belirlenen yer, gizlilik kurallarının hiçe sayıldığı, yan tarafında askerlerin bulundurulduğu bir yerdir. Bu durum Ceza Muhakemesi Kanunu'na, avukat/müvekkil arsındaki görüşmelerin ve özel hayatın gizliliği prensibine ve başvuru yollarının etkin kullanımı hakkına aykırıdır.

9- Son olarak Askeri Yargıtay'ın, yerel mahkemece verilen kararının "eşcinsel olduğunu beyan eden Tarhan'ın fiziksel muayene olmadan verilmesi" nedeniyle aldığı bozma kararının uygulanması, Mehmet Tarhan'ın ısrarla karşı çıktığı fiziksel muayeneye zorlanması anlamına gelmektedir. Zorla tıbbi muayene vücut bütünlüğüne saldırı olduğu kadar, bu muayenenin Mehmet Tarhan'ın cinsel tercihini belirlemeye dönük olduğu düşünüldüğünde, ayrımcılık içeren, insan onuruna aykırı bir işlem olduğu açıktır. Bu nedenle Askeri Yargıtay kararından derhal dönmelidir.

Av. Faruk Duran

İHD MYK Yedek Üyesi

Av. Ali Kırmızıgül

Çalışma Sorusu

Yukarıdaki örnek raporu "İyi Bir Raporun Öğeleri"ne göre yeniden düzenleyiniz, eksik maddeleri belirterek, tamamlayınız (*İyi Bir Raporun Öğeleri bknz. syf. 40*).

8. Oturum: Eyleme Geçme

Hedef

• Alan izlemesi yapanların bütünsel bir yaklaşım kullanarak, mağdurlar konusunda gerçekleştirebilecekleri sonraki eylemleri teşhis edebilmesi.

• Yetkililerle ya da basınla birlikte bir insan hakları ihlâline müdahil olmak amacıyla uygun argümanları seçmek için temel bir strateji formüle edebilmeleri.

Uygulama

• Eğitimci tüm katılımcıları bir araya getirir ve onlardan geçmişte yaşadıkları, karşılığında ne çeşit eylemlerde bulunacaklarından, olaya nasıl yanıt vereceklerinden emin olamadıkları bir vaka önermelerini ister.

• Ardından eğitimci, tüm katılımcılarla birlikte vaka hakkında bir tartışmanın kolaylaştırıcılığını yapar ve katılımcılardan

- İhlâllerin neden ve sonuçlarını (sosyal, psikolojik, ekonomik, vb) listelemelerini,

- Hem nedenlere hem de sonuçlara yanıt verebilecek şekilde, aşağıdaki "Eylem Matrisini" doldurmak için uygun etkinlikler önermelerini ister.

• Ardından eğitimci etik ilkeler hakkında bir tartışmanın kolaylaştırıcılığını yapabilir:

- *"Gerçekleştirdiğiniz eylemler, mağdurun menfaatine olmalıdır":* Bu ne anlama gelir? Neyin mağdurun menfaatine olduğuna kim karar verir? Ve menfaat nedir? gibi.

- *"Daha fazla zarara neden olmaktan kaçının":* Daha fazla zarara neden olmaktan kaçınmak her zaman mümkün müdür? Bunun içinde ne tür riskler ve tehlikeler vardır? Mağdurlara ya da ailelerine karşı misilleme yapılması riskinden kaçınmak için hangi adımlar atılabilir? (Yanıt: Misillemelere karşı yetkilileri uyarmak, müdahaleden sonra mağduru düzenli olarak ziyaret etmek, müdahalede bulunmadan önce mağdurların erişilemez olmasına kadar beklemek, vb).

Daha Fazla Bilgi Elde Edin	Bir Müdahalede Bulunun
Genel Merkeze Rapor Edin	Mağdura Destek Sağlayın

Mesaj

• Yapılan eylem sorunun hem nedenine hem de sonuçlarına yönelik olmalıdır, bu nedenle bütünsel bir yanıt gereklidir.

• Bilgi temel önemdedir ve bilginin merkez büroya iletilmesi ya da daha fazla bilgi toplanması, eylemin bir parçası olarak düşünülmelidir.

• Yönlendirici temel etik ilke şudur: "Gerçekleştireceğiniz eylemler mağdurun yararına olmalıdır" ve adımlar daha fazla zarara neden olmaktan kaçınmak için atılmalıdır.

Malzemeler

• Eylem Matrisi eki

Eylem Matrisi

Daha Fazla Bilgi Edinin Doğrulama, daha fazla tanık ifadesi arama, diğer kanıt türleri, diğer göstergerler, vb.	**Müdahaleler** • Yazılı (mektup, kamu raporu) veya sözlü (hükümet temsilcileri ile toplantı yapma), • Gizli (özel toplantı) veya kamuya açık (basın açıklaması, basın toplantısı), • Bir olaya cevap mahiyetinde veya çeşitli adımlar/ müdahaleler içeren daha büyük bir planın/ stratejinin bir parçası mahiyetinde olabilir. *Doğru kişilere ulaşılabilmesi için hangi ilişki yapılandırmaları gereklidir?*
Merkez Büroya Raporlama Merkez bürolara bilgi aktarın: • Aciliyeti daha az ya da daha fazla olabilir, • Değişik araçlar kullanılabilir (formlar, raporlar, e-posta, telefon, kişisel ziyaretler).	**Mağdura Destek** İki biçimi: • Sizin tarafınızdan doğrudan destek: *(Yasal danışmanlık, maddi destek, psikolojik destek, vb).* • Başka bir kuruma (devlete, sivil topluma ve hatta özel sektöre ait) yönlendirerek dolaylı destek: (*Başka kurumlara yollama ağı geliştirmek, hizmetlerinden haberdar olmak için başka örgütlerle ilişki içinde olmayı ve bir çalışma ilişkisi kurmayı içerir. Her vaka, ağınızı genişletmek için bir fırsattır).*

II.BÖLÜM

Yetişkin Eğitimi*

* *Cristina Sganga tarafından hazırlanmıştır.*

I. Yetişkin Eğitimi İlkeleri ve Eğitim İçin Uygulamalar

Yetişkin Eğitimi İlkesi	Eğitim Planına Uygulanması
Yetişkinler, en iyi, kendi ihtiyaçlarıyla ilgili eğitim aldıkları zaman öğrenirler.	• "Gerçek hayat" durumları sunun ve öğrenilenin gerçek problemlere uygulanması üzerine vurgu yapın. • Eğitim alanların ihtiyaçlarını ve onlar için nelerin önemli olduğunu belirleyin.
Yetişkinler deneyerek ve öğrenme sürecine aktif biçimde katılarak öğrenirler.	• Eğitim alanların aktif katılımını gerektiren faaliyetler hazırlayın. • Eğitim alanların bütün insani özellikleriyle - düşünceleri, tutumları, duyguları, fiziksel varlıkları- ilgili faaliyetler hazırlayın.
Yetişkinlerin kendilerine özgü öğrenme tarzları vardır. Değişik yollarla, farklı hızlarla ve farklı deneyimler üzerinden öğrenirler.	• Çeşitli eğitim teknikleri kullanın. • Farklılıklara saygılı ve anlayışlı bir atmosfer yaratın.
Katılımcılar eğitim çalışmasına, ilgili ve önemli bilgi ve deneyimlerini katarlar	• Bilgi paylaşımı için fırsatlar sunun. • Katılımcıların deneyimlerini tartışın ve tahlil edin. • Katılımcıları birer kaynak olarak görerek katılım göstermeleri ve deneyimlerini paylaşmaları için cesaretlendirin.

Eğitimci, yetişkin eğitimi ilkeleri ve uygulamalarını kullanarak, eğitime katılan kişilerin etkin katılımını bekleyebilir. Bu yöntemler kullanılarak eğitilen kişiler hızlıca öğrenir ve daha iyi yeni bilgi ve beceriler edinirler.

II. Yetişkinler Nasıl Öğrenir?

"Anlat bana ve ben unutacağım! Göster bana ve belki hatırlarım! Beni dahil et ve o zaman anlayacağım!"

Konfiçyus, MÖ 450 dolaylarında

Araştırmalara göre hatırlama yeteneği, yöntemler, uygulama ve güçlendirici unsurların bileşimine bağlı olarak değişir:

- Okunan %10
- Duyulan veya açıklanan %20
- Görülen ya da gösterilen %30
- Okunan, duyulan ve görülen %50
- Okunan, duyulan, görülen ve açıklanan %70
- Okunan, duyulan, görülen, açıklanan ve aynı zamanda eğitimi alan kişi tarafından da yapılan % 90

Fakat zihinde tutmak öykünün sadece bir parçasıdır; yeni bilgi, yetenek ve düşüncelerin günlük yaşama aktarılması zaman, konu üzerine odaklanma, kendi kendine öğrenme ve deneme gerektirir.

Eğitim araştırmaları yetişkinlerin eğitimde deneysel bir bileşen olduğunda en etkin biçimde öğrendiklerini göstermiştir. Diğer bir deyişle yaparak öğrenirler. Aktif öğrenme öğrencilerin sadece bilgiyi kaydetmek yerine anlamı oluşturmalarına ve derin bir kavrayışa ulaşmalarına izin verir. Fakat bunun gerçekleşebilmesi için denemek yeterli değildir. Deneyde yer alan bileşenler üzerinde düşünebilmek, bunları kavramlaştırabilmek ve öğrenileni uygulamaya, günlük yaşama taşıyabilmek amacıyla ayrı bileşenleri genellemek için zamana/mekâna gereksinim vardır.

Yetişkin Öğrenimi Kuramına Genel Bir Bakış

Öğrenme formel olarak bilgi ya da yetenek edinme fiili, işlemi ya da deneyimi olarak tanımlanabilir. Buna karşılık bellek söz konusu bilgiyi saklama, akılda tutma ve bu bilgi üzerinden eylemde bulunma kapasitesini tanımlar.

Eğitim acemilikten uzmanlığa doğru hareket etmemize yardımcı olur ve yeni bilgi ve beceriler kazanmamıza izin verir.

Nörolojik seviyede yerleşik (deneyim üzerinden ya da geçmişten) herhangi bir bilginin, fazlasıyla karmaşık hücre malzemelerinden, elektrik yüklerinden ve kimyasal maddelerden oluştuğu görülür. Öğrenme enerji gerektirir; yeniden öğrenme ve unutma ise daha da fazlasını gerektirir. İhtiyaç duyulan daha fazla enerjiyi üretmek ve eski bağları çözmek için daha yüksek beyin fonksiyonlarına erişmemiz gerekir.

Burada yaptığımız tartışma eğitimin (1.) bilgide bir artış, (2.) bilginin ezberlenmesi, (3) pratik kullanım [düşünce ve beceri] için bilgi edinme, (4.) anlamı yaptıklarımızdan soyutlama, ve (5.)

anlamamızı [ve yeni bilgi, düşünce ve becerileri uygulamamızı] sağlayan bir süreç olduğunu var sayar.

Zihnimizin (herhangi bir yaşta) algıladığı her şeyden bir şeyler öğrenebiliriz. Beyinlerimiz, nerede olduğumuzdan, konunun ya da bağlamın ne olduğundan bağımsız olarak sinirsel patikalar kurar ve güçlendirir.

Malcolm Knowles , formel öğrenmede beş konunun göz önünde tutulması ve hedeflenmesi gerektiğini iddia eder. Bunlar:

- Öğrenim alanlara, bir şeyi öğrenmenin neden önemli olduğunu açıklanmasını,

- Öğrenim alanlara bilgi içinde kendilerine nasıl yön vereceklerinin gösterilmesini,

- Konunun eğitim alanların deneyimleriyle ilişkilendirmesini içerir.

- İnsanlar hazır ve öğrenmek için istekli hale gelene kadar öğrenmeyeceklerdir.

Bu da genellikle;

- onlara öğrenme ve de öğrenilen konu hakkındaki yasakların, adetlerin ve inançların üstesinden gelmeleri için yardımcı olmayı gerektirir.

Knowles bu beş varsayımın dördünün yetişkinler ve çocuklar için eşit ölçüde geçerli olduğunu kabul eder. Tek fark çocukların yetişkinlere göre daha az deneyimi ve önceden oluşmuş inançları olduğudur. Bu nedenle söz konusu maddeyle daha az ilişkilidirler.

Öğrenmede Başarı Formülü

• Öğretilenin önemini ve uygunluğunu açıkça gösterin.

• Öğrenim görenlerin, sağladığınız bilgi içinde kendi hızlarıyla gezinmelerini sağlayın.

• Öğrettiğiniz bilgi, düşünce ve becerileri öğrenicilerin kişisel veya grupsal deneyimleriyle ilişkilendirin.

• Öğrenim görenleri öğrenmeye istekli hale getirmek için zaman ve çaba harcayın (Neden/nasıl faydalı ve öğrenmeye değer) -öğrenmenin hoş ve dinamik bir deneyim olmasını sağlayın.

• Öğrenim görenlerin kendilerine güvenmeleri için destek sağlayın ve yasakları ve eşitsizlikleri aşmaları için onlara yardımcı olun.

III. İnsanlar Nasıl Öğrenir?

İnsanlar deneyim(ler) üzerine disipline edilmiş düşünme yoluyla öğrenirler.

- Kendilerinin ve başkalarının deneyimlerini kullanırlar;

- Bunlar hakkında düşünürler;

- Yeni bilgi yaratırlar;

- Bu yeni bilgi gelecekteki davranış ve düşünme yollarını etkiler.

İnsanlar bilinç dışı bir biçimde öğrenirler, hatta çoğu insan eğer isterse en kötü koşullar altında bile öğrenebilir. Ancak eğer ortam iyi ise ve katılımcılar kendilerini katılım ve hatta hata yapma konusunda güvende ve rahat hissederse daha iyi öğreneceklerdir.

Eğiticilerin bir programın insanların deneyimleri üzerinde bilinçli bir şekilde düşünmelerine ve öğrenme deneyimlerini azami seviyeye ulaştırmalarına yardımcı olmak üzere planlanabileceğini anlamaları gerekir. Bunun için kullanılan "jargon" isim öğrenme döngüsüdür. Eğitimciler, eğitsel etkinliklerin tasarlanmasında ve sunulmasında bu öğrenme yolunu kullanabilirler. Öğrenme döngüsünde dört adım bulunur:

- Deneyimin kendisi

- Bu deneyimdeki anahtar öğelerin ya da örüntülerin belirlenmesi

- Bunları anlamlandırmak için analiz etme

- Bu analizden öğrendiğimiz şeyi uygulamamızı/yapmamızı sağlayan, öğrenilenle ilgili genel ifadeler geliştirme

Öğrenme, birey, geçmiş veya şimdiki bir deneyim üzerinde düşünerek gelecekte nasıl davranacağına ilişkin genel bir ifade geliştirebildiği zaman gerçekleşir.

IV. Katılımcı Eğitim Nedir?

Katılımcı eğitim, katılımcının boş bir araç olmadığını fakat eğitimle ilgili olabilecek geçmiş deneyim ve bilgi ile eğitime katıldığını kabul eden eğitim biçimidir. Katılımcı eğitimde eğitici, katılımcıları, görüşlerini ifade ederek, sorular sorarak, uygulama çalışmaları yaparak ve ulaştıkları sonuçları sunarak eğitime katılmaya davet eder. Eğitici, kendisinin gerçeğin tek sahibi olmadığını kabul eder, bir şeyi bilmediğinde bunu kabul edebilir, eğitim alanların katkılarının değerini bilir. Katılımcı eğitimin merkezinde eğitici değil öğrenen yer alır.

Bazı Katılımcı Yöntemlerin Bir Listesi

- Grup çalışması (çeşitli biçimlerde oluşturulabilen gruplar: iki ya da üç kişilik, orta büyüklükte, daha büyük, rastgele oluşturulmuş, kendileri tarafından seçilen, benzer ilgi, benzer geçmiş, aynı görev, farklı görev; vb.)
- Grupların tüm katılımcılara sunacağı raporlar
- Toplu tartışma
- Beyin fırtınası
- Rol oynama *(Bu konu başka bir ders notunda derinlemesine incelenecektir)*
- Vaka çalışmaları
- Tartışmalar
- Oyunlar
- Simülasyonlar *(Örneğin; görüşme ya da seçim taklitleri)*
- Görsel materyallere tepki gösterme *(Poster, fotoğraf, karikatür ve sanat ürünleri)*
- Video, ardından tartışma
- Drama *(Rol oynamaya göre daha az doğaçlama)*
- Çizim, kolaj veya heykeltraşlık
- Haritalama
- Beden heykeltraşlığı *(Katılımcıları "kullanarak" canlı bir heykel yaratma)*
- Öykü anlatma
- Şarkı
- Geziler / öğrenim gezileri
- Sonrasında soru cevap bölümü olan ders sunumu
- Sonrasında soru cevap bölümü olan panel sunumu vb.

V. Rol Oynama Kuralları ve İpuçları

Rol oynama etkili bir öğrenme aracı olarak kullanılmaktadır. Bu şekilde tanımlamadan da çoğumuz rol oynamayı hayatın temel bir aracı olarak kullanırız. Ne zaman gelecekle ilgili bir çeşit "ya olursa" senaryosu tasarlasak, bir çeşit rol oynama içine gireriz; kendimizi sonuçlarını kontrol edemesek de bazı şartlarını veya tüm şartlarını öngörebileceğimiz ve sonuçları etkileyebilmek için performansımızı "prova edeceğimiz" hayali bir durumda tasarlarız. Çoğu zaman bunun için daha iyiyizdir. Bir örnek verirsek, araba tamircinizle henüz yakıt kaçağı sorununa çözüm bulamamış olduğu gerçeğini vurgulamak için konuşmayı istiyor olabilirsiniz. Bunu yapmadan önce, söylemeyi tasarladıklarınızı iyice prova edersiniz. Bu küçük bir rol oynama olacaktır -bunu her zaman yaparız çünkü bize yardımcı olur.

Bir öğrenme ortamında, rol oynama oldukça esnek ve etkili bir araç olabilir. "Duyarım ve unuturum, görürüm ve hatırlarım, yaparım ve anlarım" ilkesi bu konuda oldukça geçerli bir ilkedir. Rol oynama genellikle teoriyi anlamanın, kavramları pratik bir deneyde bir araya getirmenin bir yolu olarak kullanılır. Yine de işler genellikle yanlış gider. Neden? Çünkü kavramsal olarak basit olan birçok şey gibi, iş uygulamaya geldiğinde, rol oynama da çok karmaşıklaşabilir. Eğer rol oynama bir eğitim ortamında kötü bir biçimde kullanılırsa etkisiz ve hatta bazen zarar verici olabilir.

Rol oynamayı çevreleyen karmaşıklaştırıcı temel etkenlerden biri rol oynama içinde yer alan insanların düşünce veya duygusal durumlarıdır. Açıkçası, çoğu insan bir rol oynama içinde yer alma olasılığı karşısında sinirlenir ve hatta dehşete düşer; bazı insanların talihsiz rol oynama deneyimleri hakkında bir şeyler duyduysanız bu hiç de şaşırtıcı değildir.

Bu yazının amacı doğrultusunda rol oynama, belirli bir durum çerçevesinde iki veya daha fazla farklı görüş veya perspektif barındıran bir deneme olarak tanımlanmıştır. Genellikle durum, önceden hazırlanmış bir özet şeklinde yazılı olur ve farklı perspektifler, bir araya gelerek durumu tartışacak olan farklı insanlara dağıtılır. Her kişinin, ulaşmak istediği ve diğer rol oynayıcıların amaçları ile çatışma içinde olabilecek belirli bir amacı veya amaçları olacaktır. Her kişinin söz konusu durumu ele alış biçimi, uygulama, değerlendirme ve geliştirme yeteneklerini ortaya koyar. Verili durumlar gerçekçi, rol oynayıcılara uygun olacaktır ve en başarılılar, belirli bir yetenek veya yetenek kümesini geliştirmeye odaklanacaktır. Eğer müziksel bir analoji düşünürseniz, her "sanatçı" aynı "senfoni" içinde yer alır fakat kendi "enstrümanları" -birey olarak kendileri- için değişik bir notaya -perspektifler ve hedefler- sahiptir. Öyleyse korkuyu rol oynama deneyiminin dışına nasıl çıkartabiliriz? Aşağıda, bir sonraki oturumunuzu planlarken üzerine düşünmek isteyebileceğiniz bazı rehber ilkeler bulunmaktadır:

Rol Oynama Hedefi

• Rol oynama deneyiminden insanların ne elde etmesini istediğiniz konusunda çok açık olun. Başlangıçta bulanık düşünmek, bulanık sonuçlara yol açacaktır. Açık düşünme ve rol oynama hazırlığı, açık sonuçlar verir.

• Yetenekleri değerlendiriyor musunuz yoksa geliştiriyor musunuz? Eğer insanları değerlendiriyorsanız,kendilerinden beklenen yetkinlik derecesini ve ölçülebilir çıktılara sahip olmak için gerekenleri kısaca bilmeye ihtiyaçları vardır. Aynı zamanda insanların, rol oynamanın kendileri ve aynı oyunda yer alan diğerleri için aynı güçlük derecesine sahip olduğuna da güvenmeleri gerekir. Kısacası, (geliştirme faaliyetleri ve rol oynamalarla) belirli bir standardı yakaladığınızı görmeden, insanları, değerlendirme amaçlı bir rol oynamasına sokmayın.

• Herkese aynı güçlük seviyesini mi veriyorsunuz, yoksa kişiler tarafından gösterilen farklı beceri derecelerine göre esnek mi davranıyorsunuz? Değerlendirme amaçlı rol oynama için birincisi, geliştirme amaçlı rol oynama için ise ikincisi önerilir (yukarıya bakınız).

Rol Oynamanın Zamanını Belirleme - Gündemin Neresine?

• Beceri geliştirme programlarında eğiticiler ve kolaylaştırıcılar, öğrenilenleri toparlamak ve katılımcıların eğitimi ne kadar iyi anladığını değerlendirmek için genellikle kursun sonunda bir rol oynama egzersizi planlarlar. Rol oynamayı en sona bırakmak, bunun çoğu insanın aklında "korkutucu rol oynama" olarak görülmesine neden olabilir. Bu ise kurs boyunca olumsuz bir şekilde dikkati başka yere çeker. Öyleyse bunun yerine, eğitimden önce ve de eğitim boyunca küçük rol oynamalarla insanlara rol oynama egzersizini usulca tanıtın. Bunun iki amacı vardır: Deneyimi esrarlı havasından kurtarır ve insanlar topluluk içinde "rol yapma" fikrini daha rahat benimserler. Bu deneyim insanlara rol oynamanın hayatı prova etmek için çok iyi bir araç olduğunu daha iyi gösterir.

• Rol oynamanın önemini göstermek için bir tiyatro analojisi yapalım: Oyuncular, yirmi dakikalık bir sahnenin provaları için saatler harcarlar. Doğru yapabilmek, doğru ilişkileri ve davranışları oluşturabilmek, sahneyi doğru yorumlamak ve konuları anlamak için tekrar tekrar prova yaparlar. Yönetmenden, yaptıkları çalışmaya hemen uygulayacakları geri bildirim notları alırlar. Bu işi yapmaya oyun mükemmel olana ve sahne onların bir parçası haline gelene kadar devam ederler. Bu, öğrenme ve gelişme aşamasındaki insanların birer oyuncu olmaları ve prova yapmaları gerektiğini öne sürmek anlamına gelmez; hayat senaryoları saatlerce sürer ancak ilke aynıdır.

• Rol oynama ile ilgili istekleriniz konusunda gerçekçi olun. Örneğin; eğer karmaşık davranışlar içeren bir modeli öğretiyorsanız, insanlara tek bir büyük parça içinde rol vermektense öğrettiğiniz modeli parçalara bölün. Aynen aktörlerin bir oyunu tek bir büyük parça olarak prova etmeyip (bazen) küçük birimlere ayırması ve kendilerini her bir birim için yeterli hissedene kadar prova etmeleri gibi, aynı ilke öğrenilecek her türlü karmaşık beceri için de geçerlidir. Çok fazla istekli olmak insanların kendilerine ve bir araç olarak rol oynamaya olan güvenlerini kaybetmelerine neden olur. Aynen diğer araçlar gibi rol oynama da uygun bir biçimde kullanılmalıdır. Aksi takdirde işe yaramaz. Eğer katılımcıların gerekli provaları yaparak her şeyi düzgün bir biçimde yapması için vaktiniz yoksa oyunun sadece bir parçasını oynatın.

Rol Oynamanın Özetlenmesi

• İnsanlar ne yapmaları gerektiği konusunda net olmazlarsa, rol oynama etkisiz hale gelebilir. Rol oynamanın her bir tarafı için yapılan özetler, açık ve hedeflerle tamamen aynı çizgide olmalıdır. Tekrarlayalım, her türlü bulanık düşüncenin sonuçları olacaktır. Amaç konusunda açık olun.

Eğer belirli bir durumda becerileri değerlendiriyorsanız, özetiniz bunu yansıtmalıdır. Eğer davranış değerlendiriyor veya geliştiriyorsanız, teknik konuları özetinizin içine yerleştirmeyin. Teknik içeriği, kültürü ayrıntılandırmak için gereken en temel bilgiler haricinde genellikle dışarıda bırakın. Aksi halde çok fazla teknik detay, yapı veya süreç veya davranış üzerine odaklanmaları gereken, beceri kazandırılmış veya bilimsel terimlerle daha önceden ilişkisi olmuş insanlara, bir kaçış yolu sunacaktır. Egzersiz, dikkati başka taraflara çeken teknik detaylardan kaçındığı oranda değerini ve amacını koruyacaktır.

• Rol oynama özetleri her iki taraf için de, hedeflerle aynı doğrultuda olması gereken inanılır ve uygun bir konuşma sürdürmelerine yeterli bilgiyi içermelidir. Gerektiği kadar detay verin - çok az verdiğinizde bir diyalog gelişmeyecektir, çok fazla verdiğinizde insanlar, çoğuna ihtiyaç duymayacakları veya çoğunu hatırlamayacakları bilgiyle boğulacaktır.

• İnsanlara yalnızca rol oynamadaki rollerin görevini vermekten kaçının. Eğer birinin rol oynama içinde sinirli bir müşteriyi oynamasını istiyorsanız, ona sinirlenebileceği bir konu verin. Davranış, rol yapma gibi, tamamen özgüllüklerle ilgilidir. Eğer araba tamircinize belirli bir yakıt kaçağı ve tamircinin bunu onarmadaki başarısızlığı yüzünden sinirlendiyseniz, telefonu kaldırıp yakınmaya başlamanıza yol açacak belirli bir olaylar zinciri olacaktır. Bu her şeye karşı gösterilen genel bir sinirlilik değildir. Rol oyuncularına eğer sadece "sinirlenmeleri" söylenmiş ve gerisi açık bırakılmışsa, bunu ortamın heyecanından unutabilirler. Sinirlenmek için gerekçeye ihtiyaç vardır. İyi hazırlanmış bir özet, rol oynamayı konu ile ilgili ve meseleye odaklanmış yapmaya yardım edecektir.

• Yeterli hazırlanma zamanı açıkça gerekse de genellikle, en iyisinin acele hazırlanmak olduğu inancıyla bu dikkate alınmaz. İnsanlar başarmaya çalıştıkları şeyi gözlemcilerle paylaşmaları için cesaretlendirilebilir. Böylece çalışma bir savaştan çok paylaşılmış, yararlı bir egzersiz haline gelir-bu aynı zamanda korku ve heyecanı da etkisiz hale getirecektir. Tekrar söylemek gerekirse, hedefleri paylaşmak rol oynamayı "bozmaz", yardımcı olur.

• Geliştirici rol oynamada, insanların zorlandıklarını düşündükleri anlarda 'duraklat düğmesine' basma seçeneği kullanılabilir. Bir rol oynamada akışın sağlanmasının avantajları olmakla birlikte bu, televizyondaki bir pembe dizi değildir, bir prova aracıdır ve provalarda insanlar durur ve tekrar başlar. Kimseden bir "performans" sahnelemesi beklenmemelidir. Bunu vurgulamak da insanların korku ve kaygılarını dağıtacaktır.

Rol Oynama Gözlemi ve Geri Bildirim

• Diğer katılımcıların, rol oynama egzersizlerini gözlemlemelerine ve sonradan yorumlarını belirtmelerine izin verin. Gözlemciler, katılımcıların öğrenmesi açısından oldukça faydalıdırlar. Hayatta ne kadar sıklıkla böyle odaklanmış bir dikkatten bir şeyler kazanma fırsatımız olur? Rol oynamayla ilgili kendi tepkimizin dışında; rol arkadaşlarımızın gözlemlerinden, eğiticilerin bakış açısından ve gözlemcilerin geri bildirimlerinden de faydalanabiliriz.

• Gözlemcilere, nelere bakmalarını istediğinizi net bir biçimde açıklayın. Bunun da hedeflerinizle aynı doğrultuda olması gerekir. Geri bildirimin dili de oldukça önemlidir. Geri bildirimlerin ilkelerini (belirli, ölçülebilir, kabul edilmiş, gerçekçi, süreli) izlemesi gerekir. Rol oynama üzerine geri bildirimler, gözlemcinin rol oynamada yer alan insanlarla ve egzersizle ilgili, gördüğü ve duyduğu belirli şeyleri betimlemelidir. Rol oynama geri bildirimleri, kişisel bilgi veya varsayımlar üzerinde temellenmiş öznel yargılar veya yorumlar içermemelidir. Geri bildirimler anlamlı ve özgül olmalıdır – oyuncunun üzerinde rol yapabileceği bir zemin sunmalıdır. Eğer rol oynama üzerine yapılan geri bildirim, oyuncunun 'yeni bir karaktere bürünmesi' veya 'daha nazik olması' gibi öneriler içeriyorsa faydalı olmayacaktır. Katılımcılara, rol oynama egzersizinin amacının rol oynayan kişinin veya kişilerin gelişimi olduğunu hatırlatın. Nesnellik öğrenmeyi kolaylaştırır.

• Geri bildirimlerde öncelik katılımcı ya da katılımcıların olmalıdır (bu yolla görüşleri diğerlerinin görüşleri tarafından bozulmaz; bu aynı zamanda onları kendi öğrenme deneyimlerine yönlendirir – insanlar, eğer ne olduğunu ve neden olduğunu kendileri açıklarsa daha fazla şey 'elde ederler'). Eğer diğerleri geri bildirimde bulunursa ve katılımcı(lar) sonuna kadar beklerse, deneyimin içinde olmanın nasıl bir şey olduğunu oluşturmaya fırsat bulamadan kendilerini "sözle" bombardımana uğramış hissedebilirler. Başka birinin görüşlerinin baskısı olmadan, ilk önce onlardan deneyimlerini dinlemek en iyisidir. Onlara kendileri için neyin iyi gittiğini ve bunun nedenini sormak değerlidir.

• Eğer profesyonel oyuncular varsa bu oyuncular, katılımcılar ve gözlemciler gözlemlerini anlattıktan sonra yorumlarda bulunabilirler. Genellikle bu organik olarak bir şekilde gerçekleşir (siz bir defa bunu kurduktan sonra). Katılımcılar önce kendileri açısından ne olduğunu yüksek sesle açıklar, ardından gözlemciler kendi geri bildirimlerine geçer ve sonra süreç profesyonel oyuncuları içerir. Sürecin rol oynamada yer almış (profesyonel olmayan) kişilerle başlaması önemlidir.

Rol oynama kuralları temelde basittir: Rol oynamanın bir odağı olmalı; hedefler açık ve anlaşılabilir olmalı; talimatlar açık ve anlaşılabilir olmalı; geri bildirimler özgül, uygun ve gerçekleştirilebilir olmalı ve hemen verilmelidir. Rol oynamanın çeşitli parçaları ve/veya tamamını tekrarlamak üzere birçok kez geriye dönme olanağı, öğrenme ve davranış seçenekleri geliştirme -neyin işe yaradığını neyin yaramadığını bilmek, bir bireyin içinde oynayabileceği davranış aralığı -açısından hayati önemdedir. Bu esneklik, daha rahat bir deneyim sağlamak ve öğrenme değerini ikiye katlamak için her durumda yeniden muhakemeye ve düzenlemeye ihtiyaç duyar. Tüm bunlar bir yana, uygun rol oynama oturumları planladığınızda ve gerçekleştirdiğinizde katılımcılar, size genellikle söz konusu deneyimden gerçekten hoşlandıklarını ifade eder; bunun bir rol oynama olduğunu unuttuklarını ve şimdiye kadar katıldıkları en güçlü eğitim olduğunu söylerler.

VI. İyi Bir Sunum Nasıl Yapılır?

İyi Bir Sunum Yapmak İçin Üç Temel Adım

- Strateji: Belirli dinleyici grubu için bir strateji geliştirin.
- Yapılandırma: Esnek, akıcı bir yapı geliştirin.
- Yöntem: Prova yapın, prova yapın, prova yapın! Unutmayın ki nasıl sunduğunuz (yönteminiz) ne sunduğunuz kadar önemlidir.

Strateji

• Rolünüzü ve amacınızı anlayın: İletişimde, amacınız hakkında net olmanız önemlidir. Bu, dinleyici kitlenizi, durumu ve dinleyici kitlenizin beklentilerini bilmeyi içerir. Bunları bilmek, hangi bilginin sunulması gerektiğini ve bunun nasıl yapılması gerektiğini belirlemeniz için size yardımcı olacaktır.

• Mesajınızı dinleyici kitlenize uyarlayın -ihtiyaçlarını, isteklerini, bilgi düzeylerini, konunuza karşı tutumlarını, vb. anlayın.

• Somut, özgül, pratik ve uygun olun.

• Hedeflerinizi netleştirin. Motive etmek mi? Bilgilendirmek mi? İkna etmek mi? Eğitmek mi? Her biri başka bir yaklaşım gerektirir.

• Hangi rolü oynayacağınızı netleştirin -lider? savunucu? eğitmen? şeytanın avukatı olmak, koruyucu veya haberci olmak?

• Planınız için mantıksal bir zorlayıcı olay geliştirin -baskı yaratan bir sorunu çözmenize, göze çarpan bir şeyi geliştirmenize nasıl yardımcı olacak?

• Konunuzu araştırın, bilgili olun ve sorumlu davranın.

Yapılandırma

Ne söylemek istediğinizi bildikten sonra, yapmanız gereken, bilgiyi anlamlı bir mesajla birleştirmek olacaktır. Bilginin kendi kendine konuşacağını varsayamazsınız.

Dinleyicilerin, aşağıdaki temel soruların cevaplanmasına gereksinimleri vardır:

• Daha ilgi çekici şeyler düşünebilecekken dinleyiciler neden size dikkat sarfetmek durumunda?

• Şimdi dinliyorlar, fakat neden bu konuyu önemsemek durumundalar?

• Konunun önemli oluşu hakkında hemfikirler, fakat fikirlerinizi onlara nasıl kanıtlıyorsunuz?

• Öyleyse şimdi ikna olmuş durumdalar, siz onlardan ne istiyorsunuz?

Aşağıdaki liste, fikirlerinizi organize ederken üzerinde düşünmeniz için bazı noktalar içeriyor:

• Konunuzu bir çerçeveye yerleştirmekle başlayın.

• Ardından dinleyicilere sunumun organizasyonunu (ne söyleyeceksiniz ve ne zaman -kısa bir özet) ve kuralları (ne zaman soru sorulabilir, vb.) anlatın.

• Sunumun gövdesini mantıklı bir şekilde organize edin -izlenmesini kolaylaştırın -basitten karmaşığa doğru gidin.

• Uygun olduğunda dinleyicilerin katılımını teşvik etmek için yollar planlayın.

• Güvenilirliği sürdürün: Olumlu ve olumsuz yanları tartışın.

• Güçlü bir biçimde sonlandırın -genel bir özet ve eylem önerileri veya seçenekler içeren bir son.

• Görsel yardımcıları etkili bir şekilde kullanın (bu konuyla ilgili ilerideki tartışmalara bakın) – sunumun teknik unsurlarının mesajınıza zarar vermesine izin vermeyin.

• Beklenmeyen olaylara karşı hazırlıklı olun -sunumunuzun pratiğini yapın ve beklenmeyen olaylara karşı hazırlanın- prova edin.

• Neler olabileceği konusunda düşünün ve hazırlanın -tepegöz ampulü sönerse ne olur; …dinleyiciler beklediğinizden daha hazırlıklıysa ne olur; …beklenmedik bir soru gelirse ne olur -özellikle göze batan bir kesintide, gerginliği bir şakayla veya esprili bir yorumla dağıtabilirsiniz.

Yöntem

Fikirlerinizi organize etmek işin bir parçasıdır. Diğer parçası ise dikkati sağlamak ve bunu sürdürmektir. Aşağıda, dikkati sürdürmek için bazı temel teknikler listelenmiştir:

• Konunuz için "kontrollü bir coşku" gösterin -eğer konuşmacı çoşkuluysa dinleyiciler birçok şeyi affedecektir.

• Duruşunuza, ses tonunuza dikkat edin, eğilmeyin, dinleyicilere dönün, göz temasının kültürel olarak ne derece uygun olduğuna bağlı olarak dinleyicilerle göz temasını sağlayın vb.

• Dinleyicileriniz davranışınızı yansıtacaktır -hatipliğe kaçmadan güven yayın.

• coşkulu olmayı yüksek sesle konuşmayla karıştırmayın; kaygıdan, umut, heyecan ve korkuya kadar geniş bir duygu aralığını yansıtmaya çalışın.

• Uygun olduğunda, olumlu ve olumsuz yanları samimiyetle tartışın; önce avantajları açıklayın; ardından riskleri veya zorlukları sunun.

Sunumunuz İçin Kontrol Listesi

Kendinize ve dinleyicilerinize iyi bir sunum borçlusunuz, fakat etkili bir sunum yaratmak planlama ve pratik gerektirir. O halde aşağıdaki noktalara göz atalım:

- **Hazırlanmaya Erken Başlayın; Hazırlanmak Için Son Birkaç Güne Kadar Beklemeyin!**

☐ Sunumunuzu önceden hazırlayın, bir süre dinlenmeye bırakın ve ardından tekrar sunumunuza dönün.

☐ Tüm sunumunuz için egzersiz yapın – slaytlar da dahil olmak üzere.

☐ Eğer yapabilirseniz iş arkadaşlarınızdan veya dostlarınızdan oluşan bir grup önünde deneme yapın.

- **Dinleyicileriniz Hakkında Düşünün!**

☐ Dinleyicileriniz kimler ve neden buradalar;

☐ İlgi alanları neler?

☐ Neleri biliyorlar; neleri bilmek istiyorlar; zamanlarını harcamaya değer beklentileri neler?

- **Amacınız Hakkında Net Olun!**

☐ Bilgi mi veriyorsunuz yoksa inandırmaya mı çalışıyorsunuz?

☐ Başlangıçta ne yapacağınızı dinleyicilerinize anlatın ve bitişte onlara başlangıçta anlattıklarınızı hatırlatın.

☐ Dinleyicilerin çalışmadan sonra neyi bilmesini, hissetmesini veya neye inanmasını istiyorsunuz?

- **Etkili Bir Giriş Kullanın!**

☐ Dinleyicileri yönlendirin; neden önemli olduğunu açıklayın; sesinizin tonunu ayarlayın.

☐ Konuşmacı ile dinleyiciler arasında bir ilişki kurun; güvenilirliği oluşturun.

☐ Özür dileme, şaka, yanıtı beklenmeyen sorularla başlamak gibi zayıf girişlerden kaçının.

- **Sunumunuzu Net ve Basit Bir Şekilde Organize Edin!**

☐ Başlıklarınızı önemlerine göre düzenleyin ve zamanı buna uygun biçimde dağıtın.

☐ Sadece 3 –5 temel noktaya bağlı kalın. Sunumunuzu çok fazla başlıkla doldurmayın; temel şeyleri anlatın. Aksi takdirde dinleyicileriniz bunalabilir, sıkılabilir veya ilgisini kaybedebilir.

☐ İyi düşünülmüş bir örüntü oluşturun (örneğin, problem ve çözüm, kronolojik, neden ve sonuç, güncel); bir konudan diğerine yumuşak geçişler kullanın.

- **Temel Noktaları Zenginleştirmek Için Destekleyici Materyaller Kullanın!**

☐ Örneğin istatistikler, uzman görüşleri, anektodlar kullanın.

- **Kulak ve Göz İçin Düzenleyin!**

☐ Basit kelimeler, basit cümleler, işaretler, tekrarlar, görüntüler ve kişisel bir dil ("Sen" ve "Ben") kullanın.

- **Etkili Bir Sonuç Bölümü Yaratın!**

☐ Özetleyin, nihai tasviri ortaya koyun, kapanış yapın; ses tonunuzu azaltmayın, klişe laflar kullanmayın.

☐ Sadece verileri sunup veya sonuçları özetleyip kendi sonuçlarını çıkartmayı dinleyicilere bırakmayın.

☐ Sahip olduğunuz bilgi üzerine çalışmak için, dinleyicilerle geçireceğiniz zamandan çok daha fazla zamanınız olmuştur; anladıklarınızı dinleyicilerle paylaşın ve çalışmalarınızdan elde ettiğiniz sonuçları onlara anlatın.

- **İçten, Etkileşimli ve Coşkulu Davranın!**

☐ Notlarınızda anahtar cümleler kullanın ve notlarınızı **okumayın**.

☐ Ses tonunuzu değişik biçimlerde kullanın, sessizlikten korkmayın, boşlukları doldurmak için "ımm" gibi ünlemler kullanmayın...

☐ Egzersiz yapın, egzersiz yapın, egzersiz yapın...

- **Beden Dilini Etkili Biçimde Kullanın!**

☐ Rahat jestler kullanın, göz temasında bulunun, bir kalem ya da başka bir nesneyle oynamayın.

☐ Yardımcı görsel malzemelerin önünde durarak görülmesini engellemeyin.

- **Mesajı Geliştirmek için Görsel Yardımcılar Kullanın!**

☐ Sunumunuzda büyük olasılıkla tepegöz veya flipkart kullanacaksınız, ancak etkili olabilmeleri için tasarlanmış olmaları ve uygun biçimde kullanılmaları gerekir.

☐ Görsel malzemeyi sunumunuzu güçlendirmek ve netleştirmek için kullanın, dinleyicileri bunaltmak için değil.

☐ Görsel yardımcıların karmaşıklaşmasına izin vermeyin; dinleyicileri yönlendirmek için başlıklar kullanın. Uzun paragraflar yazmayın.

- **Ortamı İnceleyin!**

☐ Odanın büyüklüğünü, sandalyelerin yerleşimini, günün hangi bölümünde olduğunuzu, sıcaklığı, dikkat dağıtıcı şeyleri kontrol edin.

☐ Başlama saatinden önce ekipmanı kontrol edin; yanınızda yedek bir ampul bulundurun.

Sahne korkusuyla bunun normal olduğunu hatırlayarak baş edin; bu sizi rahatlatabilir, herkes sahne korkusu hisseder!

Etkili Flipkartlar İçin Rehber İlkeler

- **Sadece anahtar kelimeleri kullanın!**

Sayfayı kelimelerle doldurmayın. Katılımcıları önemli noktalara odaklanmasını sağlayın. Eğer bir sayfaya çok fazla düşünce veya fikir yerleştirirseniz, katılımcıların dikkatlerinin dağılması tehlikesi ile karşılaşırsınız.

- **En az 3 santimetre uzunluğunda harfler kullanın!**

Grubunuz büyüdükçe harflerinizin de büyümesi gerekir.

- **Maddeleme işaretleri (Bu satırın başındaki gibi büyük nokta, tire, yıldız vb) kullanın!**

Maddeleme işaretleri kullanarak, katılımcılara önemli fikirleri ayırt etmelerinde yardımcı olun.

- **Renk kullanımına dikkat edin!**

Farklı renkler kullanın. Böylece, katılımcılar yeni bir fikrin nerede başlayıp nerede bittiğini görebilirler. Veya bir noktayı vurgulamak için zıt renkli bir satır kullanın.

- **Boş alan kullanın!**

Metinle çok fazla doldurmayın. Katılımcıların daha iyi okuyabilmesini sağlamak için boş alanlara izin verin.

- **Sayfayı kıvırın veya boş sayfa ekleyin!**

Eğer bir sonraki flipkarta geçişte bir aralık varsa, bir sonraki sayfayı kıvırın ve bir bantla yukarı tutturun veya boş bir sayfa ekleyin. Bunu yapmanın amacı, katılımcıların yeni veya bir önceki sayfada ne yazdığını okumaya çalışarak oyalanmalarını engellemektir.

- **Flipkartlarınızı önceden hazırlayın!**

Her zaman flipkartlarınızı önceden planlayın – orada ve katılımcıların önünde yazmayın. Yazdığınızdan daha hızlı konuşuyor olacağınızdan yazınız, katılımcılar açısından zorlayıcı olacaktır. Sadece beyin fırtınalarında ve grupça problem çözme egzersizlerinde flipkarta yazın. Fakat bunların da sadece anahtar kelimeler, yani bir özet olması gerekir. Flipkartlarınızı önceden hazırlamak, aynı zamanda, sunumunuzun akış alıştırmasını yapmanız için de size yardımcı olacaktır.

- **Flipkarttan okumayın!**

Flipkart üzerindeki metin, mesajınızı sağlamlaştırmak için katılımcılara yardımcı olmayı amaçlamaktadır, eğiticinin flipkarttan okumasını değil. Flipkarttan okumak sunumu sıkıcı yapar ve eğiticinin konu hakkında yeterli akıcılıkta olmadığı gibi bir izlenim yaratabileceğinden güvenilirliğini azaltır.

- **Yüzünüzü dinleyicilere dönün!**

Elinizle flipkart üzerinde nerede olduğunuzu gösterin, ancak bunu yaparken yüzünüzün katılımcılara dönük olduğundan emin olun. Eğiticinin sadece sırtını görmek heves kırıcıdır. Buna ek olarak, eğer arkanızı dönerseniz sesiniz odanın yanlış tarafına yansıyacaktır.

• **Sayfalar arasında zaman bırakın!**

Eğer devam etmeden veya bir sonraki sayfaya geçmeden önce katılımcıların not alması gerekiyorsa, not tutmanın bitmiş olduğundan emin olun ve eğer not tutmaya devam ediliyorsa bitirmeleri için zaman tanıyın.

• **Ders notu hazırlayın!**

Eğer katılımcılar için bir ders notu hazırladıysanız, o zaman not almalarına gerek kalmaz. Kalemlerini bırakmalarını isteyin ve rahatlayarak sunumu ve flipkarttaki yazıları izlemeye davet edin.

• **Kendi keçe kaleminizi ve bantınızı getirin!**

Sunum yerinin size keçeli kalem sağlayacağına güvenmeyin. Bunun yerine önceden planlayın ve yanınızda renkli bir keçeli kalem seti ve bir bant getirin.

FlipKartlar Neden İyi Bir Görsel Araçtır?

• Küçük gruplar için mükemmeldir: 25 ya da daha az kişiden oluşan gruplar önünde sunum yaparken, flipkartlar en etkili görsel yardımcılardan biridir.

• Grup etkileşimini ve katılımını teşvik eder: Flipkartlar, beyin fırtınası ve problem çözme grup egzersizleri gibi grup etkinlikleri ve egzersizleri için mükemmel bir araçtır.

• Sunumun mesajlarının anında güçlendirilmesini sağlar: Anahtar kelimeleri/fikirleri görsel olarak göstererek, temel sunum mesajlarının zihinde tutulmasını artırabilirsiniz.

• İyi bir düşük teknoloji seçeneğidir: Teknolojik görsel yardımcıların (tepegöz ve projeksiyon cihazı gibi) bir dezavantajı, yarı karanlık bir ortamda çalışmanızı gerektirmeleridir. Bu nedenle katılımcılarla daha az göz teması kurabilirsiniz; katılımcıların notlar alması zorlaşır. Ayrıca daha sonra geri dönmek için metni duvara yapıştırmanız da mümkün olmaz.

• Renkli görsel yardımcılar yapmak için kolay ve ucuz bir yoldur.

FlipKartlar Ne Zaman İşe Yaramaz?

• Okunaksız flipkartlar, flipkartları görsel yardımcılar olarak kullanma amacını bozar: Tek renk ve okunaksız flipkartlar, katılımcıları engeller ve dikkat ve ilgilerinin dağılmasına neden olur.

• Flipkartlar zamanla yıpranır: Eğer flipkartları yeniden kullanmayı planlıyorsanız, sağlam bir seyahat çantanız olduğuna emin olun. Kıvrılmış veya yıpranmış sayfalar, yardımcı görsel malzemelerinizin eski ve yıpranmış görünmesine neden olur.

• Görmesi zordur: Flipkartı doğru yere yerleştirmelisiniz ki en arkadaki katılımcılar bile problemsiz bir şekilde görebilsinler – görsel olarak sorun yaşayanlara özen gösterin.

Konuşma İlkeleri

Engleberg topluluk karşısında konuşma ilkeleri için aşağıdaki yaklaşımı önermektedir:

Amaç: Neden konuşuyorsunuz? Dinleyicilerin ne bilmesini, ne düşünmesini, neye inanmasını veya sunumunuzun bir sonucu olarak ne yapmasını istiyorsunuz?

İnsanlar: Dinleyici kitleniz kimlerden oluşuyor? Dinleyicilerinizin karakteristik özellikleri, becerileri, düşünceleri ve davranışları sizin amacınızı nasıl etkiler?

Yer: Bu grubun önünde neden şimdi ve bu yerde konuşuyorsunuz? Bu yerin destek unsurlarını nasıl planlayabilir ve var olan olanaklara uyarlayabilirsiniz? Görsel yardımcıları amacınıza ulaşmak için nasıl kullanabilirsiniz?

Hazırlık: Konuşmanız için güzel fikirleri ve bilgileri nereden ve nasıl bulabilirsiniz? Ne kadar ve ne çeşit destekleyici materyale ihtiyacınız var?

Planlama: Kullanacağınız bilgi ve fikirlerin doğal bir düzeni var mı? Amaca, insanlara, yere vb uyarlamak için konuşmanızı organize etmenin en etkili yolları nelerdir?

Kişilik: Mesajınızla pozitif bir biçimde nasıl ilişkili hale gelirsiniz? Yeterliliğinizi, karizmanızı ve karakterinizi dinleyicilere göstermek için ne yapabilirsiniz?

Performans: Ne çeşit bir konuşma tarzı, konuşmanızın amacıyla en iyi biçimde uyumlu olur? Hangi konuşma teknikleri sunumunuzu daha etkili hale getirecektir? Nasıl egzersiz yapmalısınız?

VII. Geri Bildirim

Geri bildirim, bir olayın, olayın betimlemesinin ve sonuçta yarattığı etkilerin gözlemlenmesi ile gelişir. Geri bildirim şu amaçlarla verilebilir:

- Bir kişiyi çabalarına devam etmesi için teşvik etmek için.

- Bir eğitim konusunu güçlendirmek için.

- Bir sorunu çözmek ya da davranış veya tutumları değiştirmek için.

Geri bildirim her zaman için geliştirmeyi amaçlamalıdır. Bu nedenle de doğru, nesnel, geçerli, mantıklı, saygılı, gerçekçi, uygun, empatik, belirli, katılımcı ve pratik (gelişme sağlaması olası) olması gerekir.

Geri Bildirim Verirken

• Geri bildirimi uygun zamanı belirleyerek, olaya mümkün olduğunca yakın bir zamanda verin.

• Mümkün olduğunda, geri bildirimin istenmesini bekleyin; kişi geri bildirimi istediği zaman değerlendirmelere daha açık bir durumda olacaktır.

• Yorumlarınıza başlamadan önce geri bildirimi alan kişinin düşüncesini sorun.

• "Ben" ifadesini kullanın, başkalarının arkasına saklanmayın veya diğerlerinin nasıl tepkide bulunduğunu tasavvur etmeyin.

• Geri bildiriminizi, geri bildirimi alan kişiye yönlendirin, kişi hakkında gruba konuşmayın (yani; "O …" değil "Sen ….").

• Gerçeklere ve kanıtlara bağlı kalın -gerçekten ne olduğunu betimleyin, gerçekte olmayan şeyleri eklemeyin.

• Duygusal kelimelerden kaçının ve kişiyi karalamayın - çocukça, aptal, cahil gibi kelimeler kullanmayın.

• Soruları cevaplamaya hazır olun, tepkilere izin verin - eğer gerekirse tekrar görüşün.

• Açık ve dostça bir beden dili kullanın -parmaklarınızı sallamayın veya masaya parmaklarınızla vurmayın.

Geri Bildirim Alırken

• Rahat olun ve çalışmanızı geliştirmek için hazırlanın.

• Beden dilinizi izleyin -açık olun.

• Dikkatlice dinleyin ve insanların söyledikleri şeyi bitirmelerine izin verin, savunmaya geçmeyin.

• Ne söylendiği açık değilse sorular sorun.

• Geri bildirim veren insanlara teşekkür edin ve ne öğrendiğinizi onlara anlatın.

• Söylenen şey üzerine düşündüğünüze emin olun ve eğer gerekliyse geri bildirim üzerine daha fazla tartışabilmek için ikinci bir buluşma gerçekleştirin.

• Verilen geri bildirim doğrultusunda, nelerin geliştirilmesi gerektiğiyle ilgili planınızı geliştirin.

• Geri bildirim alabilmek için yeni olanaklar arayın.

En İyi Geri Bildirim Alma

Özenle Verilmiş	Geri bildirimlerin faydalı olabilmesi için, geri bildirim veren kişinin, geri bildirimi alacak kişiyi umursaması ve onunla ilgilenmesi gerekir – karşısındaki kişiye yardım etmeyi istemeli, incitmeyi değil.
Kendisi Tarafından İstenmiş	Geri bildirimler en çok, geri bildirimi alan kişi yorumlar konusunda davetkâr olduğunda etkili olur. Bu bir açıklık zemini ve bazı rehber ilkeler sağlar. Aynı zamanda, geri bildirimi alan kişiye belirli kaygı alanlarını keşfetme ve belirleme fırsatı da sağlar.
Değişimi Seçme Özgürlüğü	Geri bildirim en çok, geri bildirim alan kişi değişim için desteklendiğinde, ama kendini değişim için zorlanmış hissetmediğinde kolaylıkla kabul edilir.
Doğrudan Belirtilmiş	İyi geri bildirim belirgindir ve net bir şekilde belirli olay ve davranışlarla ilgilenir. Doğrudan, açık ve somuttur.
Tamamen Belirtilmiş	Etkili bir geri bildirim, gerçeklerin yalın bir şekilde belirtilmesinden daha fazlasını gerektirir. Oldukça yüklü bir bildirim yapıp ardından da bildirimi açıklamadan bırakmak, kafa karışıklığı ve kötü hislere neden olur. Duygu belirtmek için "Ben" ifadesini kullanın. Böylece, geri bildirimi alan kişi davranışlarının tam etkisini tartabilir.
Değer Biçmeyen	Belirli bir davranışla ilgili kişisel değer yargılarını ortaya koymak yerine o davranış eleştirilir.
İyi Zamanlanmış	En işe yarar geri bildirim, geri bildirimi alan kişi buna açık olduğunda ve hakkında geri bildirimde bulunulan söz konusu olay zihinlerde henüz canlıyken verilir.
Kolay Gerçekleştirilebilir	Etkili geri bildirim, değişebilecek davranışı merkezine alır. Geri bildirimi alan kişinin kontrolünde olmayan meselelerle ilgili geri bildirimler kullanışsızdır.
Kontrol Edilmiş ve Açıklığa Kavuşturulmuş	Eğer mümkünse geri bildirimin, algılama farklılıklarını araştırmak için açıklığa kavuşturulmuş olması gerekir.

Değerlendirme

Kendinize, nasıl bir performans gösterdiğinize veya neler öğrendiğinize dair sorular sorun. "Şimdiye kadar ne yaptım/ne öğrendim?", "Neyi iyi yaptım? Neden?", "Neyi çok iyi yapmadım? Neden?", "Neyi anlamıyorum? Neden?", "Daha iyi yapmak için neler yapmalıyım? Bundan sonra ne yapmalıyım?", "Kim yaptığımı geliştirmem için bana yardım edebilir? Nasıl hissediyorum?"

Kendini Değerlendirme Formu (Öğretmenler İçin)

• Giriş bölümü ne dereceye kadar ilgi yarattı?
☐ Kötü ☐ Orta ☐ İyi ☐ Çok iyi

• Ne derece istek yarattı?
☐ Kötü ☐ Orta ☐ İyi ☐ Çok iyi

• Oturumun hedefleri ne derece iyi açıklandı?
☐ Kötü ☐ Orta ☐ İyi ☐ Çok iyi

• Oturumun gelişme bölümü nasıldı?
☐ Kötü ☐ Orta ☐ İyi ☐ Çok iyi

• Sıralama ne kadar mantıklıydı?
☐ iyi ☐ Kötü ☐ Orta

• Yapı nasıldı? Deneysel döngü görünür müydü?
☐ Kötü ☐ Orta ☐ İyi ☐ Çok iyi

• İlerleme hızı nasıldı?
-☐ Kötü ☐ Orta ☐ İyi ☐ Çok iyi

• İşaret noktaları var mıydı?
☐ Evet ☐ Hayır ☐ Biraz

• Katılımcılarla ilişki nasıldı?
☐ Kötü ☐ Orta ☐ İyi ☐ Çok iyi

• Beden dili nasıldı?
☐ Kötü ☐ Orta ☐ İyi ☐ Çok iyi

• Kullanılan dil nasıldı?
☐ Kötü ☐ Orta ☐ İyi ☐ Çok iyi

• Kullanılan ses tonu nasıldı?
☐ Kötü ☐ Orta ☐ İyi ☐ Çok iyi

• Coşku var mıydı?
☐ Evet ☐ Hayır ☐ Bazen

• Örnekler ya da görüntüler kullanıldı mı?
☐ Evet ☐ Hayır ☐ Bazen

• Katılımcıları ilgilendiren sorular kullanıldı mı?
☐ Evet ☐ Hayır ☐ Bazen

• Nefes almak için aralar var mıydı?
☐ Evet ☐ Hayır ☐ Bazen

• Katılım için teşvik var mıydı?
☐ Evet ☐ Hayır ☐ Biraz

• Eğitici güvenilir miydi?
☐ Evet ☐ Hayır ☐ Biraz

• Grupla uyumu nasıldı?
☐ Kötü ☐ Orta ☐ İyi ☐ Çok iyi

• Oturumun genel akışı nasıldı?
☐ Kötü ☐ Orta ☐ İyi ☐ Çok iyi

• Eğlenceli miydi?
.....-

• Sonuç/toparlama
☐ Kötü ☐ Orta ☐ İyi ☐ Çok iyi

• Temel eğitim noktaları ne kadar iyi gözden geçirildi mi / toparlandı mı?
.....

• Konuya odaklanıldı mı? Son sorular istendi mi?
.....

• Güçlü yanlar nelerdi?
.....

• Neler geliştirilebilir?
.....

Değerlendirme Türleri

Değerlendirme Türleri	Örnekler
İhtiyaç Değerlendirmesi Bu tür bir değerlendirme, bir eğitim programı geliştirilmeden önce, katılımcıların ihtiyaçlarını karşılamasını sağlamak için yürütülür.	• Katılımcı örgütlere, benzer programların eski katılımcılarına, benzer programlardaki eski eğitmenlere danışmak. • İnsan hakları konularını araştırmak.
Biçimlendirici Değerlendirme Program biçim almaya başladıkça, biçimlendirici değerlendirme, programın doğru yolda olduğundan emin olmak için yapılır. Bu değerlendirme, programı tasarlamakla ilgili yollar hakkındaki kararlara şekil verir.	• Katılımcı örgütlerden, konunun uzmanlarından, kaynak kişilerden, katılımcılardan, kolaylaştırıcıladan geri bildirimler almak.
Özetleyici Değerlendirme Özetleyici değerlendirmeler, bir program tamamlandıktan sonra, programın hedeflerine ulaşılıp ulaşılmadığını, programın etkili olup olmadığını ve tekrar kullanılması gerekip gerekmediğini görmek için yapılır. *Not: Biçimlendirici değerlendirme ile özetleyici değerlendirme arasındaki fark büyük oranda ihtiyaridir. Pratikte, tüm değerlendirme biçimlendiricidir, çünkü genellikle programın değişmesine yol açar.*	• Katılımcılardan, kolaylaştırıcılardan, katılımcı örgütlerin çalışan üyelerden geri bildirimler alınması.
Etki Değerlendirmesi Bu tür bir değerlendirme, daha sonraki bir aşamada gerçekleştirilir ve programın uzun dönemde katılımcıların yaptığı çalışmalarda bir etkisi olup olmadığını belirlemeye yardımcı olur. Bu değerlendirme katılımcılara bir aktarım olup olmadığını belirlemek için yapılır.	• Eğitim programının mezunlarından geri bildirimlerin alınması. • Mezunlar tarafından yapılan çalışmaların takibi (Kişisel Planlar vb.). • Eğitime katılanların çalıştığı alanlarda toplantılar. • Eğitim etkinliklerinden faydalananlarla tartışmalar.

VIII. İnsan Hakları Eğitiminde Örnek Göstergeler

Hedef Sektörlerdeki Göstergeler

•Yasa Uygulayıcılarının Eğitimi

- İnsan Hakları Eğitiminin mesleki eğitimde kurumsallaşması.
- Mesleki ehliyet veya ilerlemede insan hakları eğitimi zorunluluğu.
- İlgili alanlarda yasa ve politikaların değişimi.
- İlave eğitimler için talep.
- Mesleki çalışmada insan hakları dilinin kullanımının artması.
- Mesleki yayınlarda ve dergilerde insan haklarına ilişkin makalelerin belirmesi.
- İnsan hakları konusunda eğitilen meslek mensupları arasında iletişim ağı.
- Meslek mensupları tarafından gerçekleştirilen ihlallerde azalma, ayrıca yetkililere karşı yapılan şikayetlerde azalma.

• Sivil Toplum Kuruluşlarının Eğitimi

- Sivil Toplum Kuruluşu çalışmalarında niteliksel gelişme.
- İleri eğitimler için talep.
- Katılımcılarla ve katılımcıların örgütü/örgütleri ile ilişkilerin düzenli olarak sürdürülmesi (örn. veritabani, liste sunucuları).
- Eğitim materyalleri veri tabanının oluşturulması ve sürdürülmesi
- Katılımcıların etkili eğitimciler haline gelmesi.
- Katılımcılar parasal kaynak bulmayı başarması.
- Katılımcıların eğitim çalışmalarına aktif biçimde katılması.
- Eğitim materyallerinin uyarlanması, geliştirilmesi ve dağıtılması.
- Tüm seviyelerdeki sivil toplum kuruluşları ile ağların oluşturulması.
- Medyada kampanyaların etkileri.
- İhlale uğramış insanların yardım alması.
- Devletin, insan hakları uygulamasıyla ilgili yükümlülüklerinin incelenmesi.

• Kamuoyu Yaratma Kampanyaları

- Kampanyanın, en fazla etki yaratmak üzere belirlenmiş bir zaman çizelgesi olması.
- Uzun dönemli kampanyaların, kampanya süresinde gerçekleştirilmek üzere kısa dönemli proje-

leri kapsaması.

- Kampanya materyallerinin uygun ve etkili olması. Kaynakların, yeteri kadar yararlı olmayacak materyallerin geliştirilmesi için harcanmaması.

- Kampanyanın sürpriz bir bileşeni ve kamuoyu veya hedef grup için yeni bir "dil" yaratma potansiyeli olması.

- Kampanya, istenilen sonucu ve hedef gruptan beklenen eylemi açıkça ortaya koyması.

- Uygulanan stratejinin, geleceği öngörmesi ve karşıt eylemlerle başa çıkabilmek için gerekli esnekliğe sahip olması.

Seçilmiş Konularda Göstergeler

- **Eğitimcilerin Eğitimi**

- Katılımcıların, eğitim sonrasında bir eylem planı yapıp etkili bir biçimde uygulaması.

- Önceden eğitim alanların, sonraki eğitimlerde kullanılması.

- Eğitimin, eğitimi alan kişinin örgütünü etkilemesi.

- İlave ve daha uzmanlaşmış eğitimler için talepler.

- **Kadınların Insan Hakları Üzerine Eğitim**

- Kadının İnsan Hakları Eğitiminin, kanunlarda, politikalarda ve kurumlarda değişime yol açan çalışmalarla sonuçlanması.

- Bir ülkede hükümet ve politika yapıcılarla yapılan başarılı işbirliklerinin diğer ülkeleri olumlu biçimde etkilemesi.

- Kadınların insan haklarını geliştirmek için STK'ları ile hükümetler arasında işbirliklerinin artması.

- İnsan hakları eğitimi veren sivil toplum kuruluşları, hükümet kurumları ve etkili kurumlar (medya, eğitim...) arasında işbirliği.

- **Modern Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Kullanımı**

- Web sitesi istatistikleri, dokümanların kullanımı üzerine veriler, liste sunucularına üyelik oranları, vb. gibi büyük miktarda niceliksel verinin ulaşılabilir durumda olması.

- Mevcut uzaktan eğitim kurslarına internet aracılığıyla yapılan başvuruların sayısının artması.

- Aktivistlerin, eğitimcilerin ve diğer profesyonel grupların sanal çalışma topluluklarının hızla yayılması.

- Veri tabanlarının kullanımının artması ve giderek daha çok örgütün kurumsal web sitesine sahip olması.

IX. Bir Eğitimcinin Yapması ve Yapmaması Gerekenler

İlk olarak şunu belirtmek isterim ki, kusursuz eğitmen diye bir şey yoktur. Bunu sizler için söylemiyorum. Eğitmenler olarak her seferinde, farklı yerlerde farklı koşullar altında ve (katılımcı) insanlarla eğitim yaptığınızın farkında olmalısınız.

Bir eğitmenin yapması ve yapmaması gerekenler üzerine yazmış olduğumuz bu bölümde size, içinde bulunduğunuz koşullarda ihtiyaç duyduğunuz konularda rehberlik sağlamayı amaçlıyoruz.

Çoğu durumda verili yer ve koşullarda esnek olmanız gerektiğini göreceksiniz.

İlk eğitiminiz eğitmenlerin eğitilmesi kurslarından oluştuğu için, eğitmenlerin becerilerine de büyük özen göstermelisiniz. Bunu (en az) iki yolla yapabilirsiniz:

1- Bu iş için bir günde 8 saatiniz var. Bunun beş saatini kuramsal çalışmalara, alıştırmalara ve metodolojiye ayırın; geri kalan üç saatte de katılımcılarınızı "gösteriyi kendi kendilerine yönlendirmeye" davet edin, özellikle de vakaların tahlil aşamasında...

2- İki ya da üç gününüzü konunun, ilgilendiğiniz şeylerin tümünü işlemeye ayırabilirsiniz. Son iki gün de (gerçekte 1.5 gün) katılımcılara öğrendikleri konularda prove yapma şansı verin. Onlara provaları için yeni bir olay verir, görev dağılımını yapar ve geri planda bir rol oynamak üzere çekilirsiniz.

1- İçerik

- Odanın Düzenlenmesi

Etkileşimli çalışma geleneği olmayan çoğu ülkede, genellikle sıralar halinde sandalyeler ve ön tarafta öğretmenin küçük kürsüsü bulunan klasik sınıflar bulunur. Başka bazı durumlarda ise, siz, meşhur U şeklinde dizilmiş sandalyelerin yine ön tarafında yerinizi alırsınız.

Eğer gerçekten etkileşimli bir biçimde çalışmak istiyorsanız, yani grup çalışması yapmak istiyorsanız, hazırlık aşamasında, ayrı ayrı konmuş (4 – 5 kişinin bir arada oturabileceği) masalardan oluşan esnek bir biçim talep edin. Bu durumda siz yine grubun bir parçası olarak ön tarafta, (teknik donanımın da bulunduğu) kendi masanızda otururusunuz.

- Teknik Donanım

Hazırlık aşamasında ihtiyaç duyacağınız teknik donanımı talep edin. Unutmayın ki; modern araçlar (diz üstü bilgisayar gibi) projeksiyon makinesi olmadığında ya da çoğu kez olduğu gibi bağlantı kablosu yanlış seçildiğinde bir işe yaramazlar. Bu nedenle, her zaman tepegözle kullanabileceğiniz slaytlarınızı yedek olarak yanınızda bulundurun.

Etkileşimli eğitimlerde aşağıdaki araçlar ve malzemeye ihtiyacınız olacaktır:

- Kâğıtları ile birlikte yazı tahtası
- Farklı renklerde keçeli tahta kalemleri
- Bir makas
- Boyacıların kullandığı kağıt bant (boyalı duvarlara hasar vereceğinden, seloteyp kullanmayınız)
- Tepegöz/projeksiyon makinesi
- Ekran (ya da beyaz bir duvar)
- Asetat ya da film (tepegözde kullanılabilecek boş şeffaf kâğıtlar)
- Söz konusu asetat ya da filmlere yazabilmek için özel kalemler

2- Eğitimcilerin (sizin)/uzmanların ve programın tanıtımı

Eğitimin başında kendinizi tanıtmanız gerekir. Grupta bir otorite kurmalısınız.

Üzerinde durulacak ana konular şunlardır:

- Kimsiniz?
- Nereden geldiniz?
- Bu eğitim programı ile ilgili hangi alanda uzmanlığınız var? Tüm iş yaşantınızda neler yaptığınızı teker teker anlatmayın. Adına çalıştığınız kuruluş ile (katılımcılara eğitimsemineri boyunca gerekecek olan) bilginizi, deneyiminizi ve uzmanlığınızı belirtin.
- Programın genel hatlarını açıklayın: İşleyeceğiniz konu başlıklarını belirtin. Bir zaman çizelgesi vermeyin; bu esnekliğinizi azaltır ve sizi daha az süreç yönelimli hale getirir. Hangi hedefe ulaşmak istediğinizi biliyorsunuz; o hedefe doğru kişiliğinize uygun, esnek biçimde yol alın.
- Kişilerin canlı bir biçimde katılım göstermelerini, gerekirse sözünüzü kesmelerini, sorular sormalarını ve fikir beyan etmelerini (hatta şikâyet etmelerini) sağlayın. Ancak, katılımcılar, herşeyden öte, kendi koşulları, sosyal ve politik çevreleri ve mevzuat çerçevesinde kendi deneyimlerine dayanarak çalışmak zorundadır.

3- Katılımcıların birbirleriyle tanışması

Söz konusu eğitim, bir günden fazla süren bir program olduğu için, katılımcıların kendilerini tanıtmalarıyla başlamak faydalı olacaktır.

Bir daire oluşturup insanların isimlerini, mesleklerini ve bağlı oldukları kuruluşları söylemelerini sağlayabilirsiniz. Ayrıca isimlerini de küçük bir kâğıt parçasına yazsınlar. Daha iyi bir çalışma ortamı sağlamak için bunu daha farklı ya da daha rahat bir biçimde de yapabilirsiniz (unutmayın siz ve daha sonra Türk eğitmenler 3 – 5 gün boyunca birlikte çalışacaksınız).

Katılımcıları ikişer kişiden oluşan gruplara ayırın. Her gruptaki iki kişi birbirleriyle 15 dakika süreyle görüşsünler. Görüşmenin temel konuları (her ortak için ayrı ayrı):

- Kimdir?
- Hangi kuruluş için çalışıyor?

- Oradaki işi nedir?

- Neden insan hakları üzerine çalışmaya karar verdi?

- Hayatını (tamamen) değiştiren olay/vaka nedir?

- En sevdiği hayvan nedir?

Her bir kişiye, kâğıda bakmadan (bununla ilgili talimatı önceden vermelisiniz) ortağını tanıtması için 1.5 dakika verin. Başlamak için bunu iyi yapabileceğine inandığınız birisini arayın (zamanı iyi kullanma ve ilginçlik açısından).

Önceden üzerine her bir kişinin ismini yazacağınız A3 kâğıtlar hazırlayın (her katılımcı için bir kağıt). İlk tanıtım bittikten sonra, o kişiye az önce görüştüğü kişiyi tek kelimeyle nasıl tanımlayabileceğini sorun. Bu kelimeyi de o kişinin kâğıdına yazın.

Ayrıca Madde 8'e bakın.

4- Talimat verme sanatı

Eğitimin en önemli ve zor yanı katılımcılara talimat vermektir. Bunun için önceden hazırlanın! Hangi hedefe ulaşmak istediğinizi, ne söylemek istediğinizi ve katılımcılardan ne yapmalarını isteyeceğinizi bilin. Unutmayın ki, katılımcılar bazen sizi iyi dinlemeyebilir ya da siz söylemeden önce çalışmaya başlamış olabilir. Talimatları vermeye başlamadan önce, söz almak istediğinizi belirterek katılımcılardan dikkatlerini size yöneltmelerini isteyin. Bu çerçevede eski moda bir öğretmen gibi davranabilirsiniz. Katılımcılar çeviri yapılması için gerekli olan zamanı kendi aralarında konuşarak geçirebilir; yine bir öğretmen gibi davranın ve katılımcılardan sessiz olmalarını isteyin (tabii ki dostane bir biçimde).

Talimatların üzerinden adım adım geçin: Katılımcıların yapmalarını istediğiniz biçimde başlamayın. Eğer insanlara daha önceki gruplarla çalışacağınızı söylerseniz, insanlar hemen hareket etmeye başlarlar. Karmaşık olduğunda talimatlarla ilgili alıştırmayı, mümkünse, yazı tahtasına asılacak kağıtlara yazın. Örneğin; kullanmaları gereken kriterleri yazın. Bu kağıtları önceden hazırlayın (Bu yöntem zaman kazandırır ve bu sayede de söylemeniz gerekenlerin provasını yapabilirsiniz). Eğer kâğıda yazılı bir sunum istiyorsanız (flipçart), bu konudan daha sonra bahsedin, çünkü aksi takdirde insanlar kâğıt işlerine fazlaca odaklanırlar. Eğer (içinde cümleler olan) bir metne bağlı olarak gidilecekse, katılımcıların tepegöz için kullanılan şeffaf kâğıtları (asetat ya da film) kullanmalarını sağlayın. Bu sayede kendilerini sınırlarlar.

İnsanların alıştırmayı anladığından emin olun. Onlardan geri bildirim isteyin: ilk başlarda insanlar boş gözlerle size bakıp hiçbir şey söylemeyecektir.

4 ya da 5 kişilik gruplar en etkin büyüklükte gruplardır. Eğer farklı alıştırmalar yapmaları gerekirse, her bir alıştırma için seçtikleri sözcünün farklı kişiler olmasını sağlayın. Grupların dağılımına (cinsiyet açısından) dikkat etmekte her zaman fayda vardır. Bazen tek bir şehirden ya da kuruluştan gelen kişileri aynı gruba almak faydalı olabilir. Eğer gruplara üye olacak katılımcıları rasgele belirlemek isterseniz, katılımcılara oluşturmak istediğiniz grup sayısına göre numara verin. Dörtlü gruplar oluşturacaksanız: ilk kişi 1 sayısını, daha sonraki 2 sayısını alır. Bu sıralama bu şekilde devam eder. Beşinci ve dokuzuncu kişi yeniden 1 sayısını alır.

Katılımcılara bir zaman çizelgesi verin. Katılımcılar çalışmaya başladıktan sonra etraflarında dolaşın ve her şeyi anladıklarından emin olun. Sandalyenize yaslanıp gazete okumaya başlamayın. Bir sonraki adıma hazırlanmak için kendinize biraz zaman ayırın. Ara sıra aralarından geçerek kendinizi gösterin. Etrafta dolaşarak grupların ne yaptığını görebilirsiniz. Çevirmene kulağınıza fısıldayarak çeviri yapmasını söyleyin. Yardım istemeleri ya da rehberliğe ihtiyaçları olduğunu düşündüğünüz bir durum olması dışında, grup çalışmalarına müdahale etmeyin. Müdahale ederseniz, ne yapmaları gerektiğini söylemeyin ama onları düşünmeye yöneltecek sorular sorun. Cevabı onlarla birlikte tartışmayın (bkz. Madde 5); uzak durmaya çalışın, bırakın işi onlar yapsın.

Eğitmenlerin eğitimi kursunda, katılımcılarınızı eğitimin bu yönünde de eğitmeye dikkat etmelisiniz.

5- Alıştırmalarla çalışma

"Türkiye'deki İnsan Hakları Savunucuları" Projesinde, katılımcıların üzerinde çalışacağı birçok vaka ile ilgileneceksiniz. Farklı seçenekleri seçmeleri gerekecek. Eğitmen için çok erken müdahale etmemek ya da çok erken bir hükme varmamak bir sanattır. Sürekli olarak sorular yöneltin; neden bu karara vardıklarını, hangi argümanlara ya da mevzuata dayandığını sorun. Diğer katılımcıları da yeniden sorular sorarak tartışmanın içine çekin. Onlara asıl öğretmeniz gereken şey, kendilerinin de bir vakayı incelerken ya da vakaya farklı açılardan bakarken daima bu soruları sormaları gerektiğidir. Eğitimde "iyi" ya da "yanlış" yoktur. "En iyi" sonuca varmak için aceleci davranmayın. Tartışma bir bilgi, deneyim ve uzmanlık alışverişi olmalıdır. Eğer, bilgi gruptan gelmezse, uzman olarak duruma müdahale edebilirsiniz.

Pratikte, katılımcılara vakalarla ilgilenme konusunda yöntemler sunarsınız. Onlara farklı vakaları tartışmak için ne kadar süreleri olduğunu önceden söyleyin; hem şeffaf hem de gruplar arasında fark gözetmeksizin davranmış olursunuz.

Eğer vakaları tartışıyorsanız, söz konusu vakaların hepine uyacak sabit kriterler önerin.

6- Çevirmenlerle çalışma

Bir çevirmenle çalışmaya alışmanız biraz zaman alacaktır. Başlamadan önce çevirmenle bir görüşme yapmaya çalışın. Ona bu eğitimin amacının ne olduğunu anlatın. Eğitmenin siz olduğunuzu, kendisinin sadece çeviri yapması gerektiğini vurgulayın. Zaman zaman çevirmenin katılımcılarla tartışmaya başladığı olur, onu dostça uyarın. Çevirmenin hukuk terimlerini anlayıp anlamadığını kontrol edin (örgüt buna dikkat etmelidir!). Mümkünse çevirmenden yanınızda oturan 'fısıltı çevirmeni' olarak yararlanın. Her çevirmenin simultane çeviri yapma yeterliliği olmayabilir. Yazı tahtası, slayt ve projeksiyon makinesi ile çalıştığınızda, çevirmenin yazılı metinleri önceden çevirmesini isteyin, bu zaman kazandırır. Katılımcılar yazı tahtasında bir sunum yapacaklarsa, çevirmenden yazılı olanları sizin için önceden (yazarak) çevirmesini isteyin. Çoğu sunumda genellikle anahtar sözcükler yazıldığı için bu çok zaman almaz.

7- Çalışma arkadaşları ile işbirliği

Eğitim esnasında, (çoğu zaman) bir çalışma arkadaşınızla işbirliği yapmanız gerekir. Katılımcılar için bir takım halinde çalışıyor olmanız önemlidir. Hazırlık aşamasında görev dağılımı konusunu

düşünün. Görev dağılımı yapmak faydalı olacaktır çünkü bu sayede biriniz bir vakanın tartışılması ile ilgilenirken, diğeriniz de yorumlarda bulunabilir ya da sorular yöneltebilir. Katılımcılara kiminle konuştuklarını bildikleri hissini vermek çok önemlidir. Bazen uzmanların/eğitmenlerin farklı görüşlere sahip olduğu durumlar yaşanabilir, bu hiç önemli değildir, ancak bunu fazla belli etmeyin, çünkü bu durumda katılımcıların kafası karışabilir. Bu durumda en iyi uygulama, yardımcı eğitmenin konuşmak ya da bir soru sormak için arkadaşından izin istemesidir. Bu yüzden sözü almadan önce arkadaşınızla anlaşın. Bir sonraki vakanın tartışılması sırasında rolleri değişirsiniz. Yardımcı eğitmen tartışmada kolaylaştırıcı rolü de oynayabilir: Bu sayede uzmana içeriğe odaklanma fırsatı sağlamış olur.

Eğer grup o kadar da aktif değilse, ayağa kalkın ve etraflarında dolaşmaya başlayın; bu sayede insanlara daha bireysel yaklaşma imkânı elde etmiş olursunuz. Ayrıca göz teması da kurun.

8- Geri bildirim

Eğitimin sonunda geri bildirim almak her zaman iyi sonuçlar veren bir uygulamadır. Özellikle de bu eğitimde çok faydalı olacaktır, çünkü bu eğitim birkaç gün sürecek bir eğitim programıdır. Katılımcıların hepsinin söz konusu eğitim programının içeriği ya da çalışma yöntemi hakkındaki fikirlerini sorabilirsiniz. Bu uygulama sırasında bir kişiden diğerine atlamayın, rasgele sorumayı tercih edin (aksi takdirde sırada bekleyen kişi, bir önceki konuşmayı dinlemeyecek ve kendisi cevabını hazırlayacaktır).

Öte yandan kurs süresince ele almış olduğunuz konular hakkında değişik soruları içeren bir kâğıt da hazırlayarak katılımcılara dağıtabilirsiniz.

Eğer bu yöntemi kullanırsanız, her bir katılımcıdan, her bir oturum ile ilgili soruları hemen söz konusu oturumdan sonra, hafızaları taze iken, doldurmasını isteyin.

Eğitmenlerin eğitileceği kursun bir diğer boyutu da katılımcıların neler öğrendiklerini ve öğrendikleri yöntemleri kendi başlarına kulanabileceklerini hissedip hissetmediklerini belirlemektir.